Universitatea Regele Carol II din Cernăuţi
Seminarul român de literatură modernă şi folclor
Director: LECA MORARIU

PETRU IROAIE
DOCTOR ÎN LITERE

Cântece populare istroromâne

Extras din rev. *„Făt-frumos"*

Cernăuţi 1936
Tip. Glasul Bucovinei
19773

Universitatea Regele Carol II din Cernăuţi
Seminarul român de literatură modernă şi folclor
Director: LECA MORARIU

PETRU IROAIE

CÂNTECE POPULARE ISTROROMÂNE

Extras din rev. *„Făt-frumos"*

CERNĂUŢI 1936
Tiparul Glasul Bucovinei
19773

În memoria Soției mele

Măndel

(decedată în Roma la 1 Jan. 1935)

Cântece populare istroromâne

Texte — Traducere — Studiu — Note literare

INTRODUCERE

Cercetările în Cirebiria au fost binecuvântate cu realizarea celei dintâi colecţii de cântece populare istroromâneşti.

Descins în satele româneşti din Istria (între 7 August şi 20 Sept. 1935 [1]), mi-am pus în aplicaţie bunele îndrumări primite la Universitatea din Cernăuţi, reuşind a colecta la 149 texte în proză (basme, poveşti, legende etc.) şi 118 cântece, fragmente de cântece şi variante. Direct povăţuit de profesorul meu Leca Morariu, mi-am îndreptat toată atenţia asupra melopeei populare din care chiar d-sa a publicat primele mostre în *Lu fraţi noştri,* Suceava 1928 şi în *De-ale Ciribirilor II,* Cernăuţi 1932.

Prezenta colecţie, venind peste aşteptările cercetătorilor dialectului istroromân, aduce un bogat şi divers material pentru studiile noastre filologico-literare şi folclorice; căci, cuvântul, încetluit în vers, apare în formele, accepţiunile şi virtuozităţile sintactice pe cari i le poate oferi limba vie actuală sau conservată din vremi bătrâne, iar puterea de creaţie a poporului se desvăluie în motivele, sentimentele şi expresia cântecelor.

Înainte de apariţia operelor de studii istroromâne ale lui Leca Morariu, era şi natural ca, pe baza unor temeinici cercetători şi informatori documentari, Sextil Puşcariu să ajungă la concluzia: „Poezii (= cântece) populare în dialect lipsesc" (S. Puşcariu, *Studii istroromâne,* vol. II, Buc. 1926, pg. 49).

Documentar rămâne articolul lui Traian Cantemir, *Motivele dispariţiei poeziei populare la Istroromâni (Făt-frumos* X, 1935, pg. 28—32 şi 122—125), căci d-sa vine cu o nouă şi largă explorare din tusopt satele ciribireşti, neavând însă norocul să afle mai mult de două strigături. Şi iarăş, acest articol al temeinicului Tr. Cantemir

[1]) Şi anume: 7—31 August în satele de sub Monte Maggiore (Susn'eviţa, Bîrdo cu Costârceanĭ şi Cîrnelichi), Noselo, Sucodru, Letai, Grobnic şi Gradiñe); 1—9 Sept. în Jeiăn; 9—12 Sept. iarăşi în satele ucĭcăreşti; 13—20 Sept. în Jeiăn.

rămâne înc'odată documentar, că orice concluzie definitivă, luată în grabă iese din cadrul ştiinţei, cu atât mai mult cu cât acelaş Leca Morariu, şi cu atât-atât de multă clar-viziune, nu bănuia, ci chiar era sigur de existenţa melopeei populare istrororomâne, căci îi simţise pulsul cu ocazia descoperirii cimiliturii cirebire şi a celor dintăi mostre de cântec: „Dacă însă cântecul popular cirebir se **destăinueşte** atât de greu, în schimb cimilitura (părcoliţe îi zic Ucĭcarii de sub Monte Maggiore) am izbutit s'o cucerim destul de uşor" (*Făt-frumos* IV, 1929, pg. 59).

Totuşi, eseul d-lui Tr. Cantemir poate fi prezentat sub altă etichetă, şi anume: *Motivele dispariţiei din circulaţie a cântecului popular cirebir,* deci cu completarea *dispariţie din circulaţie* şi înlocuirea de „poezie populară" cu cea de *cântec popular,* căci „Noţiunea de *poezie populară* cuprinde doar *tot* ce-i produsul imaginaţiei: basm, superstiţie, cimilitură etc." (Leca Morariu, *Pentru cântecul popular,* Cernăuţi 1933, pg. 13).

*

Această colecţie de cântec popular românesc din Istria nu s'a realizat cu uşurinţă, cântecele cirebire fiind scoase din circulaţie, iar depozitarii dându-le la iveală în urma unui teribil sondaj făcut de subsemnatul în amintirea şi conştiinţa lor. Un rechizitoriu, de pildă ca cel făcut moşneagului Fran'e Lipichiu — Zgaliardichĭ din Bîrdo 79, îi va rămânea şi îmi va rămânea de pomină.

Sosit la casa-i depe coclaurile rătăcănoasei Bîrştina (cum se mai chiamă Bîrdo), l-am invitat pe bădica Frane să-mi cânte ceva. A zis un cântec croaţesc pe ton sălbatec de să ţi se facă părul măciucă în cap. N'am desperat, şi, — cum ştiu, cum nu ştiu cânta —, i-am îngânat o doină bucovineană. A rămas Românul pe gânduri şi, cu tremur în glas, a înseilat, ca din cronici, documentarele voroave, prinse de mine într'o alergătură de creion: „Ăm Bîrştina fost-a saca foza de cănture vlaşchi. Ma cîrstianu lasa-le din cap. Uru caţa, atu pl'erde" (= În B. fost-au tot felul de cântece valahe. Dar omu le lasă din cap. Pe unu-l prinde (învaţă), pe altu-l pierde). Şi-o lacrimă i-a umezit faţa-i zâmbitoare şi arsă de soare. Adevărată fire de român e acest Lupichiu.

Din vorbă în vorbă, mi-a descris hora cirebiră (plesu) de altădată. Iar glasu-i, străbătător din vremuri pierdute, mi-a picurat pe hârtie mărgăritar de cântec şi de strigătură. Interesant e că nici în tinereţele sale aceste cântece nu prea circulau în horă etc.

Şi iarăş a revenit la prezent, îmbiindu-mă cu tot felul de basme cu zmei şi cu Marcu cel nebiruit. Însemnam câteceva şi, neînduplecat mă întorceam din nou la „cănture" pentru a alege, din cascada de versificate boscorodeli croate, altă perlă de cântec românesc. Lupichiu, surâzând, îmi repeta adeseori: „vavic fuje na hîrvaţchi (= mereu fuge versul înspre croată).

După-amiaza Duminecii de 25 August, am rezervat-o în special lui Lupichiu, sosit la *oştaria* din Susn'eviţa. Acelaş sistem, — ceeace l-a făcut pe Lupichiu să cam privească uşa. Noroc că i-am ghicit păsurile şi l-am luat pe panta băsmuirii. Dar, lapidare îi curgeau mărturiile din grai: „Căntat-am cănture po nas, ma poşnit-s-a ărde prevtu şi toţ hîrvaţi..." (= am cântat cântece pe limba noastră, dar au început să râdă preotul şi toţi Croaţii). Şi deodată îţi vine în gând numele preotului Flegar şi la câte a trebuit să îndure un Iosif Popovici depe urma şicanelor acestuia! Şi câţi *flegari*, preoţi şi nepreoţi, n'au mai fost!...

Cam la fel am procedat şi cu ceilalţi depozitari de cântec cirebir. Şi-mi mergea mai uşor cu cât mi se măria colecţia, căci spuneam cântecele auzite, iar unii le recunoşteau şi-şi mai aduceau aminte şi de altele.

Ioje (lu Chiucu) Micleuş din Noselo (sau *Nosela*, cum i se mai zice), mi-a oferit iarăş material extrem de preţios. Ba, *Ivana Micleuş* fiica lui Ioje, s'a dovedit înzestrată şi cu darul de a improviza. Mi-a oferit ş'un cântec, *Mariţe fetiţe* (XXXIV), quasi-traducere din croateşte.

Am descoperit şi un poet cântăreţ în dialectul său. E *Ive Peras* (23 ani) din Bârdo 4, nepotul răpausatului macrobiot Mate Peras, care i-a fost nepreţuit izvor d-lui Leca Morariu. Amintim că dela acesta, d-sa a cules acea poveste *De Sveti Toni*, în formă versificată pe tonalitatea baladelor dacoromâneşti (L. Morariu, *De-ale Cirebirilor* II, Cern. 1932, pg. 3—6).

Ive Peras e orb din naştere [1]). A urmat şcolile de orbi din Triest şi Florenţa. Ştie citi şi scrie cu ingeniosul meşteşug născocit de Louis Braille şi perfecţionat de Faucolte. Cântă din armonică şi compune cântece, text şi melodie, pe cari le zice din gură şi le acompaniază din armonică. Dela el, dau la iveală două cântece (XXXV şi XXXVI), creaţie personală, şi alte păstrate dela bunicu-său Mate Peras.

---

[1]) Cf. Leca Morariu, *Drumuri cirebire* în rev. „Făt-frumos" An. V 1930, 139.

Dela *barba* (= badea) *Pepo lu Loschin* din Bîrdo, cunoscut sub numele oficial de Ioje Peţulicĭ, am putut înregistra un cântec cu *fol'a verde* (= foaie verde). Am primit asigurări că *untrat s=a cântat cu fol'a verde.* Iar Ive Iurman=fiul din Noselo nr. 3, auzind cântecul a surâs adăogând : „Cesta=i betăr, chiaro betăr. Căntat=l=av dizi şi predizi noştri" (= Acesta=i bătrân, foarte bătrân. L=au cântat bunicii şi străbunicii noştri).

Multe n'am putut afla dela Ioje Peţulicĭ : „Carle=a muncat şi beiut ăl' vire ate misle la cap", frază a cărei traducere, ca să păstrăm această sintaxă caracteristică (cf. Nota 36), ar fi: „Care=a mâncat şi băut, îi vine altă glagole la cap".

În Jeiăn, am descins cu cântece ucĭcăreşti. Cu greu am putut ciupi ceva : „*Ştim nuşcara cănta*[1]), *ma=i grumba* (= Ştim vre=un cântec, dar e urît).

Întâmplarea însă m'a făcut să fiu martor la una din cele mai înduioşătoare emoţii sufleteşti, împrejurare în care cântecul se iveşte din noaptea uitării în mod natural. Mariei Stambulicĭ (nr. casei 23) îi plecase, cu o zi mai înainte, feciorul la oaste. Bărbatul îi era dus de 8 ani la America : „A noştri omure ciuda ań chia megu". Rămăsese femeia acasă cu alt fiu, Milo Stambulicĭ.

În acea zi de 6 Sept., fără s'o invit şi spre mai marea mea surprindere, căci până atunci îmi repetase: „Nu poc spure nicĭ, se mĭ=aţ capu vla" (= nu pot spune, chiar de mi=aţi lua capul !), — mi=a zis cu lacrimi în ochi, o lamură de cântec, de=am înmărmurit ocului. Este cântecul *De când nu te am vezut* (XXXVII), care are perfectă coincidenţă c'un cântec maramureşan şi cu altul aromân, şi atâtea variante în dacoromână. Este cântecul specific românesc al codrului, sau, mai precis, al comparării omului cu codrul. Şi tocmai aceste coincidenţe ne duc la datarea şi precizarea celui mai vechi cântec românesc, anterior despărţirii dialectale, deci de dinaintea anului 1000.... Prefacerile şi evoluţia sânt chestiuni speciale de cari ne ocupăm în articolul *Cântecul popular cirebir*. Şi, poatecă de unde însumi i=am petrecut feciorul la plecare până 'n Munele Mari, Mare Stambulicĭ mi=a arătat o deosebită încredere făcându=mi cunoscute cântecele pe cari şi le aducea aminte. Improvizaţia nu-i lipseşte. Revenim asupra chestiunii în menţionatul articol.

Cântec de natură mai personală este (LIV) cel al *Ielenei Turcovicĭ* (nr. 20), al cărei „om" (= bărbat) se află în Australia [2]).

---

[1]) *cănta* cu accentul pe *ă* ! ! !

[2]) Cf. Leca Morariu, *Drumuri cirebire* rev. „Făt=frumos" An. III 1928, 7 şi 8.

Regret că insuficientele-mi cunoştinţe muzicale nu m'au putut ajuta la notarea ceileilalte părţi a cântectului: *melodia*. În Jeiăn, am am avut fericirea de-a cunoaşte pe muzicianul V. Bacelli, originar din părţile Toscanei, carabinier la jandarmeria din Mune Grande, care a binevoit să înregistreze melodiile cântecelor XXXVII şi XXXIX.

Mare mi-a fost mirarea căn faţa streinilor, deşi cântecele acu erau puse în circulaţie, Istroromânii evitau de a le cânta. În ziua de 16 Sept., am putut avea explicaţia acestei fereli. Mă aflam în Jeiăn cu d-l Fausto Martinelli, învăţătorul din Mune. Flăcăii Milo Stambulicĭ (casa nr. 23) şi Ivi Sancovicĭ (nr. 19) au slobozit deodată un *Ăţ pises şi-ţ davu şti* (XXXIX), încât Italianul se opri locului să asculte. Întrebându-i de ce nu cântă mereu în cirebireşte, a obţinut răspunsul că râd Croaţii când îi aud cântând astfel.

Iată şi altă dovadă de felul cum ştiu Croaţii să desfiinţeze limba şi cântecul românesc: Plecasem pentru două zile în satele de sub Monte Maggiore. Preotul din Munele Mari (Mune Grande) aflase că 'n Jeiăn cântecele valahe au început să se iţească în circulaţie Ca urmare, la întoarcere, găsesc în casa Mariei Stambulicĭ (nr. 23) o carte de cântece croate pe care o adusese preotul şi, după ce citise din ea, se milostivi de-a o lăsa uitată pe masă. Milo, fiul rămas acasă al Mariei Stambulicĭ, citia cântece croate, iar maică-sa le murmura. Câte nu s'au mai petrecut fără să le ştie nimeni şi fără ca aceşti bieţi desmoşteniţi să le înţeleagă rostul!...

Deci, concluziile pentru dispariţia din circulaţie a cântecului cirebir se lămuresc inductiv şi'n mod firesc din chiar ambianţa socială în care trăiesc Istroromânii.

Numărul lor e foarte redus: abia 3000. Din toate părţile îi înconjoară marea de Sloveni (nu Croaţi!), ajunşi croatizaţi şi să se considere Croaţi, datorită politicei culturale pe care au făcut-o, şi o mai fac încă pe ascunsul, preoţii croaţi. Ba, înainte de războiul mondial, această politică se făcea prin şcoală, presă şi propagandă făţişă. Limba şi cântecele româneşti erau prigonite în chip urâcios. Ambianţa slavă — şi e arhicunoscut în orice parte felul de penetraţie slavă şi mijloacele întrebuinţate pentru a se impune — constrânge în mod direct, grupurile româneşti la adaptare. Limba se slavizează, literatura populară croată pătrunde în grupul românesc şi scoate din circulaţie pe cea existentă. Cântecele, cari-s atât de legate de formă, dispar cel dintâi din circulaţie, cedând locul veneticelor. Basmele şi legendele rămân, adaptându-se noilor exigenţe sociale. Uneori, chiar

cântecele se croatizează îmbrăcând limba croată. Mărturie ne stă balada lui *Sveti Toni*, culeasă de Leca Morariu, unde, la un moment dat, versul românesc încetează făcând loc stihuirii croate.

Pentru felul cum dispar cântecele din circulaţie, e lămuritoare următoarea constatare din satul meu natal. După ani de zile, în Mitocul Adâncatei (jud. Suceava), nu mai auziam cântecele de altă dată. La horă, ţipenie de strigătură. Flăcăii mi-au răspuns că chiuiau doar bunicii. Vorbă să fie! Cu urechile mele auzisem atâtea şi atâtea şi nu erau nici zece ani de atunci. Totuşi, interesându-mă de-aproape, am putut culege câteva strigături. Ba, unii flăcăi au şi început să le chiuie în joc. În loc de cântece, — romanţe de mahala şi, lucru mai îmbucurător, chiar versuri din Gh. Coşbuc, O. Goga, M. Eminescu. Şi, toate aceste se întâmplă într'un sat ca toate satele, doar cu deosebirea că se află în directă legătură cu târgurile şi cu gările Iţcani şi Burdujeni. Sătenii îşi caută agonisita ca funcţionari la C. F. R., lucrători la fabrici, la gară şi cu ziua. De aici toate consecinţele: îmbrăcăminte, nici sătească şi nici orăşenească, limbă amestecată, cântece orăşeneşti cu scoaterea celor băştinaşe din circulaţie prin desconsiderare. La noul fel de viaţă, nu numai că nu reacţionează grupul, ci, fascinat de urbanism, chiar îşi dă silinţa să se „orăşenizeze". Comoara cântecului popular trebuie s'o cauţi la bătrâni, de nu vrei să dispară odată cu dânşii. Basmul îl afli şi la alţii. Se întâmplă însă că uneori şi cântecul trece la tineret prin tradiţie familiară. Îl îngână feciorul la coasă şi fata singură cu fuiorul ei. Nu o singură dată mi s'a dat să observ încetarea cântecului când se apropia vreun obraz străin şi chiar negarea de-a cunoaşte cântecul pe care de fapt îl cunoştea. Dar nici o forţă străină nu-şi exercita constrângerea conştient, ci doar oarba forţă a ambianţei sociale.

La Istroromâni, această problemă îşi poate afla analogie, dar nu coincide. Cântecele croate ajung la modă, fiind favorizate de biserică, de şcoală, de oamenii conducerii; şi-şi au vastă arie de extensiune, satele împrejmuitoare fiind croatizate sau croate. Pe lângă acestea, cântecul românesc e dispreţuit de preot, de învăţător etc. şi de vecinii Croaţi, cari vin la horile şi sărbătorile valahe, sau îi primesc pe Valahi printre ei şi le desaprobă cântecul prin neînţelegere şi prin râsete.

Literatura îşi are partea ei de adaptare socială ca şi moravurile. Se'mbracă omul din necesitatea de-a se îmbrăca şi după gustul său, dar se'mbracă într'un anumit fel *de ochii lumii* şi pentrucă aşa *se*

poartă oamenii. Tot astfel: scrie omul pentru sine, dar scrie şi pentru gustul mulţimii. Cu cei ce iau lucrurile *sub specie aeternitatis* e altă socoteală. Acelaş imperiu social domină toate artele. Ce-i bine sau rău, creaţie sau imitaţie etc., personalitatea ştie nimeri. În lumea rustică însă, personalităţile îşi au alt rost, iar spiritul social nivelează cam orice.

Cântecul popular, tocmai pentrucă e *creaţie socială* [1]), are mai multă nevoie de sprijinul societăţii. El nu poate trăi în afara societăţii şi nu poate dăinui fără concursul societăţii. În societate, omul cântă cântecul ce are răsunet, căci cântă să fie ascultat, şi nu huiduit. Mândra primeşte la fereastră sau în poartă numai cântecele cari sunt aprobate de societate şi de cari se poate mândri, nu cele cari i-ar trezi ocări. Şi cu cât cântecul îşi găseşte răsunet mai întins în satele vecine, cu atât e mai preţuit. Aprobarea generală menţine un morav, dezaprobarea îl izolează şi-l vestezeşte.

Când acest concurs, deci, al societăţii lipseşte, cântecul se retrage din circulaţie. Îl mai păstrează câte-un ins, murmurându-l în singurătatea lui, şi-l transmite vecinului care i-a înţeles murmurul.

Ba, societatea dominantă croată îşi extinde dezaprobarea pe întinsă arie. Odată, Ielena Turcovicĭ din Jeiăn (nr. 20) mă întreabă de ce le zic Cirebiri că „aşa spuru samăchĭ Hrvaţi cănd se ărdu de cume noi cuvintam" (= aşa spun numai Croaţii când râd de felul cum grăim noi).

Pentru motivele ieşirii din circulaţie a cântecului cirebir, se mai adaogă, pe lângă acestea, şi cauzele analizate, cu multă competinţă, de Tr. Cantemir în menţionatul articol.

Sub guvernare italiană, elementul românesc din Istria se bucură de-o paternă ocrotire. Propaganda croată nu se face cel puţin făţiş. Civilizaţia însă îşi croieşte drum larg şi, cu sosirea ei, viaţa socială din nou se schimbă. La vară, de pildă, vizitatorul Susn'eviţei nu va mai avea ocazia decât întâmplător să savureze pitorescul brentariţelor, căci acvaductul în construcţie are toate şansele de-a fi terminat şi de-a potoli setea din uscata Valdarsă . . .

---

1) Accentuez, împotriva celor ce contestă caracterul de creaţie socială al literaturii populare. Şi am temei s'o afirm pe baze ştiinţifice.

TEXTELE

Textele apar în grafia preconizată de Leca Morariu în *De-ale Cirebirilor I*, Cernăuţi 1929, pg. 3—9, grafie care, oglindind ştiinţificeşte realitatea fonetică, e totodată accesibilă şi pentru cei cari nu-s filologi. Istroromânii citesc, fără dificultate, cărţile scrise în această ortografie şi o utilizează cu înlesnire la scris. Dovadă: Leca Morariu, *De-ale Cirebirilor* IV (*Scrisori istro-române din Jeiăn şi Susńeviţa*), Cernăuţi 1934.

Cântecele apar după următoarea clasificare: 1. *Cântece*, 2. *Cântece elegiace*, 3. *Satirice*, 4. *Diverse*.

Textele sânt însoţite de traducere în l. română literară. După texte, urmează capitolul de *Coincidenţe, asemănări influenţe* apoi *Notele* (filologice, stilistice etc.). Concluziile sânt cuprinse în studiul *Cântecul popular cirebir*.

CÂNTECE (I—XXXVI)

I.

Muşata, muşatiţa [1])
Cum nopta ăi luriţa [2]),
Lu stelele cral'iţa [3]).

Frańe Zgaliardichĭ Lupichiu — 25. VIII. 1935.
72 ani, Bîrştina (= Bîrdo) nr. 79.

Traducerea: Frumoasa, frumuşica, cum noaptea e luniţa, a stelelor crăiasă.

II. [4])

— Viro-m, fraiere, sera
Io rad [5]) voi tire ştepta [6]...
Leghe calu se hlade.
Ăntre [7]) uşe [8])-i abe murgve
La ia brecu durmive. [9])
Porta-l' o core de păre
Che, se nu, te ie mucĭcare. [10]) —
Ăţ ţie uşa şcripe [10])
Nu tu ştĭi [10]), fetiţe! —
— Cu sev voi vo nemaji [11]);
Far de friche poţi veri.
Cănd maia va ĭi durmi,
Ne ren rada diverti [11])
(ali: fraiei [12]).

Toni Ţveţicĭ — Toneru — 10. VIII. 1935.
52 ani Susńeviţa 37

Trad.: — Vino-mi, mândrule, seara! Eu te voi aştepta cu dor pe tine... Leagă calul să se umbrească. În ogradă-i un dud alb. Sub el doarme cânele. Adu-i o coajă de pâne că, de nu, te-ar muşca. — Îţi scârţâie uşa şi tu, copilo, nu ştii! — — Cu său voi unge-o; poţi veni făr de frică. Mama, când se va duce să doarmă, ne vom ibovnici cu dor. —

III.

Și pre mare și [13]) pre crai [14]),
Cănd smo scupa, săm ăn rai [15]).

Frańe Lupichiu 25. VIII. 1935.
Bîrdo 79

Trad.: Și pe mare și pe țărm, când sântem împreună, mă cred în rai.

IV.

Cea [16])=i tot bire
Căn tu viri.

Frańe Lupichiu 25. VIII. 1935.

Trad.: Totu=i bine când vii tu.

V.

Fetița ști mușate
Ca și o rojițe [2]).
Oia nina, oia na
Trana, 'nina, nena [17])

Ămna, feto, ăn [18]) potoc!
Dupa tire voi [19] na scoc.
Oia nina, oia na [17]),
Tu ști, feto, vavic me.

Ioje (lu Chiucu) Micleuș 10. IX. 1935
45 ani, Noselo 21

Trad.: Fetițo, ești frumoasă ca și o floricică. Oia nina, oia na, trana, nina, nena. Du=te, fată, la părău, după tine voi (veni) în salt. Oia nina, oia na, tu ești, mândro, veșnic a mea.

VI.

Ămnat=am [21]) ocea și cole [22])
Pre zelene iarbe,
C=oi vede me feta
Che ia vegl'e blaga [23]).

Siru=i [24]) o ramnițe [25]).
Pre ia [3]) do merițe [26])
Frische, mușatițe [2])

Ivana Micleuș 10. IX. 1935
21 ani, Noselo 21

Trad: Umblat=am încoace și 'ncolo pe iarbă verde, să=mi văd mândra, că ea paște vitele. Sânu=i o câmpie. Pe ea două merișoare proaspete, frumușele.

VII.

— Ce [27]) che n=ai verit
Cănd ăț am urdineit?

— N=am verit de rușire,
C=am mislit samochĭ la tire. —

Mare Stambulicĭ 6. IX. 1935.
48 ani, Jeiăn 23

Trad.: — De ce n'ai venit când ți=am poruncit? — N'am venit de rușine, că m'am gândit numai la tine. —

VIII.

Rojiţa voi vo uda [6])
Şi ţie la cl'ept voi da.
În [28]) ĭirime=m ra fi ja,
Se=m va o ata purta [29])

Mare Stambulicĭ — 6. IX. 1935.

Trad.: Floricica voi uda-o şi ţie la piept voi da=o. Aş fi mâhnită 'n inimă=mi (literal: în inimă mi=ar fi jale), de=mi va purta=o alta.

IX.

Nina, nina, nena [17])...
Rojiţa [2]) muşata,
Se rei tu fi me [30]),
Io raş fi a te.
Ma maia mń=i cuntenta.
Ma se ăi maia, se nu=i,
Te ver fi a me,
Muşata rojiţa [26]) me.
Oia nina, nena [17])
Rojiţa [26]) muşata,
Muşat [1]) te porţi
Şi draghe=m ăşti...
Şi vechĭ [31]) te=oi l'ubi;
Se nu, voi muri.

Toni=Ţveţicĭ=Toneru
Susńeviţa 37 — 8. VIII. 1935.

Trad.: Nina, nina, nena... Floricică frumoasă, de-ai fi tu a mea, eu aş fi al tău. Dar mama nu mi=i mulţumită. Dar, or de=a fi mama, or de n'a fi, tu vei fi a mea, frumoasa mea floricică. Oia nina, nena, floricea frumoasă, frumos te porţi şi scumpă=mi eşti... Şi mereu te voi iubi; de nu, voi muri.

X.

Muşata ielve, verde bor...
Şteptu=te [32]), muşat govor [33])!
Muşata [34]), pirla grob [35]) şti me.

Tonca Bercaricĭ
23 ani, Susńeviţa — 11. VIII 1935

Trad.: Frumosule brad, verde pin... Aşteptu=te, frumos răspuns! Mândro, pân la mormânt eşti a mea.

XI.

Io te vedu pre vapor,
Cunoscu=te [32]) pre govor.
Proţvetit=av rojile,
Ali ăs violele?

Tonca Bercaricĭ
Susńeviţa — 11. VIII. 1935.

Trad.: Eu te văd pe vapor, te cunosc după cuvânt. Îmbobocit=au trandafirii sau sânt viorelele?

XII.

Straşno Bora che verit-a [21]),
Cruna lu Mare spuşit-a.
Marina [2]) muşata zis-a:
— Cire lat-a mie cruna [36]),
Io-i reş fraierițe fi [30])! —
Cela moru vo cațat-a [37])
Pac Maria cuvintat-a:
— Mai vol'i [38]) - m-oi otopi,
Neg lu moru l'ube fi. —

Lucia Brăncela (54 ani) şi Tonca Bercaricĭ (23 ani) 11. VIII. 1935.
Susńevița

Trad.: Năvalnic Bora c-a venit, Mariei cununa i-a suflat. Frumoasa Mărioară zis-a: — Cine mi-a luat cununa, eu i-aş fi ibovnică. — Cutare mor a luat-o. Deci Maria a cuvântat: — Mai degrabă m'oi îneca, decât să fiu iubita morului. —

XIII.

Bora păpuşit-a,
Lu Mare cruna hitit-a [21]).
Muşata Maria zis-a [21]):
— Cire o flavure
Fraieru mev fure! —
Lat-a-vo un negru moro.
E Marița [2]) zis-a:
— Mai vol'i [38])-raş me otopi [30]);
Nu lui fraierițe fi.

Ioje Pețulicĭ (zis Barba [39]) Pepo lu Loschin) 13. VIII. 1935.
38 ani, Bîrdo 11

Trad.: Bora adiat-a, Mariei i-a aruncat cununa. Frumoasa Maria zis-a [21]): — Cine ar afla-o, să fie ibovnicul meu. — A luat-o un negru mor. Şi Marița zis-a: — Mai cu drag m'aş îneca, decât să-i fiu drăguță.

XIV.

Muşata feta rojițe berit-a,
Cătră [40]) fraieru mislit-a.
Fraieru verit-a [21])
E o pozdravit-a [37]).
Lu fraieru buchelu regaleit-a.

Tonca Bercaricĭ 11. VIII. 1935.
23 ani, Susńevița

Trad.: Frumoasa fată flori cules-a, la drăguț gândit-a. Ibovnicul venit-a şi salutat-o-a. Ibovnicului buchetul dăruit-a.

XV.

Fol'a verde frunz-uscat [41]),
Case [42]) verit-am puşcat
Din voisca dela Belgrad
Tu ai plăns, io am căntat.

Ioje Pețulicĭ 11. VIII. 1935.

Trad.: Foaie verde frunză uscată, acasă sosit-am împuşcat din războiul dela Belgrad. Tu ai plâns, eu am cântat.

XVI.

Ănsurar [43])=me, maia me,
Pir=ăi ure şi vreme.
Se tu n=er mire=nsura [30]),
Io m=oi mare strămbe fla [29]).

De=m, fetiţe, şcarele,
Che mń=oi peri potal'a [44]) !
Cănd va fraieru veri [29]),
Roja [45])=m [24]) va cu dracu [46]) ĭi [29]).

Ive Iurman=fiul
37 ani, Noselo 3

15. VIII. 1935.

Trad.: Mărita=m'aş, mamă, până=i ora şi timpul. De nu mă vei mărita, mă voi face mare răuleancă. Dă=mi, fetiţo, foarfecele să mă tund. Când va veni drăguţul, floarea=mi se va duce dracului.

XVII.

Muşata rojiţa de radichĭ [47]).
Nu me lasu de [48]) mladichĭ.
Muşata rojiţa de cumpir [47])

Fraieru nu=m daie mir [49]).
Muşata rojiţa de salata [47]).
Cmoce=a me fraier misle la ata.

Ive Iurman=fiul

18. VIII. 1935.

Trad.: Frumoasă floricică de lăptugă, nu mă las de băietani. Frumoasă floricică de cartof, ibovnicul nu=mi dă pace. Frumoasă floricică de salată, acum ibovnicul meu se gândeşte la alta.

XIII.

Fol'a, zis=am [50]), de cumpir [47]),
Iirima nu=m daie mir [49]).
Şi cea fol'a de salate [47]),

Nu=m trebe dupa tir=ate.
Şi cea fol'a de radicĭ [47]),
Nu cavta la [51]) al'ţ mladicĭ.

Frańe Lupichiu, Bîrdo 79

25. VIII. 1935.

Trad.: Foaie, zis=am, de cartof, inima nu=mi dă pace. Şi iar foaie de salată, nu=mi trebuie după tine alta. Şi iar foaie de lăptugă, nu căuta la alţi flăcăi.

XIX.

Gone tu, fetiţe [2]), oile ocĭ,
Che oile vor se pohladi [11])
E noi ne ran bire pol'ubi [29]).

Ive Iurman=fiul
Noselo 3

18. VIII. 1935.

Trad.: Mână tu, mândruţo, oile aici, că oile se vor umbri, iar noi bine ne=om iubi.

XX.

N=ari friche niş de mire,
Se la soldaţ [52]) me robire [53]).

Io muşat [54]) ţ=oi pisei,
Pisma te va veselei.

Frańe Lupichiu
Bîrdo 79

25. VIII. 1935.

Trad.: Să n'ai de loc frică de mine dacă mă va răpi (= lua) la cătănie. Eu frumuşel ţi=oi scrie, răvaşul te va veseli.

XXI.

Nu tu misli, Ielița [2]) !
Iaste [55]) cala rojița [56]),
Rescl'ide mie ușița [2]).

Frańe Lupichiu
Bîrdo 79
25. VIII. 1935.

Trad. : Nu sta pe gânduri, Ielenuță ! Calea este (numai) floricică. Deschide-mi ușița.

XXII.

Io tea [4]) nu voi fi,
Ni tu nu misli.
Tu ai mire lasat [57]),
Și nu știi za ĭi-n pat.
Nu ăntru [7]) mire rata-te,
Che io te raș bate.

Ive Peras
23 ani, Bîrdo 4
25. VIII. 1935.

Trad. : Eu nu voi fi a ta, nici nu te gândi. Tu m'ai părăsit pe mine și nu știi să mergi în pat. Nu te arăta în fața mea, că te-aș bate.

XXIII.

Lu blaga-m [58]) neberit,
Fraieru-m [58]) zegledit.
— Nu tu mire pogledi,
Che oi tire zecoli. —
— Se tu mire-i [58]) zecoli,
Mire vor an'eli vegl'a ;
Tire vor draci purta,
Pac te-or ăn păcă mira [29]). —

Ivana Micleuș
21 ani, Noselo 21
29. VIII. 1935.

Trad. : Pentru vite am cules, ibovnicul am zărit. — Nu mă privi tu pe mine căci te-oi rugruma. — De mă vei zugruma tu, pe mine mă vor veghia îngerii ; pe tine te vor purta dracii și te vor duce în iad. —

XXIV.

Ăm̧ ples am mes.
Fraieru cu mir' n-a mes.
Io nu l-am cl'emat,
Ie mire juca n'a dat [59]).
Cu ate s-a divertit,
Io na teșco-m [58]) pogledit.

Ivana Micleuș
29. VIII. 1935.

Trad. : La horă m'am dus. Ibovnicul cu mine n'a mers. Eu nu l-am chemat. El nu m'a luat la joc. Cu altele a petrecut, eu cu greu (amar) l-am privit.

XXV.

Din [60]) ape-am ămnat.
Mladichiu m-a-niurbat:
— Voi ție apa digni [29]),
Se ver tu mire bușni [29])
— Io reș tire bușni [30])
Se ver mire zaconi [29]). —
— Io voi tire zaconi [29]),
S-er mire chiaro l'ubi [30]) —
— Voi tire chiaro l'ubi
Și scupa ren noi șcîrbi [61]).—

Ivana Micleuș
29. VIII. 1935.

Trad. : M'am dus la apă. Flăcăul m'a intâlnit : — Îți voi duce apa dacă mă vei săruta. — Eu te-aș săruta de mă vei încununa. — Te voi încununa de mă vei iubi mult. — Te voi iubi foarte mult și împreună ne-om trăi viața.

XXVI.

Cănd am oile pascut [57]),
Maruşna [62]) mn'=a crescut
Oia nina, oia na
Oia nina, nena [17]).
Cănd am [57]) oile zepustit [63]),
Maruşna s=a cosmatit [64]).
Oia nina [17]), rojiţe [15]),
Mie=i obecite.
Oia nina, oia na [17]),
Violiţa [15]), tu şti me.
Docle=am oile pascut [57]),
Ţiţele tot mn'=a crescut.
Oi fetiţe, fetiţe [1]),
Rojiţa [16]) şti me.

Ioje Micleuş
45 ani, Noselo 21

10. IX. 1935.

XXVII.

Cănd te=am ăntrebat [66]),
Maia=ţ [24]) nu te=a dat.
Oia nina [17]), rojiţe [15]),
Rojiţe [1]) muşate!
Za me şti zgoite.
Ca muşata golubiţe.
Io te am ăn ĭirime [67]).
Oia nina, oia na [17]),
Violiţa [15]), tu şti me.

Ioje Micleuş

10. IX. 1935.

Trad.: Când te=am cerut, maică=ta nu te=a dat. Oia nina, floricică, floricică frumoasă! Pentru mine eşti crescută ca frumoasa porumbiţă. Mie=mi stai la inimă. Oia nina, oia na, viorico, tu eşti a mea.

XXVIII.

Din vîrt rojiţe=am berit,
Fratelui am daruit.
Fraiaru ăns ăs=a vlat,
Ma io, dracu [68]), nu l'=am dat.
S=au cu mire mîn'aveit [57])
Şi cu ate=a ămn'aveit [9]).
Şi mie tot av minţit,
Pîrla nu l=am opazit [69]).
Am io mai rad fratele
Nego tire, fraiere.
Fratele=m [24]) ie văvăc frate;
Pîrla nunţ tu mi=ş departe.

Mare Stambulicĭ
48 ani, Jeiăn 23

15. IX. 1935

Trad.: Din grădină am cules floricele. Fratelui i le=am dat. Drăguţul însuşi şi=a luat, dar eu, dracu, nu i=am dat. S'a mâhnit pe mine şi=a umblat cu altele. Şi pe mine mereu m'a minţit, până n'am băgat de seamă. Mi=i mai drag fratele decât tine, ibovnice. Fratele mi=i veşnic frate; pân' la nuntă=mi eşti departe.

XXIX.

Cănd ver ăntreba
Che se te voi vla,
Maia=m [24]) v=apara [70])
Mà nu te lasa.

Mare Stambulicĭ
60 ani, Jeiăn 52

6. IX. 1935.

Trad.: Când vei întreba or de te=oi lua, mama nu m'a da, dar nu te lăsa.

XXX.

— Manche de muri,
Reş dragu-m buşni [30]! —
Fraieru verit-a,
Fraiara buşnit-a,
Suzele-l' tarit-a.
Feta ozdravit-a [71]).

Ivana Micleuş 30. VIII. 1935.
21 ani, Noselo 21

Trad.: Înainte de-a muri, mi-aş săruta drăguţul! — Drăguţul a sosit, şi-a sărutat drăguţa, lacrimile i-a şters. Fata s'a 'nsănătoşit.

XXXI.

Procleta cea te maie [72])
Cara nu te mie daie!
Cele tele obîrve,
Muşate, zedeleite,
Cu peru-s nepiseite [73]).
Negri-ţ [24]) ocl'i ca murgva
Poşnescu suze lasa [74]).
Me ïirime se jalve,
Cănd maia-ţ [24]) se vesele [75]).
Ma maştiha-ţ [24]) va crepa [76]),
Şi ne ren scupa-nsura.

Ivana Micleuş 30. VIII. 1935
Noselo 21

Trad.: Afurisită-i mă-ta ceea care nu te dă mie. Sprâncenele cele ale tale frumoase, arcuite, cu peana (= condeiul) sânt scrise. Negri-ţi ochi ca duda încep să verse lacrimi. Inima mea se mâhneşte, pe când mama ţi se veseleşte. Dar maşterea (= mama vitregă) ţi-a peri şi noi ne vom lua amândoi.

XXXII.

Majrana [77]) s-a zelenit,
Fetele s-a veselit.
Majrana-v [58]) ovenit,
Fetele s-a jalostit.

Ivana Micleuş 30. VIII. 1935.

Trad.: Măgheranul a înverzit, fetele s'au veselit. Măgheranul s'a ofilit, fetele s'au mâhnit.

XXXIII [4])

Tu şti muşata...
Tota Bîrştina
Nu-m poc fla ata.
Se me rai lasa,
Mie va fi ja [78]).
Şi, cănd săm ăm ples,
Vedea [4]) -te jeles.
Se nu şti,
De tire misles
Şi me pristraşes [79]).
Jalostăn meg te cere
Iuva [4]) misles ch-er mere.
Căn te aflu, me cuntenes
Şi scupa mejen ăm ples.
Mea [4]) jele ăi za vea [4])
Cu tire vesel'a [4]).
Scupa ren jivi
Şi vavic ren ne l'ubi [11]).

Ive Peras 23. VIII. 1935
23 ani Bîrdo 4

Trad.: Tu eşti frumoasă.... Toată Bîrştina nu-mi pot afla alta. De m'ai lăsa aş suferi. Şi, când sânt la horă, doresc să te văd. De nu eşti, la tine mă gândesc şi mă înspăimânt. Supărat te caut unde cred că vei fi mers. Când te aflu, mă înveselesc şi împreună mergem la horă. Dorul meu e de-a-mi împărţi bucuria cu tine, Împreună vom trăi şi veşnic ne vom iubi.

XXXIV.

— Mariţe fetiţe [2]),
Tu şti de bur rod.
Nu tu spela roba
Ăn crai de me brod! —
— Io voi spela roba
Iuve-m [58]) ture vol'a.
Tu gospodar nu şti
De [80]) şiroche mare. —
— Mariţe fetiţe [2]),

S-er mire scuta,
Io zlate uscate
Ţie iţ voi da. —
— Ce va [19]) mie srebro
Ni uscate zlate [80]),
Căn rad nu te am?!
Io-i [58]) la siromahu
Carle-n ĭirme [77])-l am. —

Ivana Micleuş
21 ani, Noselo 21

26. VIII. 1935.

Trad.: — Mariţo copilo, tu eşti de neam bun. Nu spăla tu straiul pe ţărmul vaporului meu! — Ba voi spăla straiul unde mi-a fi voia. Nu eşti stăpânul întinsei mări. — Mariţo copilă, de mă vei asculta, ţi-oiu da galbeni gheaţă.

— Ce-mi folosesc mie arginţii şi banii tăi gheaţă, dacă nu-mi eşti drag? Eu l-oiu lua pe săracul care-mi stă la inimă.

XXXV [4])

Domareţa mrazu cazut-a [21])
Pre corune zelene. (bis)
Tota iarba-a [82]) zgorit-a [21])
Şi muşate rojile. (bis)

Mie nu-i ja [79]) za meale [4]) roz
Se-e [82]) mrazu le zgorea [4]). (bis)
Ma-m ra fi [79]) iaco ja
Se-m ra fraiariţa abandunei. (bis)

Ăm po de mea ĭirima [4])
O rojiţa [15]) ţvetea.. (bis)
Se tu n-o ver vo [84]) jeli [11])
Se va sigurno susi [29]). (bis)

Compoziţie (text şi melodie) creată de însuşi **Ive Peras**
23 ani, Bîrdo 4

12. VIII. 1935.

Trad.: Demineaţă bruma căzut-a pe dumbrăvi verzi. A ars toată iarba şi frumoasele flori. Nu-mi pare rău de florile mele dacă la arde bruma. Dar mi-ar părea rău de mă va părăsi mândra. În mijlocul inimii mele creşte o floricică. De nu o vei dori-o, se va usca de sigur.

XXXVI [4])

Iuva-i plesu armonica sopea [4])
Mladichi şi featele [4]) cl'emavea.
Vireţ juca! Ai ura
Şi cmoce-i vostra doba bura [83])!

Sopeţu [85]) muşat corlea [86])
Şi chiar [87]) curai ve dilea [88]).
Scupa jucaţ şi divertiţ-ve!
Fraiari şi fraiariţele, pol'ubiţ-ve!

Pol'ubi-te-i [89]) pårva stvar.
Şi muşat ăi scupa-mna na par [90]).
Jivl'enia nostra-i chiaro muşata.
Se aren f-aiarițe, nu mislin l'ubi ata.

Creație (text şi melodie) a lui **Ive Peras** 23. VIII. 1935.

Trad. : *Hora* — Unde-i hora, armonica sună, flăcăii şi fetele cheamă: Veniți să jucați! Îi ora şi acuma-i timpul vostru fericit. Muzicantul frumos cârâie şi multă voie bună vă dă. Laolaltă jucați şi petreceți. Ibovnici şi ibovnice, iubiți-vă! A te îndrăgosti e întâiul lucru. Şi frumos e a merge perechi. Viața noastră e foarte frumoasă. De avem ibovnică, nu ne gândim a iubi alta.

CÂNTECE ELEGIACE (XXXVII—LIV)

XXXVII.

De când nu te am vezut
Tota vesel'a-m [58]) pl'erdut.
Codru tirer nazat vire [91]),
Io din tirera — betăra.

Codru penele [92]) ăş pl'arde
Şi nazat acața ate.
Şi din tirer vire [91]) tirer
Ca şi cum ram noi ănş vre [30]).

Mare Stambulicĭ 6. IX. 1935.
48 ani, Jeiăn 23

Trad. : De când nu te-am văzut, orce bucurie am pierdut. Codrul iarăş tânăr revine, eu din tânără — bătrână. Codrul îşi pierde frunzele şi iarăşi capătă altele. Şi din tânăr revine tânăr cum am dori noi înşi-ne.

XXXVIII.

Codru penele [92]) ăş pl'arde
Şi rapoi acața ate.

Şi din tirer vire [91]) tirer
Ca şi cum vrema nu l-ar [19]).

Mare Stambulicĭ 14. IX. 1935.
60 ani, Jeiăn 52

Trad. : Codrul îşi pierde frunzele şi din nou capătă altele. Şi din tânăr revine tânăr ca şi cum vremea nu l-ar vremui.

XXXIX.

Ăți pises şi-ț davu şti [93])
Che nopta nu poc durmi,
Cu zĭia [94]) nu poc jivi.

Când ăn truşe [8]) ver veri,
Murgva se va cretei,
Ție se va pocloni [95]).

Mare Stambulicĭ 15. IX. 1935.
48 ani, Jeiăn 23

Trad. : Îți scriu şi-ți dau de ştiut că noaptea nu pot dormi, ziua nu pot trăi. Când vei sosi în ogradă, dudul se va clăti, ție se va pocloni.

XL.

Toţ vin'aveit=a [96])
Fraiaru me n=a [19]).
O, se ra ie şti !
O, se ra ie şti !
Toţ vin'aveit=a [9]),
Fraiaru me n=a [19]).
O, se va ie şti
Cum [97]) ăi mie ja [78]).

Stealele [4]) verit=a,
Lura [4]) fost=a.
Io=m [58]) plăns iaco,
Io=m [58]) plăns iaco.
Stealele verit=a [98]),
Lura fost=a [99]).
Io=m [58]) plăus iaco,
Din cea c=am ănsa fost.

E ceale [4]) ate
Cu mladichĭ a fost [99])
Io=m [58]) fost jalosna,
Io=m fost jalosna.
E ceale ate
Cu mladichĭ a fost.
Io=m fost jalosna,
Cu golche suze=am plăns.

Fraţii Ioje şi Ive Peras, acompaniaţi de Mama lor Maria 12. VIII. 1935.
Bîrdo 4

Trad.: Toţi au venit, ibovnicul meu nu. O, de=ar şti el ! O, de=ar şti el ! Toţi au venit, ibovnicul meu nu. O, de=ar şti el cât de mult îl doresc. Stelele ivitu=s'au, lună era. Eu am plâns foarte, eu am plâns foarte. Stelele ivitu=s'au, lună era. Eu am plâns foarte, pentrucă eram singură. Şi celelalte cu flăcăi erau. Eu am fost mâh=nită, cu amare lacrimi am plâns.

XLI.

Fetiţa [2]) muşata
Rojile berit=a
Şi a zădurmit=av [100]).
Feciori verit=av [21])
Pac o ăntrebat [66])=av [37]) :
— Scul=te sus, o fetiţo !
Din ce=ai zădurmit ?
Rojile ce=ai neberit
Ţi s=av uvenit.

Fraiaru ce=ai rad tu vut [57]),
Ţi s=av ănsurat. —
— Neca se=nsura şi veselei !
Prostu lui ra fi. —
Vedru cer [102]) av zăgărmit,
Potle l=av ucis.
Negru pemint [102]) s=av rescl'is,
Pac l=av [103]) reshiteit.

Ive Ielocichĭ, 19 ani, Bîrdo 10. VIII. 1935.

Trad.: Frumoasa copilă florile=a cules şi a adormit. Feciorii au venit şi i=au zis : — Scoală=te sus, copilo ! De ce=ai adormit ? Florile ce=ai cules, ţi s'au ofilit. Ibovnicul care ţi=a fost drag, ţi s'a însurat. — Insoare=se şi bucure=se ! Iertat îi va fi. — Limpedele cer a fulgerat, apoi l=a ucis. Negrul pământ s'a deschis şi l=a înghiţit.

XLII.

Feta rojile berit-a [21])
Pac [103]) l'-a uvenit-a [100]).
Mladichiu-a verit
Şi av o zbudit [57]):
— Scol-te, feto, scol-te [104]),
Rojile ti-a uvenit
Carle tu ai neberit [105]). —
— Neca, neca [1]) uveni!
Ate-oi neberi. —
— Şi mladichiu s-a-nsurat,
Carle l-ai l'ubit [105]). —
— Neca, neca [1]) se-nsura!
Prostu lui a fost [101]).
Dela mire otprostit,
Dila Domnu sprocolnit. —
Vedru cer [102]) a zăgîrmit
Şi a ie ucis [57]).

Fran'e Bercarici — 18. VIII. 1935.
14 ani, Susn'eviţa 57

Trad.: Fata florile-a cules şi i s-au ofilit. Flăcăul a venit şi a trezit-o: — Scoală-te, fată, scoală-te. Florile, pe care le-ai cules, ţi s'au ofilit. — Ofilească-se, ofilească-se! Altele voi culege. — Şi flăcăul, pe care l-ai iubit, ţi s'a însurat. — Însoare-se, însoare-se! Îngăduit i-a fost! Dela mine iertat, dela Dumnezeu blăstămat. — Seninul cer a fulgerat şi l-a ucis.

XLIII.

Feata [4]) rojile berit-a
Pac [103]) a zădurmit.
Cătră ia verit-a mladichiu,
Pac [103]) av o-ntrebat [57]):
— Scol-te sus o featiţa [4])!
Din ce-ai zădurmit?
Rojile ti-s ovenite
Cari-i neberit.
Fraiaru care rad avut
Ţie s-a-nsurat. —
— Neca se-nsora şi vesel'ea
Prosta lui a fost [101]). —
Din cer negru zăgîrmit-a
Pac [103]) l-av ucis.

Fraţii Ioje (21 ani) şi Ive (23 ani) Peras — 20. VIII. 1935.
Bîrdo 4

Trad.: Fata florile cules-a şi a adormit. La ea venit-a flăcăul şi i-a zis: — Scoală-te, sus copilo! De ce-ai adormit? Florile pe cari le-ai cules, ţi-s ofilite. Ibovnicul, pe care l-ai fost îndrăgit, ţi s'a însurat. — Însoare-se şi veselească-se! Îngădu t i-a fost. — Din limpedele cer fulgerat-a şi l-a ucis.

XLIV.

Feta rojiţe berit-a,
Pac a zădurmit-a [100]).
Mladichiu la ia scocit-a:
— Din ce-ai zădurmit?
Rojile chi [106]) -a uvenit,
Dragu chi [106]) s-a zaconit
Carle-ai tu verno l'ubit [105]).—
— Când mn'i s-a ie zaconit,
Neca-l' fie otprostit! [101])
Vedru cer [102]) va zăgîrmi,
Saieta-n ie [107]) de-a [108]) hiti!
Pacl'ensche uşe s-a [108]) rescl'ide
Şi ănuntru d-er l-a [108])-ncl'ide.—

Ivana Micleuş — 26. VIII. 1935.
21 ani, Noselo 21

Trad.: Fata floricele cules-a şi a adormit. Flăcăul la ea sărit-a: — De ce-ai adormit? Florile ţi s'au ofilit; dragul, pe care l-ai iubit adevărat, ţi s'a cununat. — Dacă mi s'a cununat, fie-i iertat! Limpedele cer va fulgera, săgeata 'n el va repezi Infernală uşă se va deschide şi înăuntru de-l va închide.

XLV.

Când am [99]) mic biveit [109]),
Mușate feate-am l'ubiveit [9]).
Când am verit [91]) mare,
Navigheit-am pre mare.
Când am [57]) case [42]) vin'aveit [96]),
Featele [4]) m-a piajeit [110]).
Featele [4]) cu cari-am mnat
Tot ce fost-av, av utat,
Și dracu mn'-av sricea [112]) lat [57]).

Ive Peras
23 ani, Bîrdo 4

25. VIII. 1935.

Trad.: Pe când eram mic, frumoase fete-am iubit. Când m'am făcut mare, navigat-am pe mare. Când am venit acasă, fetele m'au îndrăgit. Fetele cu care-am umblat, au uitat tot ce-a fost și dracul mi-a luat norocul.

XLVI.

Mladichiu zis-a che va veri...
Se va veri, se nu va veri [112]),
Dupa podnochĭ n-oi ĭi durmi.
Mladichiu de largo scocit-a,
Ocl'i bușnit-a și gura,
Lu iedina [113]) feta bura [114]).
Stelele ieșit-a,
Feta poghinit-a.
Când a [57]) feta poghinit [112]),
Mladichiu s-a jalostit.

Ivana Micleuș
21 ani, Noselo 21.

26. VIII. 1935.

Trad.: Flăcăul zis-a c'a veni... Or de va veni, or de nu va veni, după miezul nopții nu mă voi duce să dorm. Flăcăul de departe a sărit, ochii sărutat-a și gura acelei vrednice fete, unică la părinți. Stelele ieșit-au, fata murit-a. Dacă a murit fata, flăcăul s'a mâhnit.

XLVII.

Iuva mie suza cade,
Iarba pemintului arde [115]).
Iarba crește și tot crește [112]),
Iirima-m se pl'erdave-se [84]).

Mare Stambulicĭ
48 ani, Jeiăn 23

6. IX. 1935.

Trad.: Unde-mi cade lacrima, iarba pământului arde. Iarba crește și tot crește, inima mi se topește.

XLVIII [116]).

Stelița [2]) ie jalosna [95])
Cara pre mire svite.
Și jalosna va tot fi [29]);
Io-i [58]) plănje, ia va sviti.

Mare Stambulicĭ
48 ani, Jeiăn 23

6. IX. 1935.

Trad.: Steluța, care strălucește deasupra mea, e mâhnită. Și mâhnită va tot fi; eu voi plânge, ea va străluci.

XLIX [71]).

Cu ĭirima=m plăngu,
Cu gura me ărdu [75]).
Niciurve n=aratu
Cum ĭirima=m ardu [115]).

Mare Stambulicĭ
Jeiăn 23

6. IX. 1935.

Trad.: Cu inima=mi plâng, cu gura râd. Nimănuia nu arăt, cum inima=mi ard.

L.

Cu cărbur nu mi=i [78])
Che t=er omaji.
Ma ja ăm ra fi [78])
Şi voi jalosti
Căn tu ver uta
Şi nu=m ver scula [117])
Dispre ĭirime [118])
Tote suzele.

Mare Stambulicĭ
Jeiăn 23

17. IX. 1935.

Trad.: Nu mi=i că te vei mânji cu cărbuni. Dar îmi va părea rău şi mă voi mâhni dacă vei uita şi nu=mi vei lua depe inimă toate lacrimile.

LI.

Se=ţ raş bire arata [71]),
Căt am io tire rada!...
Ali [120]) nu=ţ poc arata [71]),
Che ăn tire n'am vera.
Besedele tele dulci
Spuri şi nazat le duci.
Nu=ţ voi spure ce misles.
Spuru=ţ [112]) şi me pristraşes.

Mare Stambulicĭ

6. IX. 1935.

Trad.: De ţi=aş arăta bine, cât te iubesc!... Dar nu=ţi pot arăta căci în tine n'am încredere. Cuvintele=ţi dulci le spui şi iarăş le iai. Nu=ţi voi spune ce gândesc. Îţi spun şi mă îngrozesc.

LII.

Când te=am ăntrebat,
Maia=ţ nu te=a dat.
Când m=am ănsurat,
Tu ai [57]) suzele lasat [74]).
Nu tu suzeie roni [121]),
Che tu ănsă crivă şti.

Ioje Peţulici (= Barba Pepo lu Loschin)
Bîrdo 11

12. VIII. 1935.

Trad.: Când te=am cerut, maică=ta nu te=a dat. Când m'am însurat, lacrimi ai vărsat. Nu plânge căci tu însaţi eşti vinovată.

LIII.

Listu-m [58]) piseit
Și chi [106]) l-am tremes.
Și te pozdraves
Che io me spravles.
Manche de muri,
Reș tire bușni [30]).
Se reaș [30]) io tire bușni [112]),
Pecatele ț-aș otprosti.

Ivana Micleuș
21 ani, Noselo 21

29. VIII. 1935.

Trad.: Răvașul l-am scris și ți l-am trimes. Și te salut căci mă gătesc de zile. Înainte de-a muri, te-aș săruta. De te-aș săruta, păcatele ți-aș ierta.

LIV [119]).

— Golubița [122]) aba [122]),
Ce [27]) che-ș tu jalosna? [123]) —
— Cum che nu voi fi
Și n-oi jalosti,
Când a mev golub [15])
Nu-i pringa col'ub [15])?!
Ș-ate mie-m spuru
Che-i prende nu-l cavtu.
Ș-are golubițe [15])
Ciuda, mușatițe.
Io ănsa cu lura [124])
Cume nu-i niciura.
Mire pl'erdave,
Ate vesel'e.
Prende io letes,
Rojițe tirzes
Și me jalostes [95]).
Din ocl'ĭ suza-m cade
Și ĭirima-am arde [115]).
Arde [1]) de foc, arde [104]).

Ielena Turcovicĭ
31 ani, Jeiăn 20

15. IX. 1935.

Trad.: Porumbiță albă, de ce ești supărată? — Cum să nu fiu și să nu jelesc, când al meu porumbel nu-i pe lângă cuib? Și altele-mi spun că-i pe unde nu caut (privesc). Și are porumbițe, multe, frumușele. Eu singurică cu luna, cum nu-i niciuna. Pe mine mă părăsește, pe altele le înveselește. Pe unde eu zbor, floricelele tânjesc și mă întristez. Din ochi lacrima-mi cade și inima-mi arde. Arde de foc, arde.

LV.

Jalosna ie ĭirima
Che săm inca tirera.
Ali nu-i poc ajuta
Che săm inca michița [2])

Și-i rușire de maia.

Ielena Turcovicĭ
31 ani, Jeiăn 20

15. IX. 1935.

Trad.: Mâhnită e inima că sânt încă tânără. Dar nu-i pot ajuta căci sânt micuță și-i rușine de mama.

SATIRICE (LVI—LXXXVII)

LVI.

O l'epúre, nu juca,
Che te bate maia ta
Cu ştenăţu [125]) plugului
Preste buca curului.

Frańe Sancovicĭ 1. IX 1935.
25 ani, Jeiăn 35

Trad.: Măi iepure, nu juca, că te bate mamă-ta cu cuţitul plugului peste buca c . . . lui.

LVII.

Dracu sricea lat-a chia [111])
De cănd fetele peri tal'a [44])
Şi bragheşile-a poşnit purta [10]).
Şi scurte cotele-a moreit
Che mladichi mai lăhco s-a nemoreit.

Toma lu Cĭuban (oficios Ştroligo) 18. VIII. 1935.
68 ani, Costârceanĭ 16

Trad.: Dracul a luat norocul de când fetele au început să se tundă şi să poarte chiloţi. Şi scurte fuste le-au trebuit, încât flăcăii mai lesne s'au îndrăgostit.

LVIII.

Nosela [127]) ăi muşat grad
E nu-i neg gromaţa.
Fetele ănuntru
Capelinu portu.

Ive Baco 17. VIII. 1935.
15 ani Susńeviţa 42

Trad.: Nosela e frumos oraş. Şi nu-i decât gropiş. Fetele din el poartă pălărie.

LIX.

Fetele, fetele [1]) —
Pravele, burele —
Nu ştivu ni sapa,
Ni ăn dumirecĭ juca
Samo ăn ceruşe sta [126]).

Ive Baco 17. VIII. 1935.

Trad.: Fetele, fetele — cinstitele, vrednicele — nu ştiu nici sapa, nici duminicile juca decât în cenuşe-a sta.

LX.

Fetele-n Şuşńeviţa
Samo tîrlescu juca
Cănd n-avdu armunica.
Case [42]) rer fraieru vre,
Za pol'ubi-se cu ie.

Ive Baco — 17. VIII. 1935.
Susńeviţa 42

Trad.: Fetele'n Susńeviţa fug la joc numai când n'aud armonica. Acasă ar vrea ibovnicul ca să se iubească cu el.

LXI.

Fetele din Nosele [127]) —
Grumbele, muşatele —
Cănd pl'erdu mundantele,
Capl'escu cordelele.

Ive Baco — 17. VIII. 1935.

Trad.: Fetele din Nosele — hâdele, frumoasele — când îşi pierd chiloţii, cad cordelele.

LXII.

Fetele-n Brianĭ [128])
Aru cururle pre marĭ [129]).
Cu brentele căn tîrlescu,
Ca şi l'epuri tîrlescu [112]).

Ive Baco — 17. VIII. 1935.

Trad.: Fetele'n Briani au c .... le prea mari. Cu brentele când aleargă, ca şi iepurii aleargă.

LXIII.

Mai vol'i-raş litra de vir
Nego feta de Sulabin [130]).

Ive Baco — 17. VIII. 1935.

Trad.: Mai degrabă doresc o litră de vin, decât fata de sub Albona.

LXIV.

Ce [143]) tu misleşti fetiţe,
Che mńi-i spiru [45]) praliţe? [131])
Muşata rojiţa de radichĭ [47]),

Cănd am fost[99]) mare mladichĭ,
Preste potoc[18]) am jacaveit[9]),
Ate jensche=am l'ubiveit[9]).

Ive Iurman=fiul, 18. VIII. 1935.
37 ani, Noselo 3

Trad.: Au doară gândeşti, tu fată, că mi=i spinul drug de fier? Floricică de lăptiugă, când eram voinic flăcău, pe albia părăului stăteam, alte femei iubiam.

LXV.

Mai vol'i=raş litra de rum
Nego feata din Cărbun.

Ioje Peras 20. VIII. 1935.
23 ani, Bîrdo 4

Trad.: Mai mult aş dori litra de rum decât fata din Cărbuni.

LXVI.

Fetița din Opatie[132])
Popit=a spudu[133]) de rachie,
Scuheit=l'=a maia brenta de zere
E pocnit=a[21]) cea vota de vesel'e.

Frańe Lupichiu 23. VIII. 1935.
72 ani, Bîrdo 79

Trad.: Copila din Abbazia a băut butoiaşul de rachiu. Fertu=i=a maica o brentă de zăr şi a pocnit atunci de bucurie.

LXVII.

Se te sachi divertire,
Ce va fi de tire?
Muleţu[15]) ver ve
Și nu=ț va pieje...

Frańe Lupichiu 23. VIII. 1935.

Trad.: Dacă=i petrece cu fiecare, ce va fi de tine? Catâraş vei avea şi nu=ţi va plăcea.

LXVIII.

Tele măr abe pîrla cat
Oboidit=m=a ocoli de gut.
Și cu zița[134]) vezut=am zgoriț[10]).
A tel' eper nerițeiț.

Frańe Lupichiu 23. VIII. 1935.

Trad.: Ale tale mâni albe pân la coate, cuprinsu=m'au de după gât. Și văzut=am că=i ars cu fierul părul tău înzulufat.

LXIX.

Homo ren ne ănsura
Pirla-i ura şi doba,
Che cănd ver veri [91]) betăre,
Ni dracu nu va [19]) de tire.

Frańe Lupichiu 23. VIII. 1935.

Trad.: Hai să ne căsătorim pân e ora şi timpul, că dacă-i îmbătrâni, nici dracul nu va vrea (să audă) de tine.

LXX.

Feto, vir cu mire,
Io voi ţie bire.
Se-i [58]) mire scuta [29]);
M-oi dupa tire-nsura [29]);
De mundante-oi cumpara.
Mundante [112]) ver ănmeşti,
Ce-i muşat ver zegubi.

Ivana Micleuş
21 ani, Noselo 21
24. VIII. 1935.

Trad.: Fată, vino cu mine, eu îţi doresc bine. De mă vei asculta, mă vo însura cu tine; ţi-oi cumpăra de pantaloni. Pantaloni vei îmbrăca, ce-i frumos vei pierde.

LXXI.

Fetele,
Muşatele,
Muşate [1]) noşne portu.
Fraiari le căntu:
Se reţ mundantele-nmeşti [29]),
Noi ren ve starea pol'ubi [29]).

Ivana Micleuş 26. VIII. 1935.

Trad.: Fetele, frumoasele, frumoase straie poartă. Ibovnicii le cântă; — De veţi îmbrăca pantaloni, noi vă vom iubi pe'nserate. —

LXXII.

Grumbele,
Fetele
Na şiroco ămnu.
Fraiari le căntu
Che ăs ca i hărtu.

Ivana Micleuş 26. VIII. 1935.

Trad.: Hâdele, fetele păşesc crăcănat. Ibovnicii le cântă că-s ca şi cârtiţa.

LXXIII *).

La cadare
Trei piciore,

*) Strigătură culeasă, sub altă formă, întâia oară de Tr. Cantemir şi publicată în studiul d-sale din „*Făt-frumos*“ X, 1935 pag. 31. O repetăm în colecţia noastră şi pentru stabilirea coincidenţei cu varianta aromână. Cf. *Coincidenţe*.

Şi do ţiţe feta are
Şi măruşa [62]) — ntre piciore.

Mate Turcovicĭ-Rade 3. IX. 1935.
64 ani, Jeiăn 20

LXXIV.

— A cuĭ ăş, draghe? —
— Draga sacalve,
Apoi niciurve. —
— Mica fetiţa [2]),
Păra [47]) ţi se coce. —

Ioje Sancovicĭ 6. IX. 1935.
27 ani, Jeiăn 17

Trad.: — A cui eşti, dragă? — Draga fiecărui, apoi a nimănui. — Mică copilă, pânea ţi se coace. —

LXXV.

Fetele din Moşcheniţe
Muncat-av carne far de osiţe [45]).

Frańe Lupichiu 23. VIII. 1935.
Bîrdo 79

LXXVI.

Damareţa mń-or sfaţi veri,
Sfaţi veri [1]), opincile s-or reschini,
Roja [45])— m [24]) va cu dracu [46]) ĭi [29]).

Toni Ţveţicĭ-Toneru 20. VIII. 1935
57 ani, Susńeviţa 37

Trad.: Dimineaţă mi-or veni nuntaşii. Nuntaşii vor veni, opincile se vor rupe. floarea-mi se va duce dracului.

LXXVII.

Mai vol'i-raş litra de vir
Nego l'upele de cumpir.

Ive Peras 20. VIII. 1935.
23 ani, Bîrdo 4

Trad.: Mai mult aş dori litra de vin decât lăturile de cartofi.

LXXVIII.

Oia nina, nana [17])
Ancea-i bure hrana:
Damareţa scrob [135]),
Za o podne zema,
Za cira păre şi bob.

Ive Baco 17. VIII. 1935.
15 ani, Susńeviţa 42

Trad.: Oia, nina, nana, aice-i bună hrana: Dimineaţa papară, la amiază zeamă, de cinat pâne şi bob.

LXXIX [3]).

Ștepta‚, cumpare, ur frichet [136])
Che se coce păra de sărchet [137]).

Toma lu Cĭuban (Ștroligo)
68 ani, Costîrceanĭ 16 — 18. VIII. 1935.

Trad.: Așteptați, cumătre, olecuță, că se coace pânea de sărc.

LXXX.

Brianichi [138])
Cu pujichi [139])
Cu jabichi [140]).
Chiun, chiu-ru-ru!
Chiun, chiu-ru-ru!

Ive Baco
15 ani, Susńevița 42 — 30. VIII. 1935.

Trad.: Brianichii cu melcișorii, cu broscuțele ... Chiun, chiu-ru-ru! Chiun, chiu-ru-ru!

LXXXI.

Brianichi [138])
Cu pujichi [139]),
Cu jabichi [140]).
Se muncescu
Și cîrcescu
Și tîrsu resadescu.
Sîmporescu
Și vidriolescu;
Novoșanele [142]) tot viru popescu
Și tărbușele goiescu.

Ivana Micleuș
21 ani, Noselo 21 — 29. VIII. 1935.

Trad.: Brianichii cu melcișorii, cu broscuțele ... Se muncesc și desfundă pământul și vița de vie răsădesc. Stropesc cu sulf și cu vitriol; Novoșanele tot vinul îl beau și pântecele și le măresc.

LXXXII.

Șușńevți [144]) ceace de leamna zi [145]) zeslujescu,
Ăn dumireche cu fetele se fraiescu,
Mai apoi la Nooșanĭ [142]) spańoletele [146]) peclescu.
E ure Șușńauche [144]) po tota zĭia igrescu,
Sera se fraiescu
E nopta de tărbuh iohescu.
E ceale drughe [147]) samo cântu
E pringa țesta ședu
Și de al'ț posli [148]) ganescu.

Şi cavtu cum omiri pre ţesta vărvescu [149]).
E ate samo capa [150]) nepravl'escu
Şi pre cola [151]) iezdescu
Şi lu mladichi meghescu [152]).

Ivana Micleuş 22. VIII. 1935.

Trad.: Susńeviţenii în zi de lucru îşi slujesc pe tatăl lor, duminica cu fetele se ibovnicesc, mai pe urmă la Novoşani ţigări cerşesc. Şi unele Susńeviţene întreaga zi se joacă, seara se ibovnicesc şi noaptea de pântece se vaită. Şi cele de a doua mână numai cântă şi pe lângă drum şed şi vorbesc de alţii din afara satului. Şi cată cum bărbaţii trec pe drum. Şi altele numai bucla îşi potrivesc şi pe bicicletă călăresc şi flăcăilor cu ochiul le fac.

LXXXIII.

Bora [143]) puşe,
Iugu [153]) sope,
Cumatru şi botra se igre.

Frańe Lupichiu 23. VIII. 1935.
Bîrdo 79

Trad.: Bora suflă, nevremuirea cântă, cumătrul şi cumătra petrec.

LXXXIV.

Cea betăre=i gîrbave
Rad ra za se zdîrmei.
Cum, dracu [68]), nu=l'ra fi [78]) rad,
Cănd acase nu l'=i [78]) drag!

Frańe Lupichiu 23. VIII. 1935.

Trad.: Cea bătrână=i gârbavă, drag i=i să se zbânţuie (zghihuie). Cum, dracu, nu i=ar fi drag, când acasă nu i=i drag!

LXXXV.

Ămna, betăra, cu dracu [46]) durmi,
Se nu ţi=i [78]) vol'a cu mire cmo fi!

Frańe Lupichiu 25. VIII. 1935.

Trad.: Du=te, bătrâno, la dracul să dormi, dacă nu ţi=i voia acum cu mine să fii.

LXXXVI.

Hvala Domnu [154]) che=i aşa:
Vor mladichi se=nsura [29])!
M=oi şi io me [84]) merita [29]).

Maria Tîrcovichĭ 27. VIII. 1935.
50 ani, Costîrceanĭ 59

Trad.: Mulţumesc lui Dumnezeu că=i aşa: Se vor însura flăcăii toţi! Mă voi mărita şi eu.

LXXXVII.

Verit=a pisma de țesaru [80])
Neca tirari tot ștepțu
Pirla betări creparu [76]).

Maria Tîrcovichĭ 27. VIII. 1935.
50 ani, Costîrceanĭ 59

Trad.: Sosit=a răvaș dela împăratul ca tinerii să mai aștepte pânăce bătrânii vor pieri.

DIVERSE ȘI OCAZIONALE (LXXXVIII—CXIX)

LXXXVIII.

Pîrla omu dihe,
Lucru nu fine.
Cănd nu dihe,
Atunce fine.

Miho Doricicĭ 4. IX. 1935.
37 ani, Jeiăn 58

Trad.: Până când omul suflă, lucrul nu isprăvește. Când nu suflă, atuncea isprăvește.

LXXXIX.

Dormi, dormi [1]), fetițo [2]),
A lu maie pupițo [15]).

Ioje Micleuș 11. IX. 1935.
45 ani, Noselo 21

Trad.: Dormi dormi, fetițo, păpușica mamii.

XC.

Cănd ăi lu pastiru fome
Tîrlè, tîrlè [1])
Păra se cocè [155]) !

Ive Baco 17. VII. 1935.
15 ani, Susńevița 43

Trad.: Când i=i foame păstorului — Aleargă, aleargă, pânea se coace !

XCI.

Tîrlè, tîrlè
Che armunica sopè !

Ive Baco 17. VII. 1935.

Trad.: Aleargă, aleargă că armonica sună !

XCII.

Se poți mire ștepta,
Ali [120]) nu mere juca.

Frańe Lupichiu 25. VIII. 1935.
72 ani, Brdo 79

Trad,: De mă poți aștepta, atunci nu merge la joc.

XCIII.

Poşne-se zora lucra[156]);
Io meg dila feta chia[10]).

Mihai Stambulicĭ 3. IV. 1935.
25 ani, Jeiăn 25

Trad.: Începe-a se crăpa de ziuă, eu plec dela mândră.

XCIV.

Maio, maio[1]), moru
Pre asir cu curu[3])
Priste mare dat-a[157])
Şi flat-a muşata[84]).
Feta s-a caieit
Che a zăgîrşit.

Frañe Lupichiu 23. VIII. 1935.

Trad.: Mamă, mamă, negrul pe asin călăreşte. Peste mare a dat şi a aflat mândra. Fata s'a căit că a greşit.

XCV.

Din ce ver la ata
Cănd io săm muşata?

Frañe Lupichiu 25. VIII. 1935.

Trad.: De ce vreai să iai alta, când eu sânt frumoasă?

XCVI.

Cănd te-am io rugat
Maia-ţ nu te-a dat
Se ne ren fost ănsurat.
Cănd am fost pre tire[158]),
Ţi s-a vezut[159]) bire[160]).
Muşat ţie s-a vezut[112])
Che te-am io fu...

Frañe Lupichiu 25. VIII. 1935.

Pre pir

XCVII.

Muşata feta,
Tu t-er merita,
Nigdar n-er uta.

Ive Baco 22. VIII. 1935.
15 ani, Susñeviţa 42

Trad.: **La nuntă** — Frumoaso fată, tu te vei mărita, niciodată nu vei uita.

XCVIII.

Muşata feta,
Tu t-er merita,
Omu-ţ[24]) va scapa.

Ive Baco 22. VIII. 1935.

Trad.: Frumoasă fată, tu te vei mărita, bărbatul îţi va fugi.

XCIX.

— Viro ocea, fetiţo!
Nuştiu [161]) ce-ţi voi spure.
Fi-va za te, rojiţo [15]),
Samo viro ocea. —
— Io rada reş meje,
Ma maia me vegl'a,
Ceace nu me daie. —
— Ce va a ta maie [19])?
Ce va ceace tire
Când tu ari mire? —

Ioje Micleuş (lu Chiucu) — 11. IX. 1935.
45 ani, Noselo 21

Trad.: — Vino încoace, copilo! Îţi voi spune ceva. Fi-va pentru tine, floricico, numai vino încoace. — Cu drag aş merge, dar mama mă păzeşte, tata nu mă dă. — Ce vrea maică-ta, ce te vrea taică-tău pe tine, când tu mă ai pe mine? —

C.

Ucide, chiachio [162]), oia
Che vire svachia,
Svachia [1]) muşata!
Şi muşat se porta.
Vire nevestiţa
Ocîrnite, muşatiţa!
Ocîrnite [112]) cosiţe
Cu zelene rojiţe [3]).
Şi mladichiu, muşatu,
La coromac [163]) cu ştipunu [3]).

Ioje Micleuş — 11. IX. 1935.

Trad.: Taie, tată, oaia că vin nuntaşii, nuntaşii frumoşii! Şi frumos se poartă. Soseşte mireasa încununată, frumuşica! Încununate cosiţe cu verzi floricele. Şi mirele, frumosul, la comanac cu penişul.

CI.

Piru lu Comaru

S-a Comaru, untrat,
Cu Musca ănsurat [57]).
A vut, za pir,
Trei nucĭ de vir.
Cănd a mes scupa durmi,
Comaru poşnit-s-a copori.

Ive Baco — 22. VIII. 1935.
25 ani, Susńeviţa 42

Trad.: **Nunta Tăunului** — Odată s'a însurat Tăunul cu Musca. A avut, la nuntă, trei nuci de vin. Când s'au dus să se culce 'mpreună, Tăunul a început să se frământe.

CII.

S-a Comaru untrat
Cu Musca ănsurat [57]).
Svachia pre pir a cl'emat.
Şi Asiru za cumpara
Şi za sfetniţe Asira.
Ăn crai de svachia [80]) lu Comaru
Trecut-a racu pre cale iezdinda.
— Ce [143]) aţ bire merindat? —
— Bire, bire [1])-an merindat.
Trei vote mai bire-an cirat.

Dosta carne an poidit:
Do-trei [164]) picior de gomńac.
Dosta păre an poidit:
Do-trei hleb [165]) de gomńac.
Dosta vir an popit:
Do-trei core de lişńiac [166]). —
Cănd scupa mes-au durmi,
Comaru poşnit-s-a copori.
Căn Comaru Musca creceĭa,
Tot pemintu se treseĭa [115]).

Ioje Micleuş
45 ani, Noselo 21. 30. VIII. 1935.

Trad.: Odată Tăunul s'a însurat cu Musca. Nuntaşi la nuntă a chemat. Şi Măgarul ca nun şi Măgăriţa ca nună. La sfârşitul nuntirii Tăunului, trecut-a Racul pe drum călărind. — Aţi merindat bine? — Bine, bine am merindat. De trei ori mai bine am cinat. Destulă carne am mâncat: Două-trei picioare de gândac. Destulă pâne am mâncat: Două-trei codruri de gândac. Destul vin am băut: Două-trei găoci de alună. — Când s'au dus să doarmă împreună, Tăunul a 'nceput să se frământe. Când Tăunul o crăcea pe Muscă, tot pământul se zguduia.

CIII.

Feta din Gola Goriţe
Are per roiş la pizdiţe.

Frańe Lupichiu
72 ani, Bîrdo 79 23. VIII. 1935.

CIV.

Postolice [167]), na cordele.
Novoşanche [192]) curbevele [168])!

Ive Lucşichĭ
31 ani, Noselo 42 24. VIII. 1935.

CV.

Ojeńa
Cu peceńa.
Nevesta
Cu cresta [3]).

Ive Baco şi Ioje Micleuş
Susńeviţe 42 Noselo 21 20 şi 21. VIII. 1935.

Trad.: Mirele cu friptura. Mireasa cu creasta.

CVI.

Obîrne [169]) tu tărbuşichiu [170]),
Io voi ţie muşchetichiu [172]).

Frańe Lupichiu 23. VIII. 1935.

CVII.

Un picior pre stolíţe,
At pre ramniţe [3]).
Obîrne-te, fetiţa [2]),
Che-ţ dau cobasiţa [172]).
De cobasiţa [112]) ver dobăndi....
Damareţa ţ-a mai lăhco fi [29]).

Frańe Bercaricĭ
14 ani, Susńeviţa 57 18. VIII. 1935.

CVIII.

Tru şi chiu [141]) che am pîrdit [173]),
Ma bire nu te=am hitit.

Frańe Lupichiu
Bîrdo 79
23. VIII. 1935.

CIX.

Docle săm tirare,
Sachi rada mire [19]).
Niciur căń betăre [3]).

Frańe Lupichiu
25. VIII. 1935.

Trad.: Cât sânt tânără fiecare mă 'ndrăgeşte. Nimeni când (voi fi) bătrână.

CX.

Coledva ăntre uşe [174])

Dela buri mo [175]) tîrlit,
Cătra buri mo [175]) verit.
Oi fiole, oi fiole [178])...
Ăi ăntruşe [8]) murgva,
Vostra fil'e=i mudra.
Oi fiole, oi fiole...
Ăn vostru vărt ăi măjoreana,
Vostra fil'e=i namureana [116]).
Oi fiole, oi fiole...
Ăn vostru vărt ăi muşat ţer [117]),
Va [4]) jive Domnu din cer.
Oi fiole, oi fiole...

Frańe Lupichiu
25. VIII. 1935.

Trad.: **Colinda în faţa uşii**: Dela buni am alergat, la buni am sosit. Oi fiole, oi fiole... În ogradă=i dudul, fiica voastră=i mândră. Oi fiole, oi fiole... În a voastră grădină e megherean, fiica voastră=i îndrăgostită. Oi fiole, oi fiole... În grădina voastră e un frumos cer (arbore), să vă înzilească Dumnezeu din cer. Oi fiole, oi fiole...

CXI.

Oi fiolé, oi fiolé [178]),
Nuvoléto ie [179]).
Dela bur mejen,
Cătra mai bur inca mejen.
Oi fiolé, oi fiolé,
Nuvoléto ie.
Ploconin=ne [32]) şi lu crai,
Muşat crai şi tirar crai.
Oi fiolé, oi fiolé,
Nuvoléto ie.
Rojiţele zelenes
Şi muşat [54]) mai muşat [1]) cres.
Oi fiolé, oi fiolé,
Nuvoléto ie.
— Se rai tu mire vra [30]) la [180]). —
— Che [181]) te raş io rada la [180])! —
— Che cum ai rojile rada,
Che rai şa şi mire rada [30])! —
Oi fiolé, oi fiolé,
Nuvoléto ie.

(A uitat mai departe).

Martin Tîrcovichĭ
78 ani, Costîrceanĭ 60
27. VIII. 1935.

Trad.: Oi fiolé, oi fiolé, anul nou este. Dela buni sosim, către încă mai buni mergem. Oi fiolé, oi fiolé, anul nou este. Ne ploconim şi craiului, frumos crai şi tânăr crai. Oi fiolé etc. Florile înverzesc şi frumos mai frumos cresc. Oi fiolé etc. — De m'ai lua pe mine! — — Că te=aş lua cu drag. — — Că precum ţi=s florile de dragi, să=ţi fiu şi eu atât de dragă! — Oi fiolé etc.

CXII.

Coliani viñu [96])
Cobasițele [172]) visescu.
Se nu=s nego trei,
Lu coliani tote trei [19]).

Martin Tîrcovichĭ
78 ani, Costârceanĭ 60
27. VIII. 1935.

Trad.: Caloianii vin, cârnațele cresc. De nu=s decât trei, caloianilor tustrele.

CXIII.

Gasitu de urokhi [182])

Ăm voi pure
Doi cărbure [183])
C=am urokhi
Dela ocl'i.
Se=s de mul'erle,
Cade=le=a țițele!
Se=s de omurle [184]),
Cade=le=a oșorle [45])!

Mare Stambulicĭ
48 ani, Jeiăn 23
15. IX. 1935.

Trad.: **Descântecul de deochi** — Îmi voi pune (stânge) trei cărbuni că am deochi dela ochi. De=s de muieri, căde=le=ar țițele! De=s de bărbați, căde=le=ar ouăle!

CXIV.

De uscata bola (Ietica [185]))
(Fragment)

— — — — — — — . — — [186])
Antĭ [187])=a fost mușat,
Ăn codru a=mnat.
S=a bire spotit,
Sănja [188]) l'i s=a uracit,
Bolăn a verit [91]).

Mare Stambulicĭ
Jeiăn 23
15. IX. 1935.

Trad.: **De uscată boală (Oftică)** — N. N. întâi a fost frumos, în codru s'a dus. S'a opintit mult, sângele i s'a răcit, bolnav a căzut.

CXV.

Cum te voi uta?
Cum voi io ămna [29])
Pre=sta pemintici [2]),
Io=ț cavtu lochicĭ [2]),
Prende=ai tu ămnat,
Prend=ai tu lucrat.

Mare Stambulicĭ
48 ani, Jeiăn 23
15. IX. 1935.

Trad.: **Bocet** — Cum te voi uita? Cum voi umbla eu? Pe acest pămânțel, caut locușorul tău, pe unde=ai călcat tu, pe unde=ai lucrat tu.

CXVI.

Pi, pi, pi, pi, pi, pi, pi,
Viro case [42]) za poidi
Che te va lişiţa la,
Ali cragul'u purta.

Ive Baco
15 ani, Susńeviţa 42 — 17. VIII. 1935.

Trad.: Pi, pi, pi, pi, pi, pi, pi, vină acasă la mâncare că te va lua vulpea sau te va duce uliul.

CXVII [189]).

Ai, bai
Cume stai [190]) ?
Ţie
Mie [191])
Cumpanie.
Samerache
Şi trei trache [192])
Ai
Bai
Buf!

Iele Turcovicĭ — 8. X. 1935.
mul'ara lu Mate Turcovicĭ-Rade
Jeiăn 20

CXVIII.

Lupu verit-a,
Oile poidit-a,
Pac s'a chiaro saturat
Şi av chia scapat.

Frăţinii Ive şi Pepo Peras — 20. VIII. 1935.
Bîrdo 4

Trad.: A venit lupul, oile-a mâncat; s'a săturat bine şi a fugit.

CXIX.

Oi pustúle, pústule,
Tot jepure-am oboidit.

Milo Stambulicĭ — 17. IX. 1935.
Trad.: O carnavalule, carnavalule, am golit de tot buzunarele.
24 ani, Jeiăn 23

CÂNTECE PRIMITE PRIN CORESPONDENŢĂ
(CXX—CXXII)

Notă: Ca rezultat al relaţiilor scrisuale cu Cirebirii, primim, prin corespondenţă, 3 cântece pe care le transcriem în ortografia noastră, dând interpretare fidelă originalului.

CXX.

Mladichiu m-a ăntrebat:
— Io-m mai mare-ămnat [57]).—
Io, io rojiţe!
— Io-m mai mare-ămnat [55]). —
Suzele mń-a procaplit,
Rojiţele ămń-a proţvetit
Carl'i-m posadit.
Io, io rojiţe!

Carl'i=m posadit!
Rojița am prichinit,
Pa l'=am=o la sir zesit [57]).
Io, io rojițe!
La sir l'=am=o zesit [37]).
Căn l'a roja zidisit [57]),
Ie m=a rada pogledit [57]).
Io, io rojițe!
Rada m=a pogledit.
Iuvacoder s=a ie mîcnit [57])
și obîrnit
Ie m=a rada pogledit [57]).
Io, io rojițe!
Rada m=a pogledit.
M=a ie mire zegledit [57]),
Iirima l'=a zebolit.
Io, io rojițe!
Iirima l'=a zebolit.
Ocoli de gut m=a cațat,
Pa mń=a pîrstenu cunparat.
Io, io rojițe!
Pîrstenu mń=a cunparat.
Pîrstenu mń=a cunparat,
Pa s=a dupa mire ănsurat [57]).
Io, io rojițe!
Dupa mire s=a ănsurat.

Ioje Micleuș
Noselo 21

Comunicat prin scrisoare cu
data poștei 7. X. 1935.

Trad.: Flăcăul mi=a zis: — Eu am crescut mare. — Of, of, floricică! Eu am crescut mare. Lacrimile mi=au curs, floricelele, pe care le=am răsădit, au răsărit Of, of, floricică! Care le=am răsădit. Am rupt floricica și i=am pus=o la sân (piept) Of, of, floricică! La sân i=am pus=o. Când i=a mirosit floarea, el m'a privit cu drag Of, of, floricică! Cu drag m'a privit. Oriîncotro s'a mișcat el, și s'a întors, m'a privit cu drag. Of, of, floricică! Cu drag m'a privit. M'a privit pe mine, (iar) inima i s'a îmbolnăvit. Of, of, floricică! Inima i s'a îmbolnăvit. De după gât m'a apucat, apoi mi=a cumpărat inel. Of, of, floricică! Inel mi=a cumpărat. Inel mi=a cumpărat, apoi s'a însurat cu mine. Of, of, floricică! Cu mine s'a însurat!

CXXI.

Feto, fetițe,
Io=ț listu pises [10])
Sus la cadu cer.
Io te pozdraves
Ma nu me potpises.
Stelele=s ăn visoco,
Iirima ămń=ie largo ăn dimboco.
Lura=i ăn visoco,
Tu ști de mire largo.
Ocea ăntru stele=i o donița
Zlatna, mușatița.
Ma nu=i donița,
Ni rojicița
Vrde ma mușata feticița.
Iirima me durave
Che ia de mire largo bive.
Io, io!
Suzele nu=m daie mir
Docle nu vo zegledir.
Io dupa ia misles
Și suzele prol'ives
Și ăńĭ pl'erdaves.
De=m ști [93]) s=er tu mire l'ubi [30]).
Se tu ver mire l'ubi [6]),
Io voi rada cătra tire veri [29]).

Ivana Micleuș
Noselo 21

Comunicat prin scrisoare cu
data poștei 14. X. 1935.

Trad.: Fată, fecioară, eu îți scriu răvaș sus la cerul fierbinte. Eu te salut dar nu mă semnez. Stelele sânt sus, inima mi=e departe în jos. Aici între stele este o domniță daurită, frumușică. Dar nu=i domniță nici filoricică decât frumoasa mea mân=druliță. Mă doare inima că ea stă departe de mine. Of, of! Lacrimile nu=mi dau pace (= răgaz) până când n'o voi vedea. Eu mă gândesc la ea și lacrimi vărs ca ploaia. Și mă pierd (topesc). Dă=mi știre de mă vei iubi. De mă vei iubi tu, eu voi veni cu drag la tine.

CXXII.

De ocea și de cole
Hite=o prene slamele.
Slama se va potruni,
Noi ne ran scupa l'iubi [29]).
Feta se va obîrni,
Io, io rada propicni.
Nu tu, fetița, misli
C=o=io tire zepusti.
Maura va veri,
Maura va veri,
Maura va veri.

C=o=io tire zaconi [29]).
Ma c=o=io tire zaconi.
— Ma n=oi. —
— Ma io voi tire zaconi [6]),
Pa ran scupa noi jivi [29]). —
Ma feta suzele prol'ive [10]),
Mladiciu l'i le cu ab fațolicĭ tare [10]).
— Nu tu mie suzele tari [10]),
C=o=io mire zetari [6]). —
Che cire se zacone,
Ie se ăns zecol'e.

Nu se ata juca=va,
Ni nu se cănta=va.
Se nu se prin cantune plăngave [10]),
Și roba lu feciori cîrpive [10]).

Ivana Micleuș
Noselo 21

Comunicat prin scrisoare cu
data poștei 14. X. 1935.

ANEXE

1. Plesu

Plesu fost=a su mar sopele şi su fole. — Dir=la! Dir=la! —, lucraveit=a. Noi am jucat, şa: Balun, Su=picior *). Poi n=a fost. Hé=e=e! Pocle cu cele mar sopele sopeit=a: Ta=na=na! Căn pre fole sopè tuleţu **), — io jocu ăns ăn semăń.

Cănd av fost plesu finit, cu fete ne=am ocăntat şi=am ămnat pre cale case cu iale. E lor maia a pre ocne cavtat che nu=i muşat che se ăn cea doba de nopte clate şi che căntam pre cale che şa chi zna ce pote face.

Cănd a mes maia durmi, iale dupa noi!

Maio, maio, moru. . . . ***)

Frańe Lupichiu, Bîrdo 79. 23. VIII 1935.

Traducere: **Hora** — Hora se făcea cu „sopele" mari şi cu „fole". — Dir=la! Dir=la! —, făceau. Noi am jucat aşa: „Balun", „Su=picior". Apoi n'a mai fost. He=hei! Apoi cântau din sopelele cele mari: Ta=na-na! Când cântăreţul (muzicant) cântă din „fole", — eu însumi joc la iarmaroc. Când se sfârşia hora, cântam împreună cu fetele şi mergeam cu ele pe drum spre casă. Şi mama lor căta (privia) pe fereastră că nu=i frumos să te frământi în acea vreme a nopţii şi să cântăm pe drum, că aşa cine=şti ce se poate întâmpla. Când se ducea mama să doarmă, ele (= fetele) după noi!

Mamă, mamă, moru . . .

2. Cum se căntaveĭa manche vreme

Manche vreme s=a căntat [99]) vlaşchi ăn Noselo. Ăm betăre vreme s=a căntat mai vişe. Tunce fost=a [99]) Angoriţe ăncĭ pric priste potoc ăm vărhsicĭ. Verit=a voisca. Batut=s=a [99]) Clostru (ali: Cepich) şi Cojl'acu. Fost=a tunce Gărţi. Iel' fost=av [99]) ăn Angoriţe. De cole verit=av omiri priste potoc şi facut=au Noselo.

Io avzit=am căntănda mica. Cănd se=nsuraveĭa mladichiu cu feta, căntaveĭa:

— Viro ocea, fetiţo! etc. ****)

---

*) Dansul *Su=piciore. Balun* o fiind *Columbaru ?!*

**) Mişcări coreografice însoţesc vorba lui Lupichiu.

***) Cf. textul XCIV.

****) Cf. textul XCIX.

Cesta s=a căntat[99]) manche de pir. Cănd mejeĭa case ănsurat, căntaveĭa:

Ucide, chiachio, oia
Che vire svachia ... *)

La obed, cănd s=av saturat=se [84]) şi nepit[99]) şi beţ verit=av, av căntat[99]):

S=a Comaru, untrat,
Cu Musca ănsurat ... **)

Şi ziceĭa lu nevesta:

Muşata feta,
Tu t=er marita,
Omu=ţ va scapa ***).

Fost=av inche, ma nu=m staie=n cap. Şi maia cănd leghera, căntaveĭa:

Dormi, dormi fetiţo,
A lu maie, pupiţo ****).

Ato nu ştivu.

Ioje Micleuş 11. IX. 1935.
45 ani, Noselo 21.

Traducere: **Cum se cânta înainte vreme** — Înainte vreme se cânta în limba valahă în Noselo. În timp străvechi s'a cântat mai mult. Atunci era „Angoriţe" iacă dincolo peste râu, în vârfuşor. A venit războiul. Se bătea Clostru (sau Cepich) şi Cojl'acu. Au fost atunci Grecii. Ei locuiau în Angoriţe. De acolo au venit oameni peste părău şi au făcut Noselo. Eu am auzit cântând puţin. Când se'nsura flăcăul cu fata, cânta: — Vină, copilă, încoace! etc. — Acest cântec se cânta înainte de nuntă. Când mergeau acasă însuraţi, cântau: „Taie, tată, oaia Că vin nuntaşii ..." La masă, după ce se răssăturau de mâncare şi băutură şi se îmbătau, cântau: „Odată s'a însurat Tăunul cu Musca" ... Şi=i ziceau miresei: „Frumoasă fată, tu te vei mărita, bărbatul îţi va fugi. — Au mai fost (cântece), dar nu le ţin minte. Şi mama, când legăna, cânta: „Dormi, adormi, copiliţă, păpuşica mamei". Altceva nu ştiu.

3. Mul'ara cara s=a do vote meritat dup=a sev om

1. O vota av mes în om ăn batal'e. Av mul'ara zis: — Cătă vreme te=oi aştepta pîrla veriri? — Zice: — Aştepte=me, zice, devet ań şi devet miseţ. Se nu io verir, zice, cănd furno devet ań şi devet miseţ, zice, merite=te. —

2. A mes, Bog, şi l'=a piseit vişe vote acasa a mul'arlei. D=atunce n=av ie piseit. N=av avut neg maia şi mul'ara acasa. Av

*) Cf. textul C.
**) Cf. textul CII.
***) Acelaş text ca cel cules dela Ive Baco (XCVIII).
****) Cf. textul LXXXIX.

alosne fost [99]). — Ie=av murit, zis=au, căn nu=i glas de ie —, zice maia a sel'e nevesta. Iele l'=a fost [99]) lumele. Zice: — Noi vedem când nu pise, ie nu=i viŭ. — Maia şi nevesta, jalosne [3]). Şi Iele a plăns [99]). Şi maia zice: — Nu fi jalosna. Tu, zice, t=er merita dupa at om; ie nu=i viŭ vechĭ. —

3. Iele ş=a flat fraiaru şi spravit vechĭ che se va merita. Ş=a flat cuscri şi fraiaru şi tot. Tota druşva de ănsura=se fost=a scupa ăn casa de le mul'are.

4. A mes maia cea betăra celvĭa fil'u şede fara la uşe. Şi cavte cătra sore şi plănje. Şi zice: — O jarchele sore, zice, tu ver zoidi, ali a mev fil' nu va veri la mire! —

5. Când av ia cele besede zis, tot c=av în siromah la ia verit ca ş=în pétl'ar. Şi che l'=av zis:

6. — Domnu a da bire, betăra maie! — zice — Ce=i che plănjéţ, betăra maie? —

7. — Cum che nu voi plănje, zice, căn n=am avut neg în fil' şi cel=a mes la ţesaru=n batal'e. Pac av zis căn av chia mes a le mul'ara sele, zice:

— Aştepte=me devet ań şi devet miseţ. Se nu verir, atunce merite=te dupa at! — Vechĭ av trecut devet ań şi devet miseţ! Acmo l'i se mul'ara merita dupa at. Cum n=oi fi tujna şi plănje, când n=am neg cela fil' avut. — Atunce o cela petl'ar ăntreba: — O tu, betăro maio, ver tu ceva da alu siromahu petl'aru?

8. Maia a tuncĭ cl'emat nevesta=ş cole dintru brache dinuntru. Zice: — Tu nevesta me, adu stve siromah ceva, stve petl'ar! Adu barem coşul'a ăn ce=a ie biveit, astve siromaş *)! Adu=l' inca ceva de be şi mînca! Va bárem Domnu dupa me fil' ruga c=am misilit che=i mort. —

9. (Staţ **), gospodine! Utat=am spure. Beń. Pureţ!) Când a cela fil' trecut devet ań şi devet miseţ, a ie văvăc cea misle — avut che se va mul'ara dupa at merita. Atunce s=a ie jalost facut. Şi şeteit=s=a jalostăn ăn osta lu cesaru. Atunce=l ţesaru ăntreba: — Ce=i ţie che=ş ca şi far de cap? — Ie zice:

10. — Ţesare gospodine! Cum nu voi fi tujăn, c=acasa am o ruje. Vechĭ ăn devet ań şi devet miseţ ţvete, acmo ăm vor al'ţ poberi şi vla. —

11. Feciorule, l'eţ pinez far de broi, căt ver tu! Ămna casa

*) Alternativ: *siromah, siromaş* ca şi *când, căn, ţesaru, cesaru.*

**) Cuvintele din paranteză ni se adresau nouă care scriam.

Pac ăţ tu cavta ruja se nu=ţ al'ţĭ vlau. Căn io piser ţie, viro tu=n osta che vor tot al'ţ poberi şi zatari tot. —

12. Când au cea ie poidit şi beiut la uşe, şi coşul'a av caţat, av rupoi ăntrebat:

13. — Se pote, nuntru, ăntru iel' ĭi=n cambra? — Şi atunce=l' dozvolit che pote ĭi. Şi când av ănuntru verit — ie fost=a omu —, tot che mul'ara porta mînca şi be cuscrilor şi fraierului. Ş=atunce ie zice che s=er vor lasa juca o mîrva. Toţ l'=av dovolit:

14. — Ăă! Poţ juca căt ver, pétl'arule, siromahule! —

15. Av ie ăntrebat: — Ăi dovolito cănta? —

16. Atuncĭ l=av toţ lasat cănta.

Aşa=v *) zacăntat:

17. Cuscri=a mel',

Facut=a pul'u=a sev col'ub.
Din col'ub av chia zletit.
Na devet ań şi devet miseţ nazat a verit.

18. Cea=v ie din cea căntat neca cel'i=ş demisles din cea ce=or iel' spure. Ma cuscri n=av ănţeles ce va cănătu spure. Zice cela om:

10. — Mes=au cela om dela sa mul'are ăn osta ţesarului şi, zice, nazat a verit acmo, na devet ań şi devet miseţ, la a sa mul'are. Zice: Ie nu daie=a sa mul'are atve. —

20. Av ie arelu din măra vlat de căn s=a ie cu mul'ara=nsurat şi=ntru vir l=a lasat. Mul'arl'e=ş vir be a dat. Când a mul'ara vir popit, arelu=n dinţ l'=a verit. Mul'ara=n pama l=a lasat şi la toţ l=a aratat.

21. — Ăi arelu de când m=am meritat! A mev om n=a murit, vedeţ! —

22. Atuncĭ=av toţ ciştilor fric=a fost. Şi cişti s=a cu iel' poz=dravit şi acasa av mes. Ie ramas=c=a cu sa mul'are renche jivi. Şi celve, brijinu! A mislit che va ĭi cu ia nopta durmi, pac mes=a atu!

23. Io=m pre cole trecut. Ăm a dat o mărva be şi o bîrtiţa=n cur şi derenche mĭ=a un corn nerastit ca şi cócoţului.

Iandre Doricicĭ 6. IX. 1935.
63 ani, Jeiăn 58

Traducere: — **Femeia care s'a măritat de două ori după bărbatul său** —
1. Odată a plecat un om la bătălie. Femeia i=a zis: — Câtă vreme te voi aştepta

*) Eliziunea vocalelor e frecventă în limba vie. Ba cuvintele se îmbucă unul în altul de pare unul singur. Cf. pasagiul 9: „misle=avut".

până când vei sosi? — Zice: — Aşteaptă-mă, zice, nouă ani şi nouă luni. De nu mă voi întoarce eu, zice, când vor fi nouă ani şi nouă luni, zice, mărită-te. — 2. S'a dus, Doamne, şi i-a scris de multe ori acasă nevestei. Apoi n'a mai scris. Acasă n'avea decât pe maică-sa şi nevasta. Erau mâhnite. — A murit, ziceau ele, devremece nu-i ştire despre dânsul —, zice mama către noră-sa. Ileana îi era numele. Zice: — Vedem că nu-i viu devremece nu scrie. — Mamă şi nevastă, mâhnite! Şi Ileana plângea. Şi mama îi dă: — Nu fi mâhnită. Tu, zice, te-i mărita cu alt bărbat; el nu mai trăieşte. — 3. Ileana îşi aflase ibovnic şi se şi pregătea să se mărite. Îşi aflase cuscri şi ibovnic şi tot. Toţi vătăjeii pentru nuntire erau adunaţi în casa nevestei. 4. Ieşi bătrâna maică a acelui fiu să şadă afară la uşă. Şi cată la soare şi plânge. Şi zice: — O soare arzător, zice, tu vei apune dar fiu-meu nu se va întoarce la mine. — 5. Numai ce-a rostit ea vorbele celea, iată că sosi un sărac, ca şi un cerşitor. Şi că i-a zis: 6. — Va da Dumnezeu bine, bătrână mamă! — zice. — Ce-i că plângeţi, măicuţă bătrână? — 7. — Cum să nu plâng, zice, când n'am avut decât un fiu şi acela s'a dus la împăratul în bătălie. Şi-a spus, la plecare către muierea sa, zice: „Aşteaptă-mă nouă ani şi nouă luni". Acum i se mărită nevasta după altul. Cum să nu fiu mâhnită şi să nu plâng, când n'am avut decât acel fiu? — Atunci îi zice cerşitorul cela: — O, maică bătrână, vrei să dai ceva săracului cerşitor? — 8. Maica atunci şi-a chemat nora dintre nuntaşi dinlăuntru. Zice: — Tu noră, adă ceva acestui sărac, acestui cerşitor! Adă barem cămaşa în care umbla el, acestui sărac! Adă-i încă ceva de băut şi de mâncat! Barem va ruga pe Dumnezeu pentru fiul meu c'am gândit că-i mort. — 9. (Staţi, domnule! Am uitat să spun... Bine. Puneţi (=Scrieţi)!) După ce au trecut nouă ani şi nouă luni, fiul cela avea mereu acel gând că muierea i se va mărita după altul. S'a întristat atunci şi se plimba scârbit prin oastea împăratului. Iar împăratul îl întreabă: — Ce ţi-i că eşti ca şi fără de cap? — El zice: 10. — Împărate doamne! Cum să nu fiu mâhnit, când acasă am o floare? Iată că înfloreşte într'al noulea an şi a noua lună! Acum îmi vor culege-o şi lua-o alţii. — 11. — Flăcăule, ia-ţi bani fără număr, cât vrei tu! Şi-ţi cată floarea să nu ţi-o ia alţii. Când ţi-oi scrie, vină la oaste că vor prăda totul alţii şi vor nimici tot. — 12. Dacă a mâncat şi băut el aceea la uşă, şi cămaşa a luat, a întrebat iarăş: 13. — Se poate întra în cameră, în faţa lor? — Şi atunci i-a îngăduit că poate merge. Şi când a venit înăuntru — el era bărbatul —, iată că femeia duce de mâncat şi băut cuscrilor şi mirelui. Şi atunci el întreabă de i-ar da voie să joace un pic. Toţi i-au îngăduit: 14. — Da! Poţi juca oricât vreai, cerşitorule, săracule! — 15. A întrebat el: — E îngăduit a cânta? — 19. Atunci toţi l-au lăsat să cânte. Aşa a cântat: 17. — Cuscri mei! Făcutu-şi-a pasărea cuibul. Din cuib a zburat departe. La nouă ani şi nouă luni s'a întors îndărăt. — 18. Aceasta a cântat el pentru ca aceia să se dumirească de ce-or spune ei. Dar cuscrii n'au înţeles ce va să spună cântecul. Zice omul: 19. — S'a dus cutare bărbat dela nevastă-sa în oastea împăratului şi, zice, îndărăt a venit acum după nouă ani şi nouă luni, la nevastă-sa. Zice: El nu-şi dă nevasta altuia. — 20. Şi-a scos din deget inelul cel de când s'a însurat cu nevastă-sa şi l-a lăsat în vin. Când a băut femeia vin, inelul i-a ajuns între dinţi. Femeia l-a lăsat în palmă şi l-a arătat tuturor. 21. — E inelul de când m'am măritat! Bărbatul meu n'a murit, vedeţi! — 22. Atunci tuturor oaspeţilor le-a fost frică. Şi oaspeţii s'au salutat cu el şi au mers acasă. El c'a rămas cu nevastă-sa să trăiască înainte. Şi celuia, bietul! S'a gândit că va merge să doarmă cu ea noaptea, când colo, a mers altul. 23. Eu

am trecut pe acolo. Mi-a dat puțin de băut și un genunchi în dos, iar dinainte mi-a ieșit un corn ca și cucoșului.

4. De frați carl'i s-a talianschi ănmețat

1. Untrat c-a fost trei fraț. Și niciur che n-a știut tal'anschi cuvinta. Și cole c-a fost o oștarie. Che se mergu ănmeța-se. C-a mes cela mai betăru. Scutat-a la uşe che ganescu nuşte: — Noi trei, noi trei.— Ie che gane lu cel'i al'țl'i doi, ie che s-a-nmețat talianschi cuvinta. — Noi trei, noi trei — che se gane. A mes cela srideń. C-a ganeit nuşte: — Prîşoldi, prîşoldi. — C-a mes cela mai tiraru. C-a ganeit nuşte: — Gaveraghion, gaveraghion. —

1. Și che mergu toț trei pre cale. Și c-a vezut carabineri. E iel' c-a flat mortu la țesta. E carabineri n-a știut ganei nego talianschi. E cești al'ți zis-a che și iel' știvu talianschi cuvinta.

3. Ăntrebat-l'-a: — Cire a ucis cesta mortu? — Cela mai betăru zice: — Noi trei, noi trei. — Pac a mes cela doile che gane che din ce-a ucis cela mortu: — Prîşoldi, prîşoldi *). — Ăn părjun veț ĭi! —, zis-a carabineri. Pac a mes cela mai tiraru che gane: — Gaveraghion, gaveraghion **)! — Și tunce c-a lat toț trei ăn părjun.

Frańe Bercaricĭ 18. VIII. 1935.
14 ani, Susńevița 57

Traducere: **Despre frații care au învățat italiana.** — 1. Cică erau odată trei frați. Și niciunul nu știa vorbi italienește. Și colo era un birt. Hai că merg să învețe. Mers-a cel mai mare. A ascultat la uşă că vorbesc nu știu ce: — Noi trei, noi trei. — Le spune celorlalți trei c'a învățat să vorbească italienește: — Noi trei, noi trei — vorbește. S'a dus cel mijlociu. Glăsuiau ceva: — Prîşoldi, prîşoldi (= pentru bani, pentru bani). — S'a dus mezinul. Cuvânta ceva: — Gaveraghion, gaveraghion (= Cu tot dreptul, cu tot dreptul). — 2. Și merg tustrei pe drum. Și au văzut jandarmii. Și ei au aflat un mort în cale. Și jandarmii nu știau să vorbească decât italienește. 3. I-au întrebat: — Cine a ucis acest mort? — Cel mai mare zice: — Noi trei, noi trei. — Apoi merse al doilea să spună de ce-au ucis acel mort: — Prîşoldi, prîşoldi (= pentru bani, pentru bani). — — Veți merge la închisoare! —, au zis jandarmii. Apoi a venit cel mai mic, și zice: — Gaveraghion, gaveraghion (= cu tot dreptul, cu tot dreptul)! — Și atunci i-au luat pe toți trei la închisoare.

---

*) În limba italiană: *per soldi* = pentru bani.

**) În italienește: *ha ragione* = aveți dreptate, cu tot dreptul.

Note literare și lingvistice

BIBLIOGRAFIA

operelor mai des citate şi puse la contribuţie:

Alecsandri Vasile: „Poezii populare ale Românilor", Sibiu 1914 = Citat: Alecsandri pagina...

Babudri Francesco: „Fonti vive dei Veneto-Giuliani" (= Veneţia Giulia şi Istria), Milano (fără dată). = cit. Babudri, *Fonti* pg.

Babudri Francesco: „Villotte amorose raccolte in Istria" (Extras din revista „Il folklore italiano" X, fasc. 1), Catania 1935. = cit.: Babudri, *Villotte*, numărul de ordine al cântecelor, versul...

Brăileanu Traian: „Sociologia generală", Cernăuţi, 1926.

Cantemir Traian: „Motivele dispariţiei poeziei populare la Istroromâni" („*Făt-frumos*" X, 1935, pg. 28—32, 122—125). = cit.: Cant., *Cânt. istrorom.* pg.

Cantemir Traian: „Ciripiri Ciribire I", Cern. 1935. = cit.: Cant. I, pg.

Capidan Th.: „Meglenoromânii II, Literatura populară la Meglenoromâni", Buc. 1928. = cit.: Cap. II pg.

Densusianu Ovid: „Flori alese din cântecele poporului", Buc. 1920. = cit.: Dens., *Flori* pg.

Giuglea G. şi *Vâlsan G.:* „Dela Românii din Serbia (Culegere de literatură populară)", Buc. 1913. = cit.: Giuglea-Vâlsan pg.

„*Hrvatske* narodne pjesme po Istri i kvarnervski otocih", Triest 1879. = cit.: *Hrvatske* pg.

Iarnik Dr. I. U. şi *Bârseanu A.:* „Doine şi strigături din Ardeal", Buc. 1885. = cit.: Iarnik-Bârseanu pg.

Ispirescu Petre: „Legende sau basmele Românilor", Ediţia N. Cartojan, „Clasicii români comentaţi", Craiova 1932. = cit.: Ispirescu pg.

„*Istarske* narodne pjesme", Izdala „Istarska književna zadruga", Abbazia 1924. = cit.; *Istarske* pg.

Ive Antonio: „Canti popolari istriani raccolti a Rovigno", Roma—Turin—Florenţa 1877. = cit.: Ive pg.

Kirileanu Teodorescu S. : „Povești basarabene", Buc. 1922. = cit. : Kirileanu pg.

Morariu Leca : „Lu frați noștri (Libru lu Rumeri din Istrie)", Suceava 1928. = cit. : L. Mor., *L. fr. n.* pg.

Morariu Leca : „De-ale Cirebirilor I, Texte din Susńevița", Cern. 1929. = cit. : L. Mor., D. C. I pg.

Morariu Leca : „De-ale Cirebirilor II, Texte din Bîrdo, Sucodru și Grobnic", Cern. 1932. = cit. : L. Mor., D. C. II, pg.

Morariu Leca : „De-ale Cirebirilor III, Texte istroromâne din Jeiăn", Suceava 1933. = cit. : L. Mor., D. C. III, pg.

Morariu Leca : „De-ale Cirebirilor IV, Scrisori istroromâne din Jeiăn și Susńevița", Cern. 1934. = cit. : L. Mor., D. C. IV, pg.

Morariu Leca : „Drumuri Cirebire" (note de călătorie în Istria) („Făt-frumos" III 1928, IV 1929, V 1930, VI 1931, VII 1932). = cit. : L. Mor., *Drumuri cirebire* pg.

Morariu Leca : „Pentru folclorul istroromân" în „Făt-frumos" IV, 1929 pg. 56—59, 207—212.

Morariu Leca : „Pentru cântecul popular — Precizări —", Cern. 1933. = cit. : L. Mor., *Cânt. pop.* pg.

Morariu Leca : „Istroromânii", Cern. 1927.

Morariu Leca : „Pe marginea cărților I", Cern. 1928.

Morariu Leca : „Dela noi (Povești bucovinene)" ed. IV, Suceava 1927. = cit. : L. Mor., *Dela noi* pg.

Papahagi Pericle : „Din literatura populară a Aromânilor" (Colecția G. Tocilescu II, I), Buc. 1900. = cit. : P. Paph., *D. lit. p. Arom.* pg. (cântecul).

Papahagi Pericle : „Basme aromâne", Buc. 1905. = cit. : P. Paph., *Basme aromâne,* pg.

Papahagi Pericle : „Megleno-Românii, studiu etnografic-filologic" (A. Ac. Rom. S. lit., II, T. XXV), Buc. 1903. = cit. : P. Paph., *Meglrom.* pg.

Papahagi Tache : „Graiul și folklorul Maramureșului", Buc. 1925. = cit. : T. Paph., *Maram.* pg.

Popovici Iosif : „Dialectele române din Istria" Partea 1-a, Halle 1914 ; Partea 2-a, Halle 1909. = cit. : Pop., vol., pg.

Procopovici Al. : „Mic tratat de lingvistică generală", Cern. 1930. = cit. : Procopovici, *Lingv. gen.*, pg.

Procopovici Al. : „I. Principiul sonorității în economia limbii. II. Din istoria raporturilor noastre interdialectale" (Extras din „Daco-

romania" IV, 1926), Cluj 1926. = cit, : Procopovici, *Principiul sonorităţii* pg.

Puşcariu Sextil în colaborare cu *M. Bartoli, A. Belulovici* şi *A. Byhan :* „Studii istroromâne I", (Texte), Buc. 1905. = cit. : Puşc. I pg.

Puşcariu Sextil : idem II (Introducere — Gramatică — Caracterizarea dialectului istroromân), Buc. 1926. = cit. : Puşc. II pg.

Puşcariu Sextil : idem III (Bibliografie critică — Listele lui Bartoli — Texte inedite — Note — Glosare), Buc. 1929. = cit. : Puşc. III pg.

Tocilescu Gr. : „Materialuri folkloristice" vol. I, partea I Buc. 1900. = cit. : Tocilescu I, 1, pg.

Tocilescu Gr. : idem, vol. I, partea II, Buc. 1900. = cit. : Tocilescu I, II, pg.

Vasiliu Alexandru : „Poveşti şi legende", Buc. 1928. = cit. : Vasiliu, *Poveşti,* pg.

Weigand Gustav : „Istrisches" (în „Erster Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache zu Leipzig" 1894). = cit. Weigand pg.

Zanazzo Giggi : „Canti popolari romani", Turin 1910. = cit. : Zanazzo, *C. rom.*, pg., numărul cântecului.

NOTE LITERARE

Coincidenţe, asemănări, influenţe

I.

Acelaş motiv îl are şi cântecul italian din Istria. Iată un fragment din colecţia lui A. Ive, *Canti popolari istriani*, Roma—Torino—Firenze, 1877, pg. 20:

E cu i te vido la voja me salta
Parchì ti son la biela de li biele;
Parchì ti son la biela de li biele,
Cume la loûna in miezo de li stile.

Şi iarăş aproape coincidenţă semnalăm şi la Dacoromâni (Iarnik-Bârseanu 35, XXVI versurile 4—5): „Mândra mea, pe lume una, / Cumu-i între stele luna". De altfel compararea iubitei cu luna e obişnuită în literatura românească populară: „Să o iei ca sfânta lună" (T. Paph., *Maram.* 9 v. 38); „Pă sub norĭ mere luna, / Mult'e stele-s cu dînsa; / Ničį una nu-į lumńinoasă; / Ca mândra care-į frumoasă..." (ibd 13 v. 36—39). Dar luna e cea frumoasă şi adorată deoarece ea singură e martoră la cele mai dulci clipe de iubire. E natural ca ei să i se adreseze toţi îndrăgostiţii depe faţa pământului care ştiu să-şi exprime emoţia (J. Tiersot, *Histoire de la chanson populaire en France*, Paris 1889, pg. 86): „Lune belle, oh! belle lune, / Tu n'es donc encor que là / Je te croyais à quatre heures, / Et a minuit tu n'es pas". Şi tot luna e cea care participă la viaţa psihică a îndrăgostitului (Giggi Zanazzo, *Canti popolari romani*, Torino 1910, pg. 173, cântecul 494): „Piange l'aria del celo, piange li sassi, / Per me nun piange *né ssole né luna.* / Piangete tutti; si ccostei mi lassa..."

Izvorul inspiraţiei lui Mihai Eminescu în strofa a doua din „Luceafărul" e studiat. Vezi, pentru aceasta, temeinicul articol al lui Tiberiu Crudu: *Înrâurirea literaturii populare asupra lui Eminescu* în „Făt-frumos" IV 1929, pg. 100—104, din care reproducem. Astfel cântecul popular zice: „Că eu am fost la părinţi, / Ca şi luna printre sfinţi, / Şi le-am fost de mângâiere / Ca şi luna printre stele". Iar Eminescu cântă: „Şi era una la părinţi / Şi mândră'n toate cele / Cum e fecioara între sfinţi / Şi luna între stele" („Făt-frumos" IV, 104). Dar Emines u s'a identificat cu geniul neamului mai mult decum ai crede. De pildă când doineşte *(Doină)*: „Din Boian la Vatra Dornii, / *Au umplut omida cornii*" — el ştia, ca cel mai autentic plugar, că niciodată *cornii* nu fac omidă, şi, dacă dă omida şi'n ei, mai pacoste decât aceasta nici că se poate pe biata ţară. Alegoria izvoreşte din adâncul psihicului său, prototip al geniului românesc. Acelaş procedeu îl întâlnim şi'n poezia noastră populară ca, de pildă, în fragmentul de cântec: „Cîn a faci plopu nucĭ / Şî rachita magureli, / Şî proţapu jişîneli" (P. Iroaie, *Cernăuţul folcloric*, Cern. 1934, pg. 9),

versuri care exprimă, ironic, culmea fericirii, deci contrarul amarei nenorociri din doina poetului. Şi deci, Mihai Eminescu urma sensul constituţiei sale psihice inspirându-se din literatura populară.

II.

Cântecul aromânesc LIII, din P. Paph., D. lit. p. Arom., 845. are perfectă asemănare cu acest cântec cirebir. Cf.: „— Yin Tănuşe, z-duńim dol'i, / Tană / Tănuşe, / albă ş-aroşe! — / — Nu yin, gĭone, gĭuneale, / chĭcát din steale! — / —Va-ń yin noaptea, si-ń ti fur / Tană etc. — / — N'-am un tată, ţe-ń me-aveagl'i, / gĭone, etc. / ń-am nă mumă, ţe-ń mi doari, / tută noaptea şadi ş-toarţi! — / — Piste-avlie va-ń me-arúc, / ş-mini, vrută, va-ń ti fur! — / — N'-am un cîni tu avlie, / tută noaptea aveagl'i casa. — / — Tată-tu la oĭ va z-ducă, / muma ta la agripnie, / cînili va-l vatîm mini, / ş-pali va-ń ti fur! —". Pentru versurile 12—13, cf. fragmentul italian: „Vinirete a li çinque ore, / Quandu la mama sarà a durmeî". (Ive, 270, cântecul 14).

V.

Pentru versurile 5—6, compară fragmentul croat: „Mačka teče na potok, / Stipan za njon na poskok..." (Istarske 181), a căror traducere e aceasta: „Pisica fuge la părău, Ştefan în salt după ea".

IX.

Pentru versurile 13—14, compară la Românii din Dacia: „Orĭ cu el să mă iubesc, / Orĭ de nu, mă prăpădesc" (Iarnik-Bârseanu 35. LXXV v. 6—7).

XII—XIII.

Cântec adoptat din croaţeşte. Iată textul croat (Istarske, 126):

Propuhnul je hladan vitar,	Suflat-a vânt grozav,
Hladan vitar od Levanta.	Grozav vânt dinspre răsărit.
Odnesal je Mari krunu.	Luat-a Mariei cununa.
Na to Mare odgovara:	La aceasta Maria zice:
„Ki bi meni krunu našal,	„Cine îmi va găsi cununa,
Ja bim njemu ljuba bila".	Eu îi voi fi ibovnică".
. . . .	
. . . . *)	
Našal je je jedan mali,	Găsita-o un tânăr,
Jedan mali, crni Moro:	Un tânăr, negru Mor:
„„Evo, Mare, kruna tvoja!	— Iată, Marie, cununa ta!
Sad ceš biti ljuba moja!""	Acum vei fi iubita mea! —
Njemu Mare odgovara:	Lui îi răspunde Maria:
„Volila bim krmče pasti,	— Aş dori mai degrabă să cad dela cârma corăbiei,
Neg Morova ljuba biti!"	Decât să fiu iubita unui Moro! —

Pentru versuril 1—2, cf. încă (Istarske 49):

Puhne vetar Termuntane,	Suflă vântul Tramontana,
Svali Mare krunu sglave.	Zmunceşte Mariei cununa din cap.

*) Urmează cinci versuri care nu-s în versiunea românească.

Şi (ibd.) mai jos:

Popuhnul je hladan vetar,	Suflat-a impetuos vânt,
Hladan vetar od Levanta,	Vânt impetuos dela răsărit,
I odnesal Mari krunu.	Şi înşfăcă Mariei cununa.

Pentru finalul istroromân (v. 8—9), compară versurile croate (Istarske 49, sus):

— „Volila bih utopit se,	— Aş dori mai bine să mă'nec,
Neg Sokola ljubav biti". —	Decât să fiu iubita lui Sokol (= Şoimului).

Tot pentru aceste versuri, compară din aromână (P. Papahagi, D. lit. p. Arom., 902, VI): „— Feată, yin si-ń ti l'au mine / si-ń te-adar tută de-asime. — / — Gĭone, ma gh'ini-ń mi nec, / dicît cu tine s-mi ved —".

XXV.

Variantă aromână în P. Paph. D. lit. p. Arom. 849, LXIV.

XXVII.

Pentru versul 5, compară din croaţeşte (*Istarske*, 90):

O pusti moji mladiči,	L-am părăsit pe mândrul
Za kega san vas gojila...	Pentru care am crescut...

Pentru v. 9, cf. *Istarske*, 93: „Kako i rožica. Nî lepše rožice, | Nego j'vijolica" (= Ca şi floarea. Nici o floare nu-i mai frumoasă decât viorica). Sau (*Istarske*, 131): „Vijolice moja" etc. (= Viorica mea).

XXX.

Analogie cu fragmentul de cântec aromânesc (P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 860, XCII): „—Nu-ń h'iŭ tră yitrie, | gĭone tre yitrie, | ń-h'iŭ de sivdălie. | Un gĭone ca tine, | poate s-mi facă gh'ine".

XXXI.

Analogii pentru versurile 4—5, cf. (*Istarske*, 61): „Te tvoje obrve lipu su tvorene, | Param da su s perom na hartu složene". Pentru v. 3—5, cf. în aromână (P. Paph., D. lit. p. Arom. 830, VIII): „ti daule sufrîmţeale | scriate sunt ş-aţeale", sau (ibid. VII): „na feata muşată cu faţa scriată", sau ibid. 839, XXXII): „un gioni grîmitic | cu ocl'ul ch'indrisít". Cf. şi'n daco-română (T. Paph., *Maram.* 44 v. 11): „Cu sprunčeńe 'ncordăţăl'e". Cf. Nota 73.

XXXII.

Coincidenţe: în l. croată (*Istarske*, 73):

Basilak se zeleni,	Busuiocul înverzeşte,
Junak mu se veseli.	Mândrul mi se'nveseleşte.
Ki će basilak vonjat,	Cine va lua busuiocul
Rano mu se je stajat	Se va afla rău.
Friškom vodom zalivat.	În apă proaspătă se va ofeli.

În dacoromână (Iarnik-Bârseanu, 450):

Penele se scutură,	Penele se veştezesc,
Fetele se bucură;	Fetele îngălbinesc!

XXXIV.

Intreg cântecul e din croaţeşte. Regret că nu posed textul croat pentru confruntări stilistice.

XXXVII–XXXVIII.

Cam la un an după colectarea acestor cântece (şi anume la 31 August 1936), aflându-ne iarăşi în Jeiăn, fata *Mare Marmelichĭ* (în vârstă de 35 ani şi locuind în casa nr. 22), ne-a cântat următoarea versiune croată, pe care zice că o ştie din copilărie:

Od kad tenis ja vidila,
Sve veselje sam zgubila.
Gora mlada nazat doide,
Ja iz mlade stara doidem.
Gora lište iz gubljuje
Druge nazat zadobije.
Iz mladosti mlad dojde
Kako očemo mi dva.

Traducerea corespunde, cuvânt de cuvânt, textului istroromân.

Coincidenţă în dialectul dacoromân: „Io-mį gând'esc, codruţ, d'e tin'e, / Če nu bătrîn'eşt'į ca min'e; / Că tu toamna bătrîn'eştį, / Primăvara-ntîn'ereşt'į. / Da eu dacă bătrîn'esc, / Şohan nu mă'ntîn'eresc.", T. Paph., *Maram.* 50 v. 2–7. — În dialectul aromân: „Calótihă di voi lai munţi, / ţe-aştiptáţĭ z-vă yină veara, / veara cu Mailu deadún / cînd j- dişcl'id trandáfili, / trandáfili ş-lilícĭili. / Calótihă di voi lai munţi...", / P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 836. P. Papahagi (op. cit. pg. 928, XL) ne dă acelaş cântec, acu din Clisura, care sfârşeşte cu o mai puternică comparaţie între om şi natură: „Eu laea-ń ţea dipărtoasă, / n-aştept Maĭlu, n-aştept veara. / S-carĭ ń-aduc aminte moartea...".

Duioasa constatare a vieţii pasagere e o notă caracteristică întregii literaturi populare româneşti. Cf.: „Nu-ĭ totna tinireaţă / nu-ĭ totna muşiteaţă", P Paph., *D. lit. p. Arom.*, 869; în dacoromâneşte: „H'eį tu, inimă cu-amar, / Nu plînge-atîta'n zădar; / D'e t'e lasă maį la modru, / Că-į trăi ca frundza'n codru...", T. Paph., *Maram.* 10 v. 38–41; „Tăte'n lume-s d'e gătat / Şi cu moart'ea d'e plecat", ibd. 21 v. 29=30; „Pînă-i lumea n'oi trăi, / De-oi trăi o zi sau două / Şi voiu trece ca ş'o rouă", O. Dens., *Flori* 52; „Plângeţi şi voi codrilor, / Mândrelor pădurilor, /... Plângi tu lună, şi tu, soare, / Cînd omul din lume moare". ibd. 90.

Pentru versurile 1–2, compară: „Cî *di cîn*(d) *nu lĭ-am [surorile] vadzut,* / Carnĭa pi minĭ-o scadzut", Al. Vasiliu, *Cântece, urături* şi *bocete,* Buc. 1909, pg. 148; identic la Gr. Tocilescu I, II, 1311; sau „*De când nu o-am mai văzut,* / Tot de rău parte-am avut, / Dumnezeu m'a tot bătut!", Iarnik Bârseanu 140.

XLI–XLIV.

Coincidenţă cu cântecul popular croat „Djevojčina kletva", adică „Blestămu fetei". (*Istarske,* 80–81):

Divojka je ruže brala	Fata a cules flori
Pak je zaspala.	Apoi a adormit.
„Ustan gori, divojčice,	„Scoală-te sus, copilă,
Ča si zaspala?	De ce ai adormit?
Ruže su ti povenule,	Florile ţi s'au ofilit,
Ke si nabrala,	Pe care le=ai cules,
Dragi ti se oženio,	Dragul ţi se însoară,
Komu si brala".	Pentru care ai cules".
— „Nek se ženi i veseli,	— „Însoare=se şi înveselească=se,
Prostu mu bilo,	Îi este îngăduit.
Z vedra neba zagrmelo	Din cer senin să=l fulgere
Pa ga ubilo". —	Apoi să=l ucidă!".

(Dăm traducerea, vers de vers, astfel ca să se poată urmări textul original).

XLVII.

Analogie: Foileană trei lalele, / Doamne, lacrimile mele / Unde cad / Pământul ard, / Unde pică / Lemn despică", O. Dens., *Flori,* 42. Şi'n croată (*Istarske,* 67): „Da bi selzi (=suze) moje — na kamik padale, / Kamik bi se raspal, — tvê srce ne more". *Trad.:* Dacă lacrimile mele — pe piatră ar cădea, / Piatra s'ar sfărma, — a ta inimă nu poate (să se sfarme).

XLIX.

Analogie croată (*Istarske* 141): „Irce ga boli / Koga srce boli, / I oči mu plaču". *Trad.:* Inima îl doare / Pe cine=l doare inima, / Şi ochii îi plâng. Dar şi analogie dacoromână, pentru v. 1: „unde=l văz *(pe badea)* inima=mi plânge", Iarnik=Bârseanu 39; pentru v. 4: „Frunză verde din grădină / *Arde inima în mine*", M. Eminescu, ediţia A. C. Cuza, Iaşi 1914, pg. 151).

LVI.

Analogie, ba dece nu chiar coincidenţă?!, în dacoromâneşte (M. Eminescu, *Literatură populară,* ed. D. Murăraşu, Craiova, pg. 187): „Frunză verde de piperi, / Noi am fost cinstiţi boieri, / Ne=a bătut un bărbieri. / Cu cureaua briciului / Tot de=a=lungul trupului". — Nu ştiu, zău, de nu cumva ultimul vers n'o fi fost *ciumpăvit* din partea depozitarului (?!), de duhul voioşiei pe care ni=l prezintă ultimul vers din varianta istroromână şi ni=l atestă chiar celelalte versuri ale strigăturii dacoromâneşti... *cinstiţi boieri... bătuţi de bărbieri... peste* (ca în textul istroromân). Deci tot hazul e că cinstiţii boieri au fost bătuţi în anumit fel. De altminteri, spiritul e cam răsuflat. Ba o umbră de jale te=ar încerca pentru boierii „cinstiţi". D. Murăraşu nu comentează această strigătură.

LVIII.

Analogie de construcţie expresivă (*Istarske,* 160): „Labin je bili grad, / Na vrhu uzidan. / Nutra šeče Jure mlad / Koj je me izabran".

LXXIII.

Compară coincidenţa cu fragmentul aromân: „Aĭ să-l' dzîţem dao, / ta s-nă si facă *treĭ*, / *treĭ c'ic'oare pirustia* / *dao meare ş-are Mia*, / un ş-easte birbil'lu, / frîndza rozmarinlu, / *ţi-şĭ* cîntâ Maiŭ şi Aprirlu / ah gino-ń s-ti baş tru faţă, / di seară, pîn dimineaţă" (P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 934).

XCIX.

Asemănare cu cântecul aromân din P. Paph., *D. lit. p. Arom.* pg. 916, IV.

CI—CII.

Coincidenţă cu cântecul croat *Komarov pir* (=Nunta bărzăunului, a tăunului) din *Istarske*, 80:

Kad se komar s muhom spravi	Când Tăunul se însură cu Musca
Su je braću na pir pozval;	A chemat nuntaşi la nuntă:
A sovicu za svaticu,	Bufniţa ca nun,
A komara za kumpara.	Tăuna ca nună.
Sonud ide rak na konji:	Pe acolo trecu Racul călare:
— „Pomoz, Bože, braćo meja,	— „Doamne ajută, fraţii mei,
Ste li dobro obedvali?	Aţi mâncat bine? —
— „Mi smo dobro obedvali,	— Am mâncat bine,
Pojili smo dosti mesa:	Am mâncat destulă carne,
Dve četvrti od komara;	Două sferturi de ţăun;
Pojili smo dosti kruha:	Am mâncat destulă pâne:
Do dva hliba od brblena;	Doi codri, de gândac;
Popjili smo dosti vina:	Am băut destul vin:
Do dvi kori od oriha". —	Din două coji de nucă".
Počne komar z muhom plesat,	Apoi Tăunul jucă cu Musca,
Tri milje se j'zemlja tresla.	Trei mile se zgudui pământul.

De-altfel, şi'n dialectul dacoromân, motivul *nunţii goangelor* e foarte răspândit, atât de răspândit şi de caracteristic pentru noi şi pentru poezia noastră populară a cărei notă esenţială e tocmai *sentimentul naturii* *), încât însuşi poetul nostru reprezentativ s'a inspirat din el şi i-a dat o adâncă interpretare la sfârşitul poemului **„Călin"** (M. Eminescu, *Poezii*, ed. II G. Ibrăileanu, Buc., 61):

Iată vine nunta'ntreagă — vornicel e-un grierel,
Îi sar purici înainte cu potcoave de oţel;
În veşmânt de catifele un bondar rotund în pântec
Somnoros pe nas ca popii glăsueşte'ncet un cântec
O cojiţă de alună trag locuste, podu-l scutur,
Cu musteaţa răsucită şede'n ea un mire flutur;
— — — — — — — — — — — — — — — — —
Vin ţânţarii lăutarii, gândăceii, cărăbuşii,
Iar mireasa viorică i-aştepta 'ndărătul uşii.

---

*) Subliniez anume, spre mai marea holbare de ochi a criticii noastre superficiale sau pornite, care n'a vrut şi, poate, nici n'a putut vedea înalta poezie a naturii din literatura noastră populară.

Compară și poezia lui G. Coşbuc, *Nunta 'n codru* (vol. *Ziarul unui pierde vară).*

Iată acum și specimene din literatura noastră populară: „S'a dus racu să se 'nsoare, / S'a 'ntâlnit c'o broască 'n cale. / — Un' te duci tu răcuşor? — / — Mă duc, broască, să mă'nsor, / Că-mi trebue ajutor / Și-aici fetele nu vor! — / — Ia-mă, răcuşor, pe mine, / Că ție ți-oiu prinde bine, / Că am moară după casă, / Cu *chis-coaia* pe fereastră. — / — Pe tine nu te-oi lua, / Ci eu alta mi-oi căta. / etc. — Stăi, ră-culeț, nu te duce, / Că te-oi ține'n cântec dulce. / Dimineața *oac! oac! oac!* / Și pe seară *miorc! miorc! miorc!*" etc., T. Pamfile, *Cântece de țară*, Buc. 1913, pg. 302. Cf. și la V. Alecsandri, cântecul *Uncropului:* „Vine cioful dela baltă / Cu plă-tica 'mbăirată..." etc., *Poezii populare ale Românilor*, Sibiiu 1914, pg. 202, III.

Și acest motiv vine să documenteze aievea că întreaga poezie populară româ-nească are ca [illegible]ctă caracteristică vraja harfei străbunului trac Orfeu, căci iată-l și la Aromâni: „S-î[illegible]cărcăm furnica / C-un gărnuț de meľu / s-nă dutem la moară, / s-măținăm fărin[illegible], / că va ncrunăm biducľul, / s-lom lintinea nveastă, / minciușa su-rată, / ș- puriclu lărtat, / dzindzinarlu preftu, / lailu pangu nun". (P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 926).

CIX.

Analogie: „Haide, bade, de mă ia / Pân ce-s pruncă tinerea, / Că dac-oi îmbătrâni / Toți oamenii m-or uri, / Ție nu țo-i trebui". (Iarnik—Bârseanu 44—45).

CXIII.

Compară pentru versurile 5—8: „De-o hi de voinic / Să-ĭ pleznească boașele; / De-o hi de muiere, / Să-i pleznească țîțele". (V. V. Haneș, *Din Țara Oltului*, Buc. 1921, pg. 69, v. 4—7); sau: „De-o fi deochiat de om, / Crepe-i boșele / Curgă-i pișeții; / De-o fi de muiere, / Pice-i sfârcurile / Curgă-i laptele". (Tocilescu I, II 1513; cf. ibd. 1562, 1593, 1564).

CXVII.

Coincidență în dialectul italian din Istria: „Ai bai, / tu mi stai, / tie mie / companie, / san miraco, / tico taco, / ai bai buf" (Babudri, *Fonti* 348). — De-asupra, Fr. Babudri specifică în paranteză: „Dal tedesco".

Cetind versificația istroromână, d-l prof. Gr. Nandriș dela Universitatea din Cernăuți a binevenit să-mi comunice următoarea versiune (existentă în satul Mahala jud. Cernăuți) spre comparare: „Ana Vana / Tata nia / Sia / Via / Compa / Nia / Sama / raca / Tica taca / Va / Vi / Vom /".

Note

1. **Stilistică** *): — *Epizeuxis* (l. elină ἐπίζευξις), care constă în repetarea *ime-diată* a aceluiaș cuvânt sau țesut expresiv, e una din notele caracteristice ale litera-turii populare. Cf.: la Istroromâni: „Jucat-a, jucat, docle s-a finit plesu", L. Morariu

*) Dintre numeroasele și contradictoriile tratate de retorică, m'am oprit la cel al lui G. Gerber, *Die Sprache als Kunst* (2 volume), Berlin 1885, care e o monu-mentală operă științifică.

L. fr. n., 71; „Potîrlit-a, potîrlit, / Dotecit-a, dotecit". L. Mor., D. C. II, 4: „*Vezut-an, vezut.* — / E ce-a *purtat?* — / — *Purtat-a* fecioriciu", ibd. 5; „Când mic *nu s-a vezut, nu s-a vezut,* ce lucru!", L. Mor., D. C. III, 14. La Aromâni: „Ah laĭ *toamnă, toamnă,* corbă", P. Paph., *D. lit. p. Arom.*, 879; „ş-un laĭ puľŭ lŏ-aţea *narliga / avarliga divarliga*" ibd.854; „Munte, laĭ munte / ţe-ai arali *multe! / multe* ş-aurîte" ibd. 873; „Şade Done *lăvuit, / Lăvuit* şi agutit", T. Papahagi, *Antologie aromânească*, Buc. 1922, 24. La Meglenoromâni: „Că-ş-si tucmit-au *Petra, Petra* lu Piştolu", Cap. II, 16 II/1. La Dacoromâni: „O fost odată un *bogătan bogat, putred de bogat*", Victoria Morariu, *A fost odată*, Suceava 1933, pg. 7; „şi apucând calea către răsărit, *s'a dus, s'a dus, s'a dus,* trei zile şi trei nopţi" Ispirescu, *Basmele Românilor*, 61; „Băetanul iasă *scârbit-scârbit* dela drac", S. Teodorescu-Kirileanu, *Poveşti basarabene*, Buc. 1922, pg. 56; „un moşneag *bătrân-bâtrân*", ibd. 58; „Verde, verde viorea", Giuglea—Vâlsan 60. La Italieni: „Camina, camina, camina", Letterio di Francia, *Fiabe e novelle calabresi*, Torino 1929, pg. 44; „lontano, lontano", I. Visentini, *Fiabe mantovane*, Torino 1879, pg. 107; „*Mòniga, Mòniga* santa Ciara", Babudri, *Fonti* 340. La Croaţi: „Slušaj, slušaj, mili dragi" *Istarske* 204; Misli, misli Mikula" ibd. 206; „Nju su prišli prosit / Niju su prišli prosit / Tri kralji od svita", ibd. 210; „Pak mi trči k Marku, Marku kraljeviću", *Hrvatske* 28.

2. **Lexicologie**: *Diminuţia* e frecventă şi de o adecvată expresitate în literatura populară: „mă scol *încetişor* / Şi mă razăm de uşcior", Octavia Lupu-Morariu, *Cântece populare* în *Făt-frumos* VII, 242; „O fost odată un *omuşor*", Victoria Morariu, *A fost odată*, 17; „i-o făcut un *rândişor* de straie", Vasiliu, *Poveşti* 20.

3. **Sintaxă**: — *Fraza eliptică*, „condensarea predicatului (eliminat) în subiectul frazei(fenomen stilistic general)", după cum reliefează Leca Morariu (D. C. I, Nota 55), — salvează orice lâncezire a ideei când verbul ar interveni fără a spune nimic: „E vavic ăn lov", L. Mor., L. fr. n, 70; „E pocle lu sachi jmuliciu de dormin!", ibd. 79; „Acolo numai femeia acasă", Victoria Morariu, *A fost odată* 23; „Nu să tacă / Şi să trească: / — D'e vândutu-*i* nevasta?", T. Paph., *Maram.* 93 v. 25—27 şi 64 v. 9—10; „D'e cît nora Turčilor, / Ma*i* mîncare peşt'ilor", ibd. 183 v. 56—57; cf. şi pg. 124 v. 7; „Da iel nu poate să sue: nalt", Giuglea—Vâlsan 361; „Întinde arcu s'o săgete. Când colo, capra nicăieri", P. Iroaie, *Poveste* în *Făt-frumos* VIII 1933, 24; „E la la conduce a girare tutta la casa e gli dice: — Padrona di tutto, fuori che di questa stanza", V. Imbriani, *La novellaia fiorentina*, Livorno 1877, pg. 7. Cf. pentru acest capitol L. Mor., D. C. I Nota 5 şi Puşc. II, 267—268.

4. **Fonologie**: — Ive Peras din Bîrdo 4 il cântă cu următoarele schimbări fonetice: versul 1: *fr**a**iare* pentru fraiere; v. 3: Leaga c**a**lu se hladea; v. 4: **a**ba murgva; v. 5: durmivea; v. 6: cora; v. 7: şcripea; v. 8: featiţa; v. 9: frica. Deci e final neaccentuat > *a* şi *ea* ca în dialectul din Jeiăn. Ba chiar **e** median se preface în **a**: fraiere > fraiare. Nu însă la toate persoanele şi, iarăşi, nu întotdeauna consecvent la aceeaş persoană, fapt care dovedeşte că fenomenul încă nu s'a precizat. Ca şi'n Noselo şi uneori chiar şi 'n Sus*n*eviţa se întâmplă acelaş lucru. Pentru acest proces, cf. L. Mor., *D. C.* II Nota 1; iar pentru explicaţia lingvistică, cf. Procopovici, *Lingv. gen.* 42. Cf. în această colecţie textele culese dela Ive Peras.

5. **Semantică**: — *rad* exprimă şi sentimentul dorului: — Ce rei tu rada? — E Abram ăntrebe: — Iuve-i gradu de vile? —", L. Mor., L. fr. n. 30.

6. **Sint.**: — „Topica viitorului cu schema *verb auxiliar — pronume personal* sau *pronume personal conjunct* sau *pronume reflexiv — verb predicativ*" (L. Mor., D. C. I, Nota 186): „io voi te lasa", L. Mor., D. C. I, 18; „Da-i-oi sare mânânţę, | Să crape irima'n ię", Ion Muşlea, *Cercetări folklorice în Ţara Oaşului* (în Anuarul Arhivei de folklor I, Cluj 1932, 170); „cînili va-l vatîm mini", P. Paph., *D. lit. p.* Arom. 845.

7. **Semant.**: — *ăntre, ăntru* cu accepţiunea *dinainte, în faţă, înainte.* Cf.: „S-a clecnit ăntru ie", Tr. Cantemir I 6. Aceeaş semantică şi la Aromâni: „Cîndu lu scoàsiră *ntră amirălu,* ţe s-veadă aestu? semnu mare", P. Paph., *Basme ar.* 1931/22—23. Şi la Meglenoromâni: „vizu ăntru iel ună lisiţă", P. Paph., *Meglrom.* 141; „Ca raua antru soari" (= ca roua în faţa soarelui), Cap. II, Frazeologie 630; „Timnitsă *ń*-u antru ocl'i" (= întuneric mi-i dinaintea ochilor) ibd. Fraz. 784. Cf. L. Mor., D. C. I, Nota 52 şi Puşc. II, 203.

8. **Semant.**: — *Ăntre uşe, ăntru uşe, întruşe, truşe* e expresia care nu prea intră în cadrele gramaticei, afară numai dacă autorul acestei gramatici nu se'ntâmplă să fie un *Ciro Trabalza* care, în colaborare cu *Ettore Allodoli,* a dat Italiei acea „La grammatica degl' Italiani", ediţia a IV-a, Florenţa 1935, de admirabilă înţelegere a limbii şi de serioasă şi cuminte analiză şi sinteză a structurii acesteia. — *Ăntre uşe,* are accepţiunea de *locul de dinaintea, din faţa uşii, curte, ogradă* deci. Interesantă expresie pentru a scoate în evidenţă că limba n'o alcătuiesc cuvintele, ci expresiile, ideile, propoziţiunile. Cf. exemplele: „lat-a cela mulăţ chia şi leghe-l ăntre uşe lu mul'ere", L. Mor., *L. fr. n.* 103; „Când a verit ăntru uşe, fost-a pripravitu za lu cal'i munca şi za be", Cant. I, 9. Din acest ultim exemplu, se'nţelege că nu e vorba de imediata *dinainte a uşii* căci caii ce-ar fi mâncat şi dormit acolo ar fi împiedicat umbletul căsaşilor. Elocvent e şi exemplul din cântecul cirebir (II v. 4) unde dudul trebue să ţi-l imaginezi în ogradă, căci *în uşă,* ar da lumea cu capul de el. Aceeaş expresie şi la Aromâni: „na treaţi *ntră uşă* nă moaşi dispel'ată ş-cu cărnurli nafoară", P. Paph., *Basme ar.* 94/26—27. Şi la Meglenoromâni: „sęra prin ta *triuşă* tricuį", Cap. II, 3/13. Îl cunosc personal şi la Dacoromâni: „Vacile pasc dinaintea uşii". Ai crede că pasc la pragul uşii, unde nici n'ar avea ce paşte afară doar dacă ar fi casa pustie. Dar, când colo, vacile pasc hăt în largul ogrăzii că nici umbră de uşă nu poţi zări de acolo. Astfel de fenomene sânt la curent în viaţa limbii: „*supaturile* erau pline de galbeni", Vasiliu, *Poveşti* 26; „Văzând el atâta *rogute,* o luat o bucăţică de pâne", ibd. 185; „s'a pus cu *rogu-te* pe lângă dânsul", S. Teodorescu-Kirileanu, *Poveşti basarabene,* Buc. 1922, 49.

9. **Morfologie**: — *Iteraţia,* uzul verbelor iterative pentru exprimarea acţiunii continui, multiple sau repetate, e frecventă la Istroromâni. Chiar la Dacoromâni, fără nici o influenţă externă, limba şi-a creat mijlocul de-a exprima astfel de acţiuni reduplicându-se ultima silabă a unor verbe prin intervenţia unei epenteze supuse acestui proces de iteraţie. Cf. şi Puşc. II, 252. Iată câteva exemple cu iterative dacoromâneşti: „Rămăsese pe seama descălicătorului Bogdan şi a urmaşilor săi ... de-a întocmi o bună cârmuire de stat, care ... să *chezăşluească* buna rănduială înlăuntru" Ion I. Nistor, *Istoria Basarabiei,* Cernăuţi 1923, pg. 8; „Amu băetanul ist năzdrăvan, trebui să-i *comănduluiască*", S. Teod.-Kirileanu, *Poveşti basarabene* pg. 8; „Acolo s'a întâlnit cu-al ei soţ iubit, / Care Dumnezdzău i l-a *rânduluit*", I. Muşlea, *Arh. folkl.* I, 154; „Şi cetatea s'a *pustuluit*", ibd. 180; „o rămas ş'o *găzdăluit*

(= trăit bine), c-o avut bani apoi", ibd. 187; „se *lehămetuise* de atâta huet", Vasiliu, *Poveşti* 26; „stă omul şi se *gânduluieşte*, că nu ştia să aibă ceva acasă...", ibd. 206; „Şi nu se *gânduluieşte* mult" ibd. 215; „mitropolitul l-o *spoveduit* pe bietul Ion", ibd. 246; „Munca de şcoală e de altă natură şi calitate decât munca tăetorului de lemne, care, seara, poate să măsoare din ochi cu mulţumire grămada de lemne tăiete peste zi şi să-i *preţăluiască* echivalentul în lei...". C. Kiriţescu, *In slujba unei credinţe*, Buc. 1933, pg. 309; „gustărind o plăcere cu atât mai vivă", B. P. Hasdeu în *Revista Nouă* 1888 (Regret de-a nu fi reţinut pagina şi de a nu avea revista la îndămână!); „*Cotile* şi tot în lemne sî bate capra ceia", P. Iroaie, *Cernăuţul folcloric*, 17. — E de notat că aceste iterative se dezvoltă dela verbe a căror ultimă silabă se dublifică prin intervenţia unui **l** epentetic urmat de cele mai multe ori de **u** şi *câteodată* preces de *u*: a chezăşi — a chezăşlui; a comanda — a comăndălui; a rândui — a rândului; a pustii — a pustului; a găzdui — a găzdălui; a lehămeti — a lehămetui: a te gândi — a te gândului; a spovedi — a spovedui (fără **l** epentetic); a preţui — a preţălui; a gusta — a gustări. Necesitatea acestor dublete verbale este evidentă. Ultimul exemplu de pildă e lămuritor. Când ai spune că *a cotit capra*, ar însemna că a cotit o singură dată şi apoi s'a dus înainte. Dar când spui: *cotile... capra*, înseamnă că acţiunea ei se repetă mereu: cotea după un copac, şi după altul, şi după altul, deci *cotilea*. — Cf. altă serie de iterative, cu alte forme, în P. Iroaie, *Cernăuţul folcloric*, Cern. 1934, 17.

10. **Sint.**: — Topica rezultată din intercalarea în ţesătura sintactică a unor elemente externe: „Nu te lasa lu maia case buşni", L. Mor., D. C. I 18; „ma te inche ure ştepte", ibd. 16. Şi în dacoromâneşte: „N'asculta ce câţi or zice" Tocilescu I, II, 817; „Nu t'e tare supăra", T. Paph., *Maram.* 117 v. 33; „Nu te tare supăra", Dens., *Flori* 86; „Că m'o maica blăstămat", Octavia Lupu-Morariu, *Cântece populare*, Făt-fr. VII, 242: „Nu mă lele, blăstăma", Iarnik-Bârseanu 258. Şi'n l. italiană: „io la creatura la vo'mezza per me", V. Imbriani, *XII conti pomiglionesi*, Napoli 1876, 138. Şi'n antica franceză: „E Blancandrins por la raisun cunter" (= Şi B. pentru planul a-şi expune), Giulio Bertoni, *La Chanson de Roland*, Florenţa 1935, versul 68; „Quant Rollant veit que bataille serat", ibd. v. 1110; „Puis quel comant, aler vus en estoet" (= Pentrucă o poruncesc să mergeţi voi trebuie), ibd. v. 318. Şi în l. croată: Na jedánput pócêl bogataš sè màlo po màlo pàdat" (= Deodată începu bogatul să încetul cu încetul cadă), F. Mikuličić, *Narodne pripovietke i pjesme iz hrvatskoga primorja*, Carloviţ 1876, pg. 1; „Sin ni niš odgovoril" (= fiul nu nimic răspunse), ibd. 126. Cf. şi L. Mor., D. C. I Nota 135.

11. **Sint.**: — Topica viitorului cu schema: *verb auxiliar + pronume personal conjunct + verb predicativ*: „iuve ver tu vo fla", L. Mor., D. C. I, 15; „Io ţ-oi vo da", L. Mor., L. fr. n., 42; „toţ vor te cl'emå", Puşc. I 4/66; „or ve ucide", Cant. I 8. Cf. L. Mor., D. C. I Nota 101.

12. **Semant.**: — Italienismul *me divertes* (= mă amuz, petrec) are şi accepţiunea lui *me fraies* pe care-l traducem prin *mă ibovnicesc*, această accepţiune fiind reliefată de faptul că Toni Ţveţici mi-a oferit ambele cuvinte spre alegere.

13. **Stil.**: — Polisindet.

14. **Semant.**: — *crai* are aici accepţiunea de ţărm.

15. **Stil.**: — Metaforă.

16. **Sint.**: — *cea*, neutru, cu accepțiunea germanului *das*. Cf. L. Mor., D. C. I Notele 5 și 387.

17. **Stil.**: — Pentru acest refren compară croatul: „Ojana, ojana / Ojanina nena"! *Istarske* 160. Cf. însă și refrenul dacoromân la cântecele de leagăn și cel aromân care se extinde și la cântecele cu caracter erotic ș. a.: „Intru-(n) vulŏagă lungă și veardi, / ĭo nana, ear nana, / di aflaĭ nă apă araţe, / ĭo nana, ear nana" etc., P. Paph., *D. lit. p. Arom.*, 864. Cf. și *nenele* italiene.

18. **Semant.**: — *ăn* cu accepțiunea *la*. Cf. L. Mor., D. C. I Notele 118 și 353. — Dar și dealtfel, date împrejurările specifice de acolo, Istroromânul poate zice: ămna... ăn potoc!, acest *ăn* neîndepărtându-se prea mult de accepțiunea *în* căci *potocu* (= pârâul) din Bârștina, Susńevița și Noselo are apă doar ici colo în câte-o *vrul'e*, astfel că poți intra în albia pârâului îmbrăcat și te poți odihni „preste potoc" (LXIV v. 5), afară de cazul când te-ai băga în una din rarele *vrul'i*.

19. **Sint.**: — *Brahilogia*, renunțarea la verb sau trunchiarea predicatului, eliminând verbul predicativ care e nevolnic să exprime o idee de repezeciune sau de adecvare la situația dată, — e un fenomen general și caracteristic istroromânesc. *Dupa tire voi na scoc* s'ar traduce: *după tine voi fugi* (sări, zbura) *în salt*. Care ar fi expresia adecvată?! Dar virtuozitatea brahilogiei e tocmai sugerarea acelei expresiuni inexprimabile, impregnată și de sentimentul bucuriei, dorului, așteptării etc. „*Iar latitudinea acestei posibilități de a completa ideea după diapozonul imaginației noastre, evident că-i dă frazei o specială amploare stilistică*", sintetizează Leca Morariu, calitățile inerente brahilogiei (D. C. I 80, Nota 63). Cf. specimenele: „Ma tu nu-ști, se nu za-n ceruşe"!", L. Mor., L. fr. n. 41; „dău-ţ césta taviol, *ma ć-oį jo cu taviolu* zis-a tirăru", Pop. II 4. În aromână: „Piruşană laĭe, / *apă*, că-ń cripai", P. Paph., *D. lit. p. Arom.*, 870. În italiană: „E la Guzazénera, díte ste paróle, la pe védi um vestíto bel, *ke mái, ke mái.* E *via al bàlo* ánka éla", Antonio D. Ive, *L'antico dialetto di Veglia (Archivio glottologico italiano*, vol. IX) pg. 181. Și'n l. croată: Sultanja, drago dite moje! / kamo će mi žute kose tvoje, / kamo će mi dva goluba tvoja"? (Sultană, draga mea copilă! Cum vor [...] dauritele tale cosițe, cum vor (...) cei doi porumbi ai tăi?), *Hrvatske narodne pjesme po Istri i kvarnervkih otocih*, tipărite de „Naše Sloge", Triest 1879, pg. 10.

20. **Lexicologie**: — Acest *vavic* există și'n dacoromână. Cf.: „Cât va fi *vavicu*", Vasiliu, *Povești*, 210.

21. **Sint.**: — Topica perfectului cu schema: *verb predicativ + verb auxiliar* e comună în toate dialectele românești. Există și'n franceza veche: „Trait ad l'espce" (= tras-a spada), G. Bertoni, Chanson de Roland v. 3431; „Alez en est en un verger suz l'umbre" (= Mers-a într'o grădină la umbră), ibid. 11. Cf. și'n italiana trecentului: „veduto avea silenzio". G. Boccaccio, *Il Decamerone I*, Biblioteca „Réclame" pg. 75. Și'n italiana populară: „che *fato'l m'à* 'l palasso in su la riva; / e *fato el m'à* i balconi torno, torno" *(Babudri, Villotte* VI/19 v. 3—3; „Dov'è la robba che ddonato m'hai? / ... mille volte *rinfacciato m'hai!*" (Zanazzo, C. rom. 207 [747]); „Ricordete che *ddato t-ho* un anello" (ibd. 134 [366]); „Inviato so' ar commizzio" (ibd. 242 [918]); „Scolpit'ho nel mio petto / L'immaggine di se" (ibd. 85 [164]); „Lo sai ppiù ttu che *ffatto ciai* l'amore!" (ibd. 208 [749]) etc. Există și'n italiana literară căci o întrebuințează Giuseppe Moricci în traducerea d-sale *Canti popolari lituani*, Roma 1930: „*mandato ha* il babbo" (pg. 69); „Tutte le rame *schiontato ha* il vento" (72).

22. **Stil.**: — Locuția *ocĭ și cole* e frecventă în cirebiră. Cf. „meje pre cela most ocĭ și cole", L. Mor., *L. fr. n.* 161; „N-a putut ocĭ ni cole", L. Mor., D. C. III, 10; „se șete ăncoci și colo pre cale". Cant. I 27.

23. **Lexic.**: *blaga*, substantiv colectiv pentru *vite*. Există, cu accepțiunea de *avere*, și'n alte regiuni românești: „Multă blagă, rădica, / Căt putea ci de ducea", Giuglea-Vâlsan, 13 v. 59—60; cf. ibd. 363; „*Blagă* multă că-i mai da, / Toată lumea se mira!", Tocilescu I, I 88. Când cuvântul lipsește, se simte necesitatea creierii altei expresiuni. Iat-o la S. Teodorescu-Kirileanu, *Povești basărabene*, 10: „Am gătit de mâncat *văcătul* acela".

24. **Sint.**: — Posesivul înlocuit cu pronumele personal conjunct. Cf. „Feta care nu s-a **dat** merita dupa ceaia-ș", L. Mor., L. fr. n., 151. În aromână: „mintea-vă cu noi, / mintea-vă cu noi / și Dumnidzău cu voi", P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 873; meglenoromână: „feta la ąntribǫ ųomu-su", Cap. II 2/28. La cazul nostru „Siru-i o ramnițe" (VI v. 5), se adaogă și *economia limbii* căci *i* e pronume conjunct și verb predicativ în acelaș timp.

25. **Stil.**: — Virtuoasă și spontană comparație fără intervenția conjuncției comparative *ca*. Cf.: și „avea nă feată, un luțeafir", P. Paph., *Basme, ar.* 34/34; „Nu să scufunda, / Plută că mergea", Giuglea-Vâlsan 339.

26. **Stil.**: — Metaforă.

27. **Stil.** — **Sint.**: — Acestui *ce* cu accepțiunea *de ce, pentru ce*, înclin a crede că-i lipsește verbul predicativ. E, deci, vorba iarăș de brahilogie: „Ce che n-ai verit" (= Ce este că n'ai venit, de ce n'ai venit?). Cf. și L. Mor., D. C. III, 15: „E che nu ver mînca"? „E che che acmo se potc mînca?" ibd.; „av zis hlapățu... che nu-l va vechĭ sluji. Gospodaru av zis: — Che?", ibd. 9.

28. **Fonologie**: — În Jeiăn *ă* > *î*: mănca > mînca; ân > în. Nu însă întotdeauna. Cf. L. Mor., D. C. III, Nota 5, 7.

29. **Sint.**: — Topica viitorului în interiorul căruia se intercalează elemente streine: *verb auxiliar + elemente streine verbului + verb predicativ*. Cf.: „nu voį viį află", Pop. II, 55; Ver și tu cătra te sor ĭi!", L. Mor., D. C. I, 47; „io t-oi dosti bire plati", Cant. I, 7. Compară și structura sintactică a viitorului croat: „Skupa ćemo noćcu noćevati" (= împreună vom noaptea înopta), *Hrvatske narodne pjesme po Istri*, pg. 12.

30. **Sint.**: — Topica condiționalului perifrastic cu schema: *verb auxiliar + elemente externe verbului + verb predicativ*. Cf.: „se-l re durmi lasa", L. Mor., D. C. I, 10; „ke rę răda popi-v-o", Matteo Bartoli în Pușc. III/2. Aceeaș topică și în croată: „Lako bi je, sinko, privaria" (ușor ai, fiule înșela-o).

31. **Lexic.**: — Pentru *vechĭ* cu accepțiunea *mereu*, iar, însoțit de negație, cu accepțiunea *niciodată*, compară și dialectul meglenoromân: „nu-ŭ țincŭ vechĭ pęnili", P. Paph., *Meglrom.* 137; „Io vechĭ nu pot să sirbes", ibd. 139; și dacoromân: „Cine-o făcut pe mândra, / Nu mai facă-n vec alta", I. Mușlea, *Arh. folk.* I, 164.

32. **Sint.**: — Topica indicativului prezent cu postpunerea pronumelui personal conjunct. Cf. pentru acest capitol Leca Morariu, *Pe marginea cărților I*, Cern. 1928, pg. 3—4 și *De-ale Cirebirilor I*, Cern. 1928. Notele 46 și 57. Cf. „ią are-l", Pop. II, 54; verița saca zi samo merinda la-le", L. Mor., L. fr. n. 37; în dacoromână: „Și pruncul, care e prunc, / *Paște-și* calul său în câmp" Eminescu, (Cântece populare) în *Opere complecte*, ediția A. C. Cuza, Iași 1914, pg. 171; „Fa-

cu-m voie cu ias'gură", I. Muşlea, *Arh. folk.* I, 69; „Mama... / Strînge-şi prunčij pîngă ęa", T. Paph., *Maram.* 104/33—34; „Ceru-mă la mama doi", ibd. 13/59; Şti-mă focu" ibd. 21 v. 61; „Ies afară vădu-ųă, / Într'n casă,—audu-ųă", ibd. 117, cf. şi pg. 104 şi Iarnik-Bârseanu pg. 99. Aceste versuri apar şi'n Moldova, colecţia Al. Vasiliu, *Cântece, urături şi bocete,* Buc. 1909 pg. 97, dar cu topică obişnuită: „Ies afar'o văd, / Intr'n cas'o aud", — fapt care evidenţiază evoluţia de cristalizare a topicei într'o structură simplificată. Că la Istroromâni această topică e curentă, se datoreşte caracterului arhaic al dialectului. La Dacoromâni, atare structură sintactică e frecventă în limba veche sau în cântecul popular de provenienţă arhaică, cum şi 'n unele regiuni mai conservative. Acelaş Moldovean *Al. Vasiliu* în al său volum de *Poveşti şi legende* din Tătăruşi ne atestă topica aceasta în preţioase forme ca: „de unde eşti şi unde te duci?" — „Şti-mă Dumnezeu" (pg. 35), cf. şi pg. 37.

33. **Stil.**: — Metonimie.

34. **Stil.**: — *Muşata,* se traduce adecvat prin *mândra* întrucât şi cuvântul istroromân se află în uz popular cu aceeaş accepţiune ca şi *mândra* la Dacoromâni.

35. **Stil.**: — Sinecdocă.

36. **Sintaxă psihologică** (cf. L. Morariu, Pe marginea cărţilor I, Cernăuţi 1928, pg. 5—6). Cf.: „Carle-ţ daie jajetu cela micu, nu-l' popadi tota măra", L. Mor., L. fr. n. 26; „O odoviţa l'-a omu murit şi tirere fost-a", ibd. 84. Ca şi 'n dacoromână: „Iară obraznica mueri, nu-i era ruşine", L. Mor., *Războiul Troadei,* Cern. 1923, pg. 37; „Ea biet, nevinovată cum era, nici prin gând nu-i plesnia că întru aceasta era o viclenie...", P. Ispirescu, *Basme* 138; „Şi băietul, i-o fost mai bine aminte de vorba copchiliţei...", Victoria Morariu, *A fost odată* pg. 9. E vorbirea vie, spontană, care urmează ideea, comunicarea adecvată a ideii şi nu se'ncurcă de dragul unui tipar. Regimul dativului deţine relieful printr'o accentuată şi muzicală separare de predicat. Simţi în frază ondulaţiunile vocei şi gestul care tâlcuieşte o emoţie.

37. **Sint.**: — *Topica perfectului* cu schema: *pronume personal* o + *verb predicativ* + *verb auxiliar.* Cf.: „şi o zagărnit-a", L. Mor., D. C. I, 33. Cf. L. Mor., D. C. I Nota 312.

38. **Sint.**: — *mai vol'i* „se resimte ca un singur verb", L. Mor., D. C. I, Nota 105.

39. **Lexicon**: — *barba* = bădia, bădiţa. În dialectul italian din Istria înseamnă *zio* (= unchiu). Cf. „el barba de Todorico, che se ciamava Merigo", Babudri, *Fonti,* 269. Origina cuvântului e germanică. Cf. longobardul *barbas* (Giulio Bertoni, *L'elemento germanico nella lingua italiana,* Genova 1914, pg. 82).

40. **Lexic.**: — *cătra* cu accepţiunea *la.*

41. **Stil.**: — „Fol'a verde frunz-uscat", formulă iniţială, şi mediană, caracteristică şi specifică pentru cântecele populare româneşti. Cf.: „Foaie verde foi de nalbă", Tocilescu I, I 45; „Foaie verde de pelin", ibd. 108; Foicica bobului", T, Pamfile, *Cântece de ţară,* Buc. 1913, pg. 48; „Şi iar verde de-alior", Octavia Lupu-Morariu, *Făt. fr.* VII, 242; „Frunză verde măr durduc", O. Densusianu, *Graiul din Ţara Haţegului,* Buc. 1915, pg. 137; şi la Aromâni: „Frîndză vearde de sicară", atestat de două ori în P. Paph., *D. lit. p. Arom.* p. 854 şi 892). La Istroromâni am întâlnit-o numai în acest text.

42. **Semant.**: — case = acasă. Ca şi la Meglenoromâni: „maį mărli frăti vichim si dusi căsă", Cap. II 28/9.

43. **Semant.**: — Verbul *ănsura* are accepţiunea şi de *a însura*, şi de a *mărita* Aici *a mărita*.

44. **Stil.**: — Perifrază: *peri potal'a* sau *tal'a* mă tund.

45. **Stil.**: — Metaforă eufemizantă. Cf.: „Şi porte lu medigu cea ape de preutu", L. Mor, D. C. I, 29. Cf. ibid. Nota 253, iar la noi, Nota 62.

46. **Locuţia** „cu dracu ĭi." Cf. şi'n aromână: „Cari z-duţi cu draclu, draclu va-l l'a", P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 481.

47. **Stil**: — „Muşata rojiţa de radichĭ" sau „de cumpir" etc. Pentru acest tip de refren, compară: „*Trandafir ş'un fir subţire*", / Rău m'ai scos, dragă din fire; / *Trandafir ş'un fir mai gros*, / Mult mă mir cum de m'ai scos", Iarnik-Bârseanu 29; în aromână: „*Floare ş'gălbinare*, / Ţe staĭ mîrînghisită...", T. Paph., *Antologie aromânească*, Buc. 1922, pg. 19; în italiană: „*Fior de semensa*, / un àseno me par quel là che'l canta". Babudri, *Fonti* 153; „*Fiore de cana*, / son in preson per una puta ingrata", ibd. 160; „*Frona d'aruta* / Mammeta m'a chiammat'ei so' sagliuta", L. Malinaro del Chiaro, *Canti popolari raccolti in Napoli*, Napoli 1916, p. 413; „*Fiur della menta*. / Quando sarà quella giurnata santa", C. Nigra, *Canti popolari del Piemonte*, Torino 1888, p. 582; „*Fiore de zucca*, / Avete nel parlare il mele in bocca", R. Andreoli, Canti popolari toscani. Florenţa 1888, 299; „*Fior de radice*". / Io da lontano sento una gran voce" ibd., sau „*Fior de fagioli*. / Si vede il viso, e non si vede il core", ibd. 300; şi iarăş: „Fiorin di pepe", „Fior de limone", „Fiore de sale", „Fior di salcio" ibd. 301; în limba franceză: „La plus belle fille qu'il y ait au monde, / *Fleur de lilas* comme *fleur de rose*, / La voici à mon côté droit, / *Fleur de rose* comme *fleur de lilas*", Paul Sebillot, *Littérature orale de la Haute-Bretagne*, Paris 1881, pg. 265.

48. **Locuţia**: „*Nu me lasu* de mladichĭ" ca şi 'n dacoromână.

49. **Locuţia** „da mir". Cf.: „miįe nu dăįe ĭirima mir", Pop. II 66.

50. **Semant.**: -- „Fol'a, zis-am, de cumpir". E *zice* cu accepţiunea de „a cânta" ca la Românii din Dacia şi Serbia: „Când *oi zice* colălie, / S'ascultaţi boieri la mine", Giuglea-Vâlsan 289; şi Aromâni: Picurarlu l'-u *dziţea* la foc, avărligat di cîńĭ ǵońĭ cu fluera la gură.", P. Paph., *Basme ar.* 289; „în hoară dzua s-nu intraţi / şi cîntiţi s-nu *dzîţiţi*". Pentru acest refren, cf. la Aromâni: „Ea dzîl'-l'u laĭ mer aroşu şi dzîl-lu, P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 857.

51. **Semant.**: — „cavta la" = a căta, a privi la..., deci ca şi în dacoromână.

52. **Semant.**: — Perifraza *la soldaţ* are accepţiunea de *la cătănie*. Expresia e curentă în Cirebiria: „davu-va şti c-av uri 6 omir la soldaţ mes. Se vor cu abisinieji che vor abate cu dinţi şi cu ungl'ile" (= vă fac cunoscut c'au plecat vre-o 6 oameni la cătănie. Se vor bate cu abisinienii cu dinţii şi cu unghiile), îmi scrie hâtrul de Milo Stambulicĭ din Jeiăn 23.

53. **Semant.**: — *robi* cu accepţiunea *robesc, răpesc, iau cu silnicie* — e cât se poate de adecvat aici.

54. **Semant.**: — Pentru acest *muşat* cf. L. Mor., C. C. I. Nota 184.

55. **Morfologie**: — *iaste*, formă arhaică ce se'ntâlneşte foarte, foarte rar. Iat-o, la persoana a II-a atestată şi la Leca Morariu: „Ieştĭ tu capacĭ fura", L. Mor,, L. fr. n. 76; „Ieşti tu verna", ibd. 89. Cf. Puşc. II, 107.

56. **Stil.**: — Alegoria, care ocoleşte oarecum imediata exprimare a ideii, perifrazează dar, în acelaş timp, depăşeşte perifraza prin caracterul său de metaforă, e de-o naturaleţă zglobie în literatura populară. Ea nu trebuie să fie numaidecât un şir de metafore. Aici: *Iaste cala rojiţa,* nu-i decât o singură figură de translaţie. Dar întreaga unitate a gândirii va să spună: calea spre iubită e numai fericire, fericirea dragostei.

57. **Sint.**: — Topica perfectului cu schema: *verb auxiliar* + *elemente externe* + *verb predicativ:* „Şi tunce s-a ie sculat", L. Mor., L. fr. n. 27; „Cum l-am ăn muşate cale pus!", ibd. 38; „Cănd a cela gospodar murit", ibd. 101; „nu l'-av niş zis", L. Mor., D. C. III, 6; „am lucru facut", ibd. 6; „căn a jå verit din je", M. Bartoli în Puşc. III, 85/33; „l'-a bobînu dåt", ibd. 74; „căn a ie verit colo", Cant. I 6; „ŭam io tire ăntru mel' ŭocl'i vezut", ibd. 14; „c-a ie vezut", ibd. 14; „s-a muşat spelat", ibd. I, 16. Şi'n dacoromână: „Nu l-am nici scăldat", Giuglea Vâlsan, 181 v. 141. Şi'n l. croată: „Ali sam ja kruto ranjen osta" (= dar am eu grav rănit rămas), *Hrvaiske* 43; „Za koga je moja sele dana..." (= Cui a a mea soră fost dată), ibd. 10: „Ia sam bila na pô puta došla" (= Eu am fost la jumătate de cale ajuns), ibd. 14 /. Dar aceeaş topică a perfectului şi'n antica franceză: „Li empereres out sa raisun fenie" (= împăratul a discursul sfârşit), G. Bertoni, *Chanson de Roland,* Florenţa 1935, 193 „Vus avez mult ben dit" (= aţi foarte bine cuvântat) ibd. v. 1035; „Io ai paiens veüz" (= am păgânii văzut), ibd. 1035: „Li empereres est par matin levet, / Messe e matines ad li reis escultet" (= Împăratul s'a desdimineaţă sculat, / liturgia şi utrenia a regele ascultat), ibd. 163—164, versuri care se repetă stereotipic în cântul 54 v. 669—670; aceeaş topică ibd. 22, 165, 1069, 3420, 3990. Ba şi literatura populară are asemenea inversiuni: „Et Robinet tu m'as / La mort donné..." J. Tiersot, op. cit. 175. Şi'n italiana trecentului întâlnim atare structură sintactică a perfectului: „io ho bene la 'ntenzione di tutte compresa", G. Boccaccio, *Il Decamerone I,* Biblioteca „Réclame", Milano, pg. 72. Oricât de latinizant ar fi fost Boccaccio, devremece astfel de topică era curentă denotă că corespundea acelei epoci.

58. **Fonologie-Stil.**: — **Eufonie** prin sincoparea vocalelor ce-ar produce hiatul: „iom verit ăntreba", Bartoli în Puşc. III 82/2; „jo-n mes pre lume", ibd. 85/20; „io-m fost tîrgovăţ", L. Mor., L. fr. n. 99; „Io-m o ńive", ibd. 91; Iuve-i fost?", ibd. 88; „cu cea case-m verit", ibd. 87; „Docle io-m oile pascaveit, io-m vavic trecaveit pre ţa strinta cale", L. Mor., L. fr. n. 62: „Asera-m cirat", L. Mor., D. C. III 12; „*che-*i tu şi ia facut cea!" (= che ai...), L. Mor., D. C. III 13; „io-m utat", Cant. I, 7; „ḭo-m aflåt", Pop. II 70 /. Interesante forme la Sextil Puşcariu: „ţasta-m flåt ăn fiumerȩ", Puşc. I 4/35; „ie-v bire mislit", ibd. 4/38; „O votȩ-v-un ţaţe vut un iedni fil'", ibd. 1/1. Ba această armonizare intervine şi la consoane. Iat-o atestată la Leca Morariu, care a prins graiul cirebir sub cel mai varia aspect artistic: „Şi ia av acaţat î-măr tote hartele de cea cral'evìna", L. Mor., *L. fr. n.* 140 (î-măr < în măr); „Daţ-ăm *î-tajen* de rubli", (î-tajen < în [= un] tajen), L. Mor., L. fr. n. 157. Alteori, pentru înlăturarea cacofoniei se adaogă vre-un fonem: „Sculat-ăs-a omiri", L. Mor., L. fr. n. 48; „Zehvalit-ăs-a che-i dosti tare" ibd. 52.

59. **Semant.**: — „Ie mire juca n-a dat"; perifrază cu accepţiunea: *nu m'a luat la joc.*

60. **Semant.**: — Prepoziția *din* = după. Cf. Pușc. II, 203 și L. Mor., D. C. I, Nota 106.

61. **Lexic.**: — *șcîrbi* = a trăi la un loc câștigând agonisita vieții.

62. **Lexic.-Stil.**: — *marușina* (XXVI v. 2), sincopat *marușna* (v. 6), metaforă eufemizantă în locul cuvântului care apare, gol-goluț, ca ultimul, în strigătura numerotată cu CIII. Pentru ceeace numesc Dacoromânii *mănușă*, Românii din satele ucĭcărești au cuvântul *manițe*, iar Jeiănenii *rucavița*. *Marușine* are accepțiunea care se evidențiază din textul XXVI. *Marușina*, sincopat *marușna*, e diminuție dela *marușa*, urmând acelaș proces ca și Marina < Mare < Maria. — Cf. și Nota 45.

63. **Lexic.**.: — *zepusti* = a părăsi. Cf. și'n dacoromână: „Să nu te fi dobândit, / Din sat aș fi *pustiit*", M. Eminescu, ed. Cuza, 153.

64. **Lexic.**: — *cosmati* = a da în floci, a crește părul, barba.

65. **Lexic.**: obecit,-e = sortit, menit.

66. **Semant.**: — *ăntreba* are accepțiunea de *a cere, a ruga, a dori*, dar și *a zice* (XLI v. 5). Cf. Leca Morariu, D. C. I, Nota 351.

67. **Locuția** — „te am ăn ĭirime" = îmi stai la inimă, îmi ești drag (ă), te iubesc.

68. **Stil.**: — Imprecația *dracu*: „vaca cu ȋe mers-a-n boșcă. Viké: Jezu-Maria ȋuve me dracu portă:", Pop II 61; Ce-i cea, dracu, de un hlapăț", L. Mor., D. C. III, 7. În dacoromână: Zise mama către mine / Să nu dau gură la nime, / Dară *dracul* poate face / Să nu dau la cine-mi place", Eminescu, ed. Cuza, pg. 178. În aromână: „Aclò l-bagă draclu!", P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 481. În italiană: „Che *diavolo* farò de tante piele?", Ive, 153; „Che *diavolo* gavivo in quila tiesta?", ibd. 257. Cf. și Leca Morariu, D. C. I Nota 408.

69. **Lexic.**: — opazi = a băga de seamă, a observa.

70. **Semant.**: — apara = a feri, a oblădui, a nu da. Cf. în aromână: „ca se-apără Dumnidzău" („ca să ferească Dumnezeu"), P. Paph., *Basme ar.* 157. Dar și'n dacoromână: „Ne-a apăra Dumnezeu!"

71. **Stil.**: — Clasic model de *asindet*, unde suprimarea oricărei copule e strâns legată de adâncul sentiment exprimat și care are atât de mult efect asupra stării fizice. Gradația se efectuiază într'un desemn plastic și rapid în virtutea calităților asindetului neforțat.

72. **Stil.**: — Imprecație.

73. **Stil.**: — Acest portret, evocator al frumuseților iubitei, e un adevărat *sub oculos subiectio*. Cf. coincidențele aromânești: „nă armînă, nă vițină / cu ocl'ul di gărăcĭină / cu frîmțeaoa ca cundil'u", P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 848; sau aceeaș notație a ochilor: „dzeánile scriati", ibd. 878; sau acelaș calificativ pentru întreaga ființă a iubitei: „piturnicl'e scriată", ibd. 842: „Piturnicl'e chĭndisită", 856.

74. **Stil.**: — Perifraza *suze lasa* pentru a plânge. Cf. și „suze roni".

75. **Stil.**: — *Antiteza* „Me ĭrime se jalve, / Când maia-ț se vesele."

76. **Semant.**: — *crepa* cu accepțiunea de *a muri*.

77. **Fonologie**: — Armonie ritmică prin sincopare: majrana < majoreana. Cf. CX, v. 7. Vezi și Notele 62 și 58.

78. **Sint.**: — „Mie ra fi ja", (stereotipie istroromână. Cf. „lui a fost cea chiaro ja", L. Mor., L. fr. nr. 53), — urmează construcția latinească *mihi est* ca și: „un șnidar ... și Marcu l'-a fost lumele", L. Mor., L. fr. n. 87; în dacoromână: „Însă la dânsul este obiceiul ca toți supușii împărăției să-i trimeată câte un fiu", Ispirescu,

Basme 72. „O fost o fîntînă la ū om şî o prins omu pă fata pădurii...", T. Paph., *Maram*. 156; „era la dânşii nişte spete cum îi hornu cela", Vasiliu, *Poveşti* 238; în meglenoromână: „*ń*-u murafētu la mini", Cap. II 2/30; „*ań* ăi frică", ibd, 3/7. În locuţia *mi-i* din versurile: „Cu cărbur nu mi-i / Che t-er omaji" (L v. 1—2), obiectul cerut de dativ e eliminat. Deci iarăş un fel de brahilogie cu toate calităţile ei: „nu mi-i che t-er omaji" (= nu sânt supărată, nu-mi pare rău, nu mi-i inima îndurerată că te vei mânji). Cuprinsul noţiunii nu e însă cel exprimat, ci altul, şi anume acela care se desprinde din toată fiinţa noastră psihică şi rămâne inexprimabil sau primeşte expresia ce i-o poate oferi fiecăruia propria-i imaginaţie. (Cf. L. Morariu: *De-ale Cirebirilor* I, Nota 63). Iată câteva cazuri elocvente: „E maia, co de ia, che ce-l' ie...", L. Mor., D. C. III 10; în dacoromână: „Da nu m*ń*-*į* d'e-a tău cîntat", T. Paph., *Maram*. 22 v. 11; „Mă-sa se temea să-i spuie, *că-i era* să nu se ducă'n lumea lui", Vasiliu, Poveşti 181; „Nu mi-i primi, om bun, să mâi acì în noaptea asta? Că-s trudit de drum şi-aş mai merge o bucată, da mi-i că n-oi mai da de sat"; „*De ţ-o-fi de* mine, / Iar tu voi venire / L'al mijloc de noapte", Giuglea-Vâlsan 320; în aromână: „Nu l'-era a lui ahî't tră bana lui", P. Paph., *Basme ar.* 503. Vezi şi Nota 9. Pentru acest capitol cf. L. Mor., D. C. I Notele 151, 230 şi 443.

79. **Semant.**: — *pristraşi* = a înspăimânta.

80. **Morfologie**: Genetivul cu prepoziţa *de*.

81. **Locuţie**: — *uscate zlate* = galbeni ghiaţă.

82. **Fonologie**: — Armonie ritmică: iarb*a* a zgorit-a. După *iarba* urmează un *a* care completează măsura versului. Când mi-l recita, Ive Peras îmi spunea versul fără *a*. Cântându-l, *a* apărea foarte clar. La fel: Se-e... (XXXV v. 6).

83. **Semant.**: — *doba bura* cu accepţiunea de timp fericit.

84. **Stil.**: — *Epanalepsa* (ἐπανάληψις), care constă în repetarea aceluiaş cuvânt după o pauză produsă de intervenţia altei expresii, e una din cele mai caracteristice figuri stilistice ale literaturii populare. Deosebit pitoresc prezintă epanalepsa produsă de pronumele reflexiv sau conjunct referitor la acelaş verb. Intensitatea repetiţiei evocă aievea însemnătatea acţiunii: „Se tu n-o ver *vo* jeli". Deci, să fim pleonastici spre a fi clari: „dacă tu n'o vei dori pe *ea*, acea „rojiţe" — floarea dragostei, „Se va sigurno susi". Compară alte cazuri: „Cănd *s*-a saturat-*se*, plate cu napulioni", L. Mor., L. fr. n. 35. Deci: după ce *s'a săturat*, da s'a săturat, s'a răssăturat, — plăteşte cu napolioni. Celui care citeşte basmul, meritul acestei repetiţii intensive i se va lămuri din circumstanţele date. Iată şi exemple dacoromâneşti: „Măi, eu v'oi primi-vă", Vasiliu, Poveşti 17; „cum s'o nimeritu-se treaba, nu ştiu", ibd. 55; „Ştiţi ce m'aş ruga-mă eu de voi?". ibd. 18; de-ţi putea face ce v'oi da-vă, să vă duceţi înainte", ibd. 166; Într'un casă —, audu-uă, / Mamă, mă topăscu-mă", T. Paph., *Maram*. 117 v. 19—31; „mi te sui-te'n spinare", Giuglea-Vâlsan 272.

85. **Lexic.**: — Substantivul *sopeţu* derivat dela verbul *sopi* (= a cânta din instrument, itl. sonare). *Sopeţu* = cântăreţ din instrument, muzicant. Cf.: la nuntă „mergu'n baserica cu sopaţu", M. Bartoli în Puşc. III 82/11.

86. **Lexic.-Stil.**: — Ironie realizată din joc de cuvinte: *muşat corlea*. Verbul *corli*, la propriu, înseamnă „a cânta rău, a cârâi".

87. **Lexic.**: — chiar = chiaro, în dacoromâneşte, *foarte, foarte mult, mult.*

88. **Semant.**: — „curai ve dilea" cu accepţiunea *vă dă voie bună, vă face dispuşi.* Ive Peras mi-a tâlcuit expresia prin cuvântul italian *disporre*.

89. **Stil.**: — Impersonalul exprimat la persoana a 2=a singular. Cf. Leca Morariu: *Pe marginea cărților I*, Cernăuți 1928, pg. 1—2.

90. **Stil.**: — Pleonasmul: *scupa=mna na par.*

91. **Semant.**: — *veri* cu accepțiunea *devin*, ajung, mă fac, dar și *revin*. Cf. L. Mor., D. C. I Nota 18.

92. **Semant**: — pene = frunze. Prima atestare a cuvântului o găsim la Leca Morariu: „Cire re de cesta mer *penele* poberi și zapali (ali: zgori), cu cea cerușe re face ce ra vre", L. Mor., *L. fr. n.* 140. Sensul acesta al cuvântului îl aflăm și'n Transilvania. Astăzi poate să se fi pierdut, devremece Iarnik=Bârseanu în colecția de *Doine*, pg. 333 Nota 9, semnalează că *peană* e „svârta (vrîsta) de flori sau de verdeață ce și=o pun feciorii la căciulă sau la pălărie". Dar, din următoarele versuri, se'nțelege că e vorba de *frunze*: „Peană verde n'am mai pus / Și de mi=oi fi pus vre=odată, / Mi=am pus, zău, *peană uscată*", Iarnik=Bârseanu 116; „Mîndră pană=i norocul: / Nu se face=n tot locul", O. Dens., *Flori* 47; „Mîndru=i codrul, *împănat* — / Eu tînăr și supărat", ibd. 54; „*Penele* se scutură, / Fetele se bucură; / *Penele* se veștejesc, / Fetele îngălbinesc!", Iarnik=Bârseanu 450. Ultimul citat are o adâncă semnificație care n'ar putea s'o aibă de ar fi vorba de florile din pălăria flăcăilor. — Cirebirii de sub *Monte Maggiore* au numai denumirea *frunze (fol'e* prezintă nuanța din dacoromânul *foaie)*. Jeiănenii au ambele denumiri: *pene* și *frunze*. Întrebând de Mare Stambulicĭ (nr. 23) de ce nu zice *frunze* în loc de *pene*, mi=a răspuns: „Așa=i cănta: Codru penele ăș pl'arde". Să fie vorba numai de binecuvântatul conservatism?

93. **Stil.**: — *Locuția davu* ști = dau de știut, fac cunoscut. E răspândită în întreaga Cirebirie și e stereotipie în stilul epistolar, mai mult ca formulă inițială și mai rar mediană, după cum se atestă în Leca Morariu, *De=ale Cirebirilor IV, Scrisori istroromâne din Jeiăn și Susńevița*, Cernăuți 1934. Iată locuția ca formulă inițială de răvaș: „Ve dau ști c=am primit cartele dela voi și fost=a toț contenți și s=a ărs toț de ceale schiorițe", L. Mor., D. C. IV 18; ca formulă mediană: „Și va davu ști che=i la noi ciuda ăne și godina . . . va davu ști ce s=av cu a nostru prevt godit", ibd. 11. Iată locuția și 'n băsmuire: „dăt=a ști lu zupănu și l=a omiri mes țęre prin boskę", Pușc. I $^{23}/_{9}$; „Nu l'i se cuteze omu lu mul'ere tot da ști". L. Mor., L. fr. n. 88. Cf. și 'n limba italiană: „L'amante meìa me ga mandato a deìre", Ive, 170; „Ti fo saper che malamente vivo", ibd. 180.

94. **Seman**: — Pentru locuția *cu zĭia* cf. L. Mor., D. C. III 7: „Ni vechĭ nu voi cu zia la tire veri". „Cu zĭa nu poc jivi" are accepțiunea de: în tovărășie cu ziua, mereu și numai cu ziua (căci și noaptea e zi pentru mine devremece nu pot dormi de dorul tău), — nu pot trăi.

95. **Stil**: — Iperbola: „Murgva se va cretei, / Ție se va ploconi", care denotă participarea firii la viața sufletească omenească, are atâtea și atâtea corespondențe în literatura populară românească. La Aromâni: „— Tine lună nyilicĭoasă etc., / Nu=ńi vidzușĭ gĭonile=a ńeu? — / — Ți=l vidzuĭ, / Ți=l cunuscuĭ . . . —", T. Paph., *Antologie aromânească*, Buc, 1922 pg. 30: „Treămură soarle, ascapeta, / treamură inima featilĭeĭ", P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 920. La Meglenoromâni: „Și cǫn si fęsi nunta, soarli rădea, nori*lĭ* plăndzeaŭ și boarea cântă di mari bucuri*lĭă*, ară tinir*lĭ* junĭ jucău", P. Pah., *Mglrom.* 139. La Dacoromâni: „Foaie verde iarbă neagră, / Toate lemnele se pleacă / Cu capul către pământ / Și mă 'ntreabă de ce plâng", Iarnik—Bârseanu 152; „Jele=i, Doamne, codrului / De armele hoțului, / Că le plouă și le ninge / Și

n'are cine le 'ncinge", ibd. 288; Mândra „Şi din gură că=mi cânta, / Meri, brazi, că se scutura, / Apele se turbura, / Livezi verzi că se 'ncurca, / Ketrile se despica", Gr. Tocilescu I, 207. Iat=o această vrajă orfeică extinzându=se şi 'n basme: „Şî i=o dat un fluier ş'o botă. Ş'o prins să dzîcă cu fluieru de s'o clătit frundza ş'au vrut tătă să pchice gios. Ş'o dzîs: — „Stăi, amu, nu mai dzîce, că pchică frunza tătă", Ion Muşlea, *Arh. folk.* I, 188. Minunea minunilor însă o aflăm, cu tot sublimul ei, în L. Mor., *Dela noi* 94—99.

96. **Fonetică**: — Aspect palatal al lui — *n* — intervocalic Cf.: „Vi*n*u şi cel'i cole", L. Mor., L. fr. n. 73; „vi*n*u declele", ibd. 77; „vi*n*u Domnu şi Sveti Petru!" ibd. 86; „priătel'i vi*n*u", Pop. II, 66.

97. **Fonologie**: — *cun* în loc de *cum*.

98. **Semant.**: — *veri* cu accepţiunea *a ieşi la iveală*.

99. **Sint.**: — Perfect cu valoare de imperfect. Cf. L. Mor., D. C. I Nota 1.

100. **Stil.**: — Epanalepsă rezultată din repetarea verbului auxiliar al perfectului: „k=a more*it*=a ćela tre*i*u hrani", Pop. II 66; „ăn baserice av pus=a ăn răcu", ibd. 63; „Cănd a ie aflat=a", ibd. 56; „şi l'=a po*i*dit=aw radici", ibd. 53; „A već ćela ma*i* betăru sti*u*ut=a", ibd. 68; „Pac ie c=av cela zet c=a zis", L. Mor., L. fr. n. 86; „Şi c=av cela tîrgoveţ facut=a un cus de cale cu ie ăn jep", L. Mor., L. fr. n. 157; în dacoromână: „şi s'a lăudatu=s'a, că să=i fie nevastă", Giuglea—Vâlsan 366; „decât un voinic s=a găsitu=s'a" ibd. 367. Rezultă aceeaş reliefare ca şi cu repetiţia intensivă a pronumelui personal conjunct. Cf. Nota 84. Dar pe când pronumele (re=petarea pronumelui) accentuiază persoana, subiectul, — repetarea auxiliarului verbal intensifică acţiunea.

101. **Stil.**: — *Locuţie*. Cf. „Neca=ţ fie otprostito", L. Mor., L. fr. n. 91.

102. **Stil.**: — Adjectivare stereotipă *vedru cer, negru pemint*.

103. **Semant.**: — *pac* are accepţiunea *după aceea*. Dar se poate traduce cu=rent cu *şi*, care conjuncţie exprimă şi această accepţiune.

104. **Stil.**: — *Epanalepsă*: „Tacĭ, fil'ule, tacĭ căn ie ic"!, L. Mor., *L. fr.* n. 131; „Io=sm, io"' L. Mor., D. C. I 17; „Nu vor, nu!", L. Mor., D. C., II, 5. În meglenoromână: „Nu vin, nu!", P. Paph., *Meglrom.* 153. În aromână: „Ţe n*ĭ*=u dor, lea dado, dor", P. Paph., D. lit. p. Arom. 910; „Arşu lele arşu", ibd. 866; „Treamburǎ soarili, Treamburǎ", ibd. 919; „Haĭde, vrută=nĭ, haĭde", ibd. 860. În dacoromână: „Nu gândi, bade, găndi, / Cu ochii nu tot pândi", Octavia Lupu Mo=rariu în *Făt=fr.* VIII, 35; „Nu va soru=ta, nu va, / Că te=ai gâlcevit cu ea", Giu=glea—Vâlsan 200; „Trimis=a, Doamne, trimi=s'a, / Carte dela 'mpărăţie", ibd. 88; „Fuge, vere, fuge / Mică corăbioară", ibd 130; „Ţasă Iana, ţasă / Fir şi ibrişîn", ibd. 217; „Fie, Petre, fie! — zâmbeşte=a râde Dumnezeu=Sfântul", Victoria Morariu, *A fost odată* pg. 27. Epanalepsa, dispunând, prin însaşi natura turnurii sale, de=o inerentă muzicalitate, se află mai mult în cântecul popular decât în basm etc., spre deosebire de epizeuxă (vezi Nota 1) care apare, deopotriv de expresivă, în cântec ca şi'n basm.

105. **Sint.**: — subordonata relativă decălcând topica croată. Cf. capitolul *Coincidenţe*.

106. **Fonologie**: — *chi* < *ti* (= ţi) palatalizat.

107. **Stil.**: — Locuţie românească: Saieta=n ie!; Saieta=n tire! cf. şi „Dracu 'n tire!".

108. **Fonolog.**: — *a hiti, s=a rescl'ide* = *va* hiti, se *va* rescl'ide: „ș=a ie tal'a un bob de barbuțe", L. Mor., L. fr. n. 87.

109. **Semant.**: — *bivei* = trăiesc, mă aflu, sânt. Cf. și 'n italiană: „in tem=puś antiju *biviad* una mnakkéś arrikka mẹda mẹda" (= În vremi bătrâne trăia o marchiză foarte, foarte bogată), Gino Bottiglioni, *Leggende e tradizioni di Sardegna*, Genèvre 1922, 91.

110. **Semant.**: — *piajei* cu accepțiunea *a îndrăgi*.

111. **Stil.**: — stereotipie. Cf. și L. Mor., *L. fr.* n. 97: „Dracu chi=a sricea la!".

112. **Stil.**: — Repetarea aceluiaș cuvânt în fraze succesive e altă structură a repetiției intensive: „Mladichiu zis=a che *va veri* ...Se *va veri*, se nu *va veri*" etc. Cf. în aromână: „mine cu caie va me=alášĭ, ĭu va s=fudzĭ ta si=ń me=alașĭ?", P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 874; „dzîń țe vreĭ s=ț=aduc, / fundi va=ń ț=aduc", ibd. 913; în dacoromână: „Iubește, mândră, iubește, / Da ia seama ce iubești", Iarnik—Bâr=seanu 251; „Să văz pe cine=i *lua*. / De=i *lua* de seama mea, / Tot să poți trăi cu ea", ibd. 261; „De când muică *te=am văzut*, / Așa trist nu te=am văzut", Giuglea—Vâlsan 54; „Ieu muică *m'am rămășit*, / Cu Stanca *m'am rămășit*", ibd. 54; „Din gură=i cură venin, / Din coadă=i cură venin", ibd. 192; în italiană: „A me m'ha detto che più uscir non *vuole*: / Per voi l'è nato, e per voi morir *vuole*", R. An=dreoli, *Canti popolari toscani*, Florența 1880, pg. 352.

113. **Semant.**: — iedina = unică la părinți.

114. **Semant.**: — *bur* cu accepțiunea *vrednic, capabil, destoinic*. Cf. L. Mor. D. C. I. n. 3.

115. **Stil.** — Iperbolă. Cf. și Nota 95.

116. **Stil.** — Întreg cântecul, în care unele elemente expresive se încrucișază în ordinea literei grecești χ, formează un ingenios *hism*.

117. **Semant.**: — *scula* cu accepțiunea ridic. Cf.: „Sculat=ăs=a (scilicet: dela nuntă) che mergu lupu cere la dvor.", L. Mor., *L. fr.* n. 48. Cf. și'n meglenoro=mână: „Că=ș si sculọ Piștolu di=ș vini ăn Oșin", Cap. II, II/3; în aromână: — „Lea feată, lea mușată cîndu ń=te=am bîșată / di cîntic nă *sculară*, și=l cîntă ntreaga hoară?", Paph., *D. lit. p. Arom.* 863; în dacoromâna veche: „căndu scula=se=vor oamerii spre noi", *Psaltirea Scheiană*, ediția A. I. Candrea, II 1916, pg. 271 rândul 10: „*Scoală* slava mea, *scoală* psaltirei și čateriei", ibd. 109, 11.

118. **Stil.**: — Expresia *dispre ĭirime* cu aceeaș accepțiune ca și 'n dacoro=mână. Compară și: „l'=a verit mile pre ĭirime dupa ie", L. Mor., L. fr. n. 54. Vezi Pușc. II, 203.

119. **Stil.**: — Alegorie. Cf. și Nota 56.

120. **Lexic.**: — *ali* cu accepțiunea *dar, însă, atunci* adversativ. Cf. în croată: „Al je majka Mari govorila" (= *Dar* mama i=a zis Mariei), *Hrvatske* 19.

121. **Stil.**: — Locuția de origine croată *suzele roni*. Cf. „Suze ronim, / So=kolove pojim", *Istarske* 161. Vezi și Nota 74.

122. **Stil.**: — Metaforă stereotipică pentru iubită. Cf.: „vam durat o golubiza" (mireasa), M. Bartoli în S. Pușc. III 83/25; „lele=ń *pul'u albu* dit munte", P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 888 și (repetat) la pg. 902; „Puica bălăioară", V. Alecsandri, 135 în croațește: „Bila golubice, — imena slatkoga" *Istarske* 166.

123. **Stil.**: — Obișnuita și pitoreasca stereotipie ținând drept loc de formulă inițială a cântecului popular: „— Golubița aba, / Ce che=ș tu jalosna? —" (LIV v. 1—2). E formulă, nu de frazeologie, ci de atitudine, tonalitate. Cf. în aromână:

„Morĭ Armînă, ș-morĭ mușată, / Țe ńi staĭ invirinată ? — / — Tațĭ, lea dadă..." etc., P. Paph., *D. lit. p. Arom.* 893 ; în dacoromână : „Foaie verde trei smochine, / Mult mă mir, cioban, de tine, / Unde-ai fost la ciobănie, / De pe fața ta poți scrie / Ca pe-o coală de hârtie ? — / — Fost-am . . . etc., Iarnik—Bârseanu 510 ; în croată : „Jelenina Majko ! / Kadi ti je Jele ? — / — Moja je . . ." etc. *Istarske* 53. E oarecum un început de dialog, formulă de intrare în vorbă. Iată o pildă din interiorul unui basm meglenoromân : „— Țe plǫndzi ? — — Țe și nu plǫng ? —", P. Paph., *Meglrom.* 149. Dar, în cântece, acest început de dialog e mai mult un procedeu stilistic pentru a sintetiza starea sufletească și apoi a o prezenta analitic în așa zisul răspuns al celui întrebat.

124. **Stil.** : — Marcantă expresie de înaltă poezie : *Io ănsa cu lura* . . . Compară în dialectul italian din Istria : „la Cussasènere, *sola col gato*, tuta sporca e rota, taca a pianser", Fr. Babudri, *Fonti*, 243. Cf. și Nota 94.

125. **Semant.** : — *ștenățu plugului* e cuțitul plugului care despică pământul înaintea brăzdarului. Și 'n Jeiăn există, pentru *ștenăț*, expresia „cuțitu plugului". Deci două expresii care se alternează în vorbire fără nici o deosebire de semnificație și nici chiar de nuanță. Când m'am informat ce 'nseamnă *ștenățu*, cei prezenți mi-au explicat imediat cu deslușiri : *cuțitu plugului*. Ba, aflând că 'n România se zice numai *cuțitu plugului*, au preferat să notez strigătura cu cuvântul *cuțitu* în loc de „ștenățu", ceeace se și potrivea în vers, ambele cuvinte având acelaș număr de silabe și acelaș accent ritmic. Altădată, la *ostarie*, din nou aud strigătura, cântată de mai mulți, între care unii erau din cei ce-au asistat la precedenta purificare lincvistică (pusă la cale de ei, iar de noi notată dar nu aplicată). În vers suna *ștenățu* și nu *cuțitu*. Cine deci avea și are dreptul să-l înlocuiască ? Ba chiar depozitarii se supuneau unei forțe externe : forța socială. (Cf. Brăileanu, *Sociologia generală*, pg. 166—7). Bineînțeles că de noi nici nu poate fi vorba, rolul fiindu-ne cu totul altul. — Și iat-o deci această strigătură c'un singur cuvânt care dintr'odată n'ar putea fi pe 'nțelesul Dacoromânului.

126. **Stil.** : — Locuția : *ăn ceruș**e** st**a*** e comună tuturor limbilor care cunosc basmul Cenușăresei sau al lui Cenușotcă.

127. **Stil.** : — *Noselo* (actualmente Villanova) mai poartă numele Nosela. Astfel am auzit zicându-i-se de către unii. Cf. și LVIII v. 1. În strigătura LXI socot că *Nosele* e o adaptare la rimă, deci licență poetică.

128. **Nomenclatură**: — *Brianĭ* — alt nume al satului Bîrdo, zis și Bîrștina.

129. **Etnografie** : — Adevăr etnografic (LXII v. 1—2) încetluit în versuri, căci, într'adevăr, *brentarițele* (= purtătoarele de apă), în spate cu încăpătoarele brente (= donițoaie), se cam deșală, de nu chiar se deformează, către partea unde apasă centrul de gravitate al brentei.

130. **Lexic.** : — *Sulabin* e compus din *su* (= sub) și *Labin* (cuvânt croat) = *Albona*. E acelaș sistem de compoziție ca și la *Sucodru* (= su + codru). Măiestrul Matteo Bartoli, când a citit strigătura, a zâmbit, adăogând că ironia nu vizează nicidecum Albona, orașul d-sale natal, ci satele croate dela picioarele tăpșanului Albonei, de sub Albona deci = *Sulabin*.

131. **Lexic.** : — *pralița* e drugul de fier ce servește pentru ridicarea sau prăvălirea pietrelor mari. Cf. Nota 25.

132. **Lexic.** : — *Opatie* (croat) pentru Abbazia.

133. **Lexic.** : — *spud*, măsură veche de capacitate ce cuprindea, după informația noastră, 50 litri. L. Morariu (L. fr. n. 115) notează că este egală cu 56 litri

134. **Lexic.**: — *zițe* = fierul pentru încrețit cosițele.

135. **Lexic.**: — *scrob*, papară, mâncare făcută din făină de porumb și lapte.

136. **Lexic.**: — Expresia *ur frichet* mi-a tălmăcit-o Toma lu Ciuban (Ștroligo) cu *un hip*, deci = *puțin, oleacă, o țâră.* D-l Matteo Bartoli, în conversația ce-am avut fericirea s'o am cu d-sa la Roma, a rămas frapat de această expresie ieșită din uz în Cirebiria. Și mi-a lămurit-o astfel: *frichet* își are etimonul în latinul *fricare* (= a freca, a rupe). Deci *frichet* = fărmitură. Accepțiunea de *puțin* e cât se poate de naturală. Compară în dacoromână: „stai un *hir* (= fir) că nu te ia apa", și chiar o *țâră, puțin* etc.; în italiană: *un pezzetto*.

137. **Lexic.**: — *sărchet* = sârc, ital. sorgo, plantă (Sorghum vulgare) din care se fac măturile de târg. Cirebirii, în vechime, după cum m'au informat ei, mâncau mult astfel de pâne. Ba și astăzi mânâncă rareori.

138. **Etnograf.**: — *Brianichi* sânt locuitorii din Briani (Bîrdo, Bârștina), la diminutiv. Cf. Nota 2.

139. **Lexic.**: — Sing. *pujichĭ*, articolat *pujichiu*, diminutiv dela *puj* (-u) = melc. Vezi nota 2.

140. **Lexic.**: — Sing. *jabichĭ* (-u), diminutiv masculinizat dela **jabe** (-a) = broască. Cf. Nota 2.

141. **Morfolog.**: — Interjecții.

142. **Etnograf.**: — *Novoșani*, Novșanĭ fem. *Novoșane* și *Novoșanche*, locuitorii satului Noselo. „Io săm Novoșanche", Leca Morariu, *Drumuri cirebire*, în „*Făt-fr.*" IV, 188.

143. **Sint.**: — *Ce* inaugurator adeseori al frazei interogative, rămâne netradus în dacoromânește sau poate lua accepțiunile de: *au doară, ori de, dacă.* Vezi Leca Morariu, *De-ale Cirebirilor III* Nota 78. Cf. și'n dacoromână: „Ce, ești surd?", L. Rebreanu, *Răscoala*, ed. II, Buc. 1935, pg. 15; și 'n meglenoromână: „Aĭdi lupuli! *țe* tu nu amni? Cęta-ți fu?", P. Paph., *Meglrom.* 136. Compară și 'n italiană: „dice: — *Che* son vostri figlioli questi? — — Sissignore.—", V. Imbriani, *La novellaia fiorentina*, Livorno 1877, pg. 12; „Che lo sai donde viene don Michele?", G. Verga, *I Malavoglia*, ed. def., Florența (Bemporad), pg. 237.

144. **Etnograf.**: — *Șușńevți*, fem. *Șușńauche* — locuitorii satului Susńevița.

145. **Semant.**: — *de leamna zi* = zi de lucru.

146. **Lexic.**: — *spańiolete* < ital. *spagnoletta* = țigară.

147. **Semant.**: — *drugo, -e* = de mâna a doua.

148. **Semant.**: — *posli* — din afară, streini de sat.

149. **Semant.**: — *vărvi* = a trece, a ieși. Cf.: „E vezut-a che din case omiri *vărvescu* fare", L. Mor., *L. fr.* n. 33.

150. **Semant.**: — *capa* = bucla, șuvițele de păr dinspre frunte. *Cosița* este partea dela ceafă.

151. **Semant.**: — *cola* — deobicei înseamnă roată; aici *bicicletă.*

152. **Semant.**: — *meghei* — a face cu ochiul.

153. **Semant.**: — Iată explicațiile lui *Toni Țvețicĭ* din Susńevița 37, despre aceste vânturi: „Bora-i de supra dela Ucĭca. Iugu-i vintu de jos de su sore. Porta nevreme.

„Iugu căn poșne pușì	*Traducere:*	Iugu când începe să sufle,
Ploia va veri".		va veni ploaie.

(28. VIII. 1935).

154. **Stil.**: — Locuția *hvala Domnu*, mai frecvent *hvala Bogu* = mulțumesc lui Dumnezeu.

155. **Stil.**: — Forma *cóce* poartă accentul pe silaba penultimă; aici însă pe ultima: *cocé*, pentru a nu distona muzicalitatea ritmului.

156. **Stil.**: — Locuția *zora se lucre* = se crapă de ziuă.

157. **Semant.**: — Expresia *davu priste* are acceeaș accepțiune ca și 'n dacoromână *dau peste*.

158. **Stil.**: — Stereotipie. Cf. și Iosif Popovici II, 69: „Inche ie pre iå a fost".

159. **Semant.**: — *mńi se vede* cu accepțiunea *îmi pare, mi se arată*. Cf.: „ie s-a-nsurat dupa care l'i s'a mai mușate vezut", L. Mor., L. fr. n 28; „Mi se vede che Lacat-brad samo s-a țirut che-i ie mai tare", ibd, 39; „ți-se va vedę ke-s tel'", Pușc. I 4/66. Cf. și 'n dacoromână: „Acolo i se vede (popii) calicu viu, în carne și oase", P. Iroaie, *Păcatul popii*, poveste în *Făt.-fr.* VI, 57.

160. **Stil.**: — Locuția „ți s-a vezut bire", denotând satisfacția, ca și'n dacoromână „ți-a părut bine".

161. **Morf.**: — *Nuștiu*, cu accepțiunea *„ceva"*, atestează iarăș unul din acele fenomene lingvistice care trec dintr'o categorie gramaticală în alta. Cf. și Nota 8.

162. **Semant.**: — *ucid* cu accepțiunea *tai*. Cf.: „zdene afåre čela negru bou și ren ăl ucide", Pop. II 57; „Tunce facut-a mare vesel'e și ucis-a vițelu", L. Mor., *D. C.* I, 61. Vezi pentru acest capitol L. Mor., D. C. I Nota 485.

163. **Semant.**: — *știpunu* — buchetul de flori pe care și-l pune mirele la pălărie.

164. **Stil.**: — Locuția *do-trei*. Cf. L. Mor., D. C. I Nota 76.

165. **Semant.**: — Expresia *hleb de păre* = codru de pâne.

166. **Lexic.**: — *lișńac* (= alună), cuvânt de origine croată spre deosebire de Jeiăn unde se conservă *alura*.

167. **Morf.**: — *postolice*, vocativ dela *postolic* (postolar) = cizmar.

168. **Lexic.**: — *curbavela*, plur. *curbevele* = curvă.

169. **Lexic.**: — *obîrni* = a întoarce, a urni.

170. **Lexic.**: — *tărbușichĭ* diminutiv dela *tărbuh* (= pântece). Cf. Nota 2.

171. **Lexic.**: — *mușchetičĭ* diminutiv dela *mușchĭ* (= mușchi). Cf. Nota 2.

172. **Lexic.**: — *cobasițe* = cârnaț. Cf. Nota 45.

173. **Lexic.**: — *pîrdi* — a băși.

174. **Semant.**: — Acest *ăntre ușe*, din „Coledva ăntre ușe", are accepțiunea de *în fața ușii*. Cf. Nota 8.

175. **Morfolog.**: Forma *mo* (?!). Poate este formă contrasă din *am io* (?!).

176. **Lexic.**: — *namurean,-e* = îndrăgostit,-ă. Cf. în croată: „Majika za te pita, / Si li *namorana?*", *Istarske*, 89.

177. **Lexic.**: — *țer* = cer (quercus cerris).

178. **Semant.**: — Ce-o fi cu acest refren *Oi fiole, oi fiole?* Cf. în croată: „I išči od kasele ključa, *oj fiole*, / Su u kasele lepe slatki orehi, *oj fiole*" etc., *Istarske* 221. Cuvântul pare să vină din dialectul venețian și anume dela *fiio*, plur. *fiioli* pe care W. Meyer-Lübke îl înregistrează în al său „Romanisches Etymologisches Wörterbuch", ed. III-a, Heidelberg 1935, la nr. 3303 sub *filius*.

179. **Lexic.**: — Nuvoléto ie = *novo leto je* (l. croată), adică: „anul nou este".

180. **Semant.**: — *la* cu accepțiunea *a lua în căsătorie*, ca și 'n dacoromână.

181. **Stil.**: — *che* pleonastic, evocator însă de poezie.

182. **Fonetică** — *urokhi* se pronunță c'un c gutural separat de **i**. Se simte întăi c apoi **i**, fără să formeze **ci** ca în *cire* de pildă, sau *chi* ca 'n *chiaro*.

183. **Morf.**: — În vorbirea curentă și 'n basme, n'am auzit niciodată pluralul *cărbure* cu e final păstrat, ci, mereu, *cărbur*. Aici însă e ni-i atestat.

184. **Morf.**: — *omurle* în loc de *omiri*, probabil analogie după *mul'erle, enschele*.

185. **Lexic.**: — *uscata bola* sau *ietica* = oftica.

186. Numele celui descântat.

187. **Entimologie**: — anti = înainte, întăi. Cf.: „Anti-ai auzit che n-ai oțecit!", L. Mor., D. C. III, 9.

188. **Fonologie**: — *sănja* în loc de *sănjele* ca și 'n dacoromânește: „pe la *răsărita soarelui*", Vasiliu, *Povești* 118, în loc de „*pe la răsăritul soarelui*".

189. Joc copilăresc.

190. **Semant.**: — stavu cu accopțiunea *trăiesc, petrec*. Cf. „tu stai cu omiri". L. Mor., D. C. III, 13. Compară: „Ne 'ndoim dac'așa oameni întru adevăr au *stat*", Gr. Alexandrescu, „Umbra lui Mircea la Cozia". Cf. pentru acest paragraf *Leca Morariu: De-ale Cirebirilor* III Nota 137.

191. Romanistul Matteo Bartoli, căruia i-am adus la cunoștință versificația în comparație cu cea italiană, s'a exprimat că forma *mie* nu poate fi decât românească, deoarece nu e posibilă în nici o altă limbă romanică.

192. **Lexic.**: — *trache* = dungi, vârste colorate la haine.

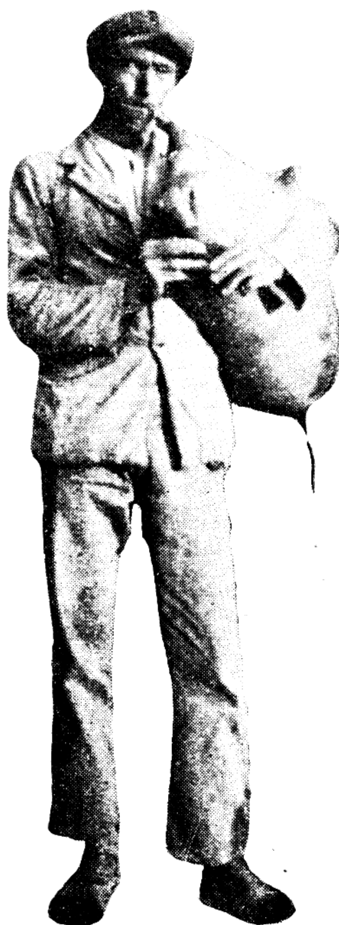

Fig. 1. — Cimpoier din Noselo, după *L. Morariu: Lu frați noștri*, 65

Arii muzicale notate de d-l V. Bacelli

(vezi pagina 9)

De cînd nu te am vezut...

De cînd nu te am ve- zut To-ta ve- se- l'am pler- dut To-ta ve- se- l'am pler- dut...

Jeiăn 19 IX 1935

Fig. 2. — Cântecul XXXVII

Ăț pises și-ț davu ști...

Ăț pi- ses și-ț da-vu ști Che nop- ta nu poc dur-mi Che nop-ta nu poc dur- mi...

Jeiăn 19 IX 1935

Fig. 3. — Cântecul XXXIX

Fig 4. — Păstor de vite cântând în amurg. Fotografie din Susñevița, 18.VIII 1935

Fig. 5. — Brentarițe la părău, în Susñevița. Fot. 8.VIII. 1935

Fig. 6 — Negustor de păsări din Bîrdo, după *L. Morariu*: *Lu frați noștri*, pg. 72

Fig. 7. — Costum femeesc din Jeiăn, după *L. Morariu*, **ibid. 114**

Fig. 8. — Acoperiş cu „zlipţi“ în Grobnic, după *L. Morariu*, ibd. 94

Fig. 9. — Brentariţe la cisternă, în Susńeviţa, după *L. Morariu*

Fig. 10. — Ileana Turcovicĭ din Jeiăn, după *L. Morariu*, ibd. 132

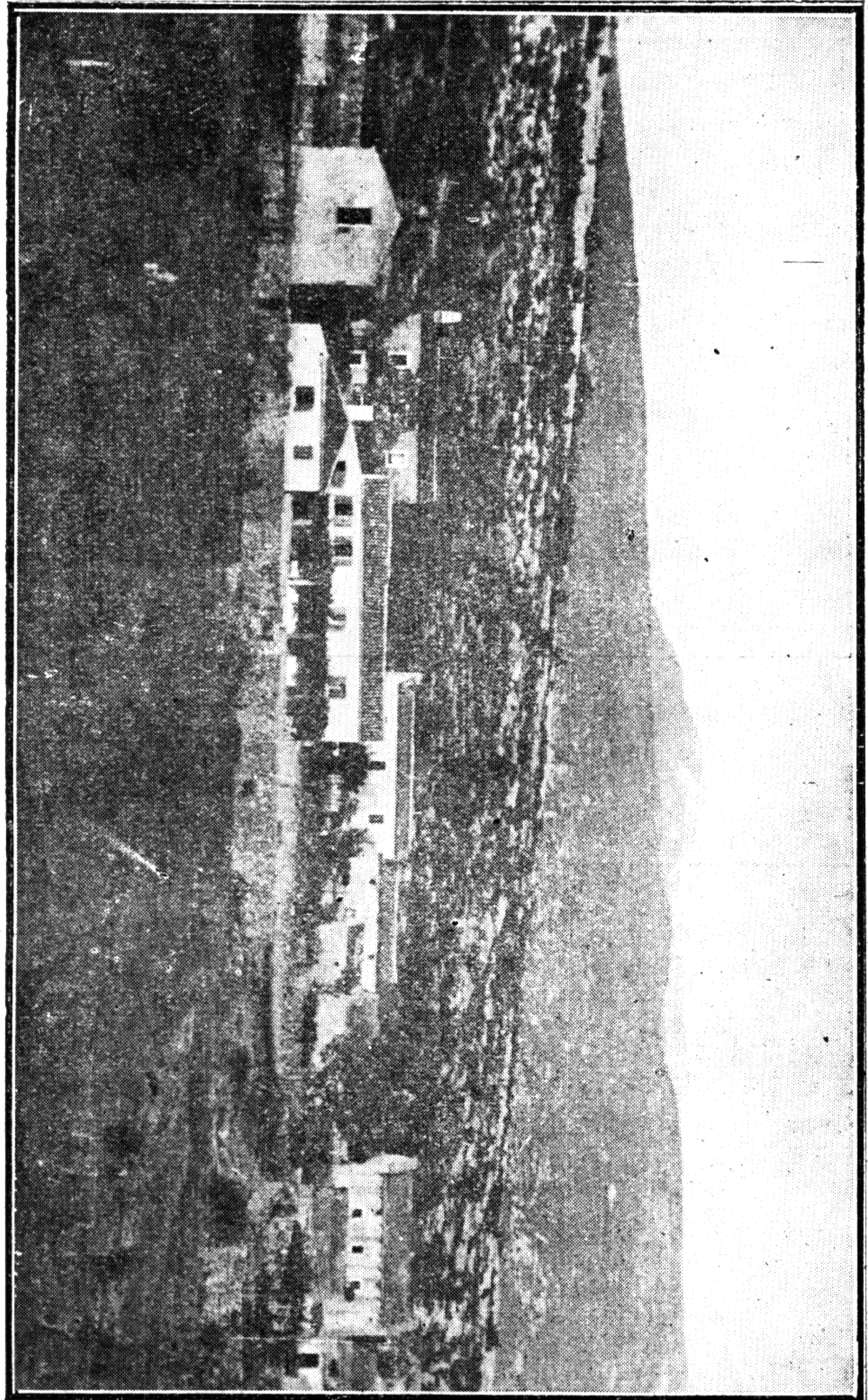

Fig. 11. — Susńevița în 1928, după *L. Morariu*, idb. 38

ERRATA

Pagina	rândul:	În loc de:	Rectifică:
5	9 de sus	118	122
6	18 de jos	Lipichiu	Lupichiu
8	16 „ „	ocului	locului
Cântecul:	**versul:**		
II	1	sera	sera
II	8	Ăț ție	— Ăț ție
VI	4	vegl'e blaga	vegl'a blaga
VI	7	Frische	Frişche
IX	5	Ma maia mń=i	Ma maia nu mń=i
X	2	Ștepțu=te	Ștepțu=te
XI	1	vedu	vedu
XIII	3	Mușata	Mușata
XIII	5	mev	mev
XIV	2	Cătră	Cătra
XVIII	3	salate	salate
XXII	3	lasat	lasat
XXIII	1	blaga=m	blaga=m
XXIV	3	cl'emat	cl'emat
XXV	1	ămnat	ămnat
„	2	m=a=niurbat	m=a=niurbat
XXVI	1	Marușna	Marușina
XXVII	1	ăntrebat	ăntrebat
XXVII	3	rojițe	rojițe
XXVIII	3	ăs=a vlat	ăș=a vlat
„	6	ămńaveit	ămńaveit
XXXI	3	Cele	Cele
XXXIII	5	Mie va	Mie ra
XXXIII	14	mejen	mejen
XXXIV	3	spela	spela
„	16	siromahu	siromahu
XXXVI	3	Ai ura	Ăi ura
„	9	stvar	stvar
„	11	mușata	mușata
„	12	f=aiarițe	fraiarițe
XXXVII	5	penele	penele

Cântecul:	versul:	În loc de:	Rectifică:
XXXVIII	1	penele	penele
XXXIX	1	Ăți	Ăț
XL	7	va	ra
XL	8	Cum	Cun
XLIII	3	Cătră	Cătra
„	9	rad	rad
XLIV	6	Dragu	Dragu
XLVII	4	creşte şi tot creşte	creşte şi tot creşte
LXVIII	4	eper	per
	Pg. 35 r. 3 s.	Mihai	Miho
	„ „	3. IV	3. X
	45 r. 1 s.	alosne fo st	jalosne fost
	„ r. 13	me fil'	me fil'

Fig. 12. — Ducând fân cu asinul. Ibd. 55

CUPRINSUL

DE ACELAŞ AUTOR:

Cernăuţul folcloric, Cernăuţi 1934.
La centenarul Al. Odobescu, Suceava 1934.
Aşa cântaţ! (Cântece populare istroromâne, ediţie pentru Cirebiria), Susneviţa – Jeiăn 1936.

Sub tipar:

Cântecul popular istroromân (studiu).

PREŢUL 100 LEI